

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

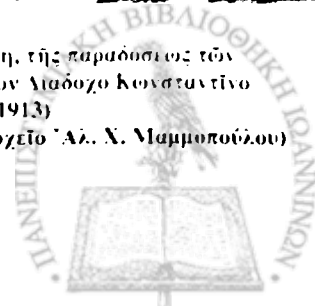
ΕΤΟΣ ΙΓ'	ΤΕΥΧΟΣ 124	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1987	Γραφεία: Οδός Μανρομυαλή 7, Αθήνα 106 79 Τηλ. 36 21 651 - 63 09 783
----------	---------------	---------------------	--

Λαϊκή λιθογραφία με την παρασταση της παράδοσης των
Ιωαννινών από τον Έσατ Πασσά στον Λαδοξο Κωνσταντίνο
(21 Φεβρουαρίου 1913)

(Έργο του Αλ. Χ. Μαρμπούζου)

ΑΘΗΝΑ 1987

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Επίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ο από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: δόδος Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 11679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6399.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται μέ αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 1000 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφηση - Μοντάζ
ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45
ΤΗΛ. 3636180

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ'

ΤΕΥΧ.
125

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1987

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106.79 Ἀθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Σπύρου Θ. Χρησιδῆ. Τὰ ἐλευθερωμένα Γιάννινα σὲ στίχους	41
Ω—Ἀγνωστα χρονικά τοῦ πολέμου 1912—13	43
Ἀλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Ὁ Χ. Χρηστοθασίλης πέθανε	44
Γιάννη Πινδέα. Τὰ τραγούδια τῆς Βοθούσας	48
Μιχ. Κ. Πετροχείλου. Γιαννιώτες Πρόσκοποι με φανταρίστικα	50
Γιώργου Σταμάτη. Ρωμιὸς εἶσαι;	53
Αναστάση Δ. Παπαγγέλη. Το ὕψωμα 669	56
† Στέφ. Πελεκούδα. Το κλαρίνο τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση (Σχόλια - ἀλληλογραφία)	59
Ἀλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Χαριτολογικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτικὴ Λαϊκὴ σοφία	64
τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	70
Κων. Ι. Φωτοπούλου. Τὰ Γιάννινα	80
	84

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :

Γ. Μπρουζιώτης — Γ. Κατσαρὸς
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ ΣΕ ΣΤΙΧΟΥΣ

ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ Θ. ΧΡΙΣΤΙΔΗ

Ι.—ΑΝΑΜΟΝΗ ΚΙ ΕΛΠΙΔΑ

Στὰ «Λακκώματα» ψηλά καὶ στὸ
«Μεῖντάνι»
βγῆκε κόσμος κι' ἀγναντεύει τὸ
Μπιζάνι.
Καρτεροῦνε μὲ λαχτάρια οἱ Γιαν-
νιώτες
νικητὲς νὰ ῥθοῦν οἱ Ἕλληνες
στρατιῶτες.

Τοῦ πολέμου ἡ βοή, τὸ κανονίδι,
τὸ πυκνὸ τῶν μαχητῶν μας του-
φεκίδι
μεγαλώνουν τὴν κρυφὴ τὴν ἀ-
πορία,
ποὺ ἄργεῖ ἡ ποθητὴ ἐλευθερία.

Πετροπόλεμο ἀκόμα σὲ σοκάκια
κάπου - κάπου μὲ φανατικὰ τουρ-
κάκια
συνεχίζουν χριστιανόπουλα μὲ
θάρρος
κι' ὅποιο λάχει, στὰ στερνά, ἄς
πάρει ὁ Χάρος.

Τὰ βραδάκια ἐρημώνει κάθε
δρόμος,
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 61)

Σκηνές στὰ μετόπισθεν. Ἑλπίδα ἀπελευθέρωσης 1913 - Σκιρτήματα ραγιάδων.

Ἡ πολιορκία τῶν Ἰωαννίνων συνεχίζονταν. Τὸ Μπιζάνι ἄντεχε. Ἡ Τουρκία σφάδαζε, μὰ ἡ ὥρα τῆς ἐλευθερίας δὲν εἶχε φτάσει ἀκόμη. Ἡ ἀνάσσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔχει σταματήσει. Ἡ νικηφόρα ἐκστρατεία τοῦ 1912 κινδυνεύει νὰ ναυαγήσει. Ὡς καὶ ὁ Ἑλευθ. Βενιζέλος ἔφτασε στὸ Ἡπειρωτικὸ Μέτωπο. "Ἐγινε στόχος ὁρατὸς τὸ μαῦρο παλτό του ἀπὸ τὰ τουρκικὰ πυροβολεῖα καὶ ἐβλήθη...

Στὰ μετόπισθεν κάπου 40—50 χιλιόμετρα στὴν Πολύτσανη. 18 Ἰανουαρίου 1913. Γιόρταζε τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου. Μετὰ τὴ λειτουργία ἀκολούθησε συνεστίαση τῶν κατοίκων, ζιαφέτι.

Οἱ προύχοντες τῆς Πολύτσανης ἔφαγαν κι ἔπιαν καὶ ἦρθαν στὸ κέφι. Θέμα: ὁ πόλεμος. Πότε θὰ πέσουν τὰ Γιάννινα; Εἶχε γίνει γνωστὸ ὅτι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα τοῦ Τζαβὶτ Πασιᾶ ὑποχωροῦσαν. "Ἐπese ἡ Κορυτσά καὶ ἡ Πρεμετή. Οἱ Πολυτσανίτες εἶχαν ἀναθαρρήσει.

Ἦταν στὸ ἴδιο τραπέζι ὁ Γιατρὸς τῆς Πολύτσανης Βίτος Ζωγράφος ἀπὸ τὸ Κεστοράτι, ὁ ὀδοντίατρος Μιχ. Γιωτόπουλος, ὁ Χαρ. "Εξαρχος, ὁ Σπύρο Κορκάρης, ὁ Γιάννη Φωτός, ὁ Μιχαὴλ Νικολός καὶ ἄλλοι.

Στὴν ἀρχὴ σιγὰ - σιγὰ καὶ προσεχτικὰ μιλοῦσαν γιὰ τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις Ἑλληνικά, γιατί ἦταν παρὼν καὶ ὁ Νεμπῆς κεμπὸρ - ντε-συντερτζῆς (φύλακας τῆς Κοινότη-τας) ἀπὸ τὸ Προγονάτι τῆς Λιαμπουργιάς, ποὺ μισοαντιλαμβάνονταν τὶς συζητήσεις. Καὶ εἶχε μόλις (29 Νοεμβρίου) ἀναπετάσει τὴ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀλβανίας ὁ Ἰσμαήλ Κεμάλ Βλιώρας.

Ξεθαρρεμένοι ὅμως περισσότερο ἀνοιχτῆκαν στὰ φόρα στὴ συζήτηση κάτω κι ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ κρασιοῦ καὶ ὁ Χαρ. "Εξαρχος τὸ γύρισε στ' Ἀρβανίτικα γιὰ νὰ προκαλέσει τὸν Τοῦρκο Νεμπῆ καὶ ρωτάει τὸν Βίτο Ζωγράφο, ποὺ ἤξαιρε ἐπίσης τ' Ἀρβανίτικα, ἔμμετρα:

"Ω, Γιατρό τ'ου φάλτ ἱμάνι
θουαῖνα σε κοῦ ἔστ Γιουνάνι
νέ Πές Πούζ ἀ τὲ "Αη-Γιάννη,
ἀ πὸ ρὰ ἐδὲ Μπιζάνι.

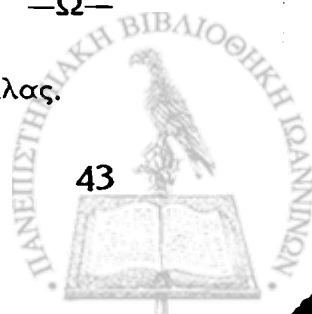
ποὺ σημαίνει κατὰ με-
τὰ φρασῆς:

"Ω! Γιατρέ, μὰ τὴν Πίστη σου
πές μας ποῦ εἶναι οἱ Ἕλληνες;
Στὰ Πέντε Πηγάδια ἢ στὸν
"Αη-Γιάννη;¹
ἢ μὴν ἔπese καὶ τὸ Μπιζάνι;

Κόρωσε ὁ Νεμπῆς στὸ ἄκουσμα τῶν στίχων αὐτῶν, τραβάει τὸ δίκανο καὶ ρίχνει στὸν ἄέρα. Τὸ μπαρούτι ἔκαψε τὸ Γιωτόπουλο στὸ πρόσωπο!

—Ω—

1. Στὸν "Αη-Γιάννη τῆς Μπουνίλας.

Ο ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΘΑΝΕ

Τοῦ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.:

Ἀναδημοσιεύσαμε ἀπὸ τὸ «Ἑπειρωτικὸ Μέλλον» τῆς 11 Μαρτίου 1937 (Διευθυνόταν ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς μὲ Διευθυντὴ Συντάξεως τὸν Στέφ. Σπ. Κοντόν καὶ Προϋπάμενο Τυπογραφείου τὸν Ἀθαν. Γκογκώνη) τὴν παρακάτω νεκρολογία τοῦ ἀληθινοῦ Ἑπειρώτη διηγηματογράφου Χρήστου Χρηστοβασίλη, ποὺ εἶχε πεθάνει μπροστὰ ἀπὸ ἓνα περίπου μῆνα, 21 Φεβρουαρίου 1937.

Τῇ νεκρολογία αὐτῇ ἔχει γράψει — νεαρὸς τότε δημοσιογράφος, 22 χρονῶν — μὲ ἀγάπη καὶ πόνο γιὰ τὸ Δάσκαλό του Χρηστοβασίλη καὶ μὲ ὑπερεκχειλίζοντα λυρισμὸ ὁ Ἀλέξ. Χ. Μαρμόπουλος.

Ὁ Α.Χ.Μ., ποὺ δὲν εἶναι πιά 22 χρονῶν, ἀλλὰ μὲ ἄλλα πενήντα χρόνια περισσότερα ἀπὸ πάνω του βλέπει μὲ ἄκρα συγκινομένη τὸ πρωτόλειό του ἐκεῖνο, πρῶτους καρπούς, ἀπαρχές, τῆς καλοπινῆς ζωῆς ἐξέλιξής του, δὲν τολμᾷ νὰ διορθώσει τίποτε καὶ ζητάει τὴν ἐπιείκεια τῶν ἀναγνωστῶν...

Ἐδῶ καὶ χρόνια πολλά, τὸν καιρὸ ποὺ αἱ ἐλευθερίαι τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἠπείρου ἐστραγγαλίζοντο ἀπὸ τὸν τουρκικὸ δεσποτισμὸ μιὰ ἡρωϊκὴ οἰκογένεια ἀπὸ τὸ Ζουλιᾶτι τοῦ Κουρβελεσίου κατέβηκε νοτιώτερα καὶ ἐγκατεστάθηκε στὴν

Τσαμουργιά γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐξισλαμισμὸ, ποὺ ὅσο πήγαινε καὶ ξαπλώνονταν στὸν ἀμόρφωτο πληθυσμὸ φθάνοντας μέχρι τὰ βορινὰ μέρη τῆς Ἀλβανίας. Λίγο ἀργότερα ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Ζουλιᾶτι γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐπικίνδυνες περιπέτειες ἐδέχτηκε τὴ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ. Κι' ἄλλοι πάλε τῆς ἴδιας οἰκογένειας μάρτυρες πραγματικοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατέβηκαν στὸ Σοῦλι. Ἱστορικὰ δεδομένα ἀποδεικνύουν πὼς στοὺς ἀξέχαστους ἀγῶνες τοῦ Σουλίου κατὰ τοῦ σατράπη τοῦ Τεπελενιοῦ, ἔλαβε ἐνεργὸν μέρος καὶ ἡ οἰκογένεια Ζουλιᾶτη γιὰ νὰ ξαναφύγουν ἀργότερα κι' ἀπὸ δῶ μετὰ τὴν καταστροφὴ του. Ἀργότερα θρίσκουμε ἀποικία τοῦ Σουλίου στὴν ἐπαρχία Κουρέντων ἀνάμεσα στὰ ξακουστὰ Κουρεντοχώρια, ἓνα μικρὸ χωριὸ ποὺ ἔφερνε περήφανα τὸ ἱστορικὸ ὄνομα Σουλόπουλο κτῆμα τῆς οἰκογενείας Ζουλιᾶτη. Ἀπόγονος τῆς μεγάλης αὐτῆς οἰκογενείας ποὺ φέρει μαζί του τὸ ἡρωϊκὸ αἷμα τῶν προγόνων του, ἔρχεται ὁ Χρῆστος Ζουλιᾶτης. Σὰν παραμῦθι ἀληθινὰ μοιᾶζει ἡ καταγωγή του. Ἴσως ἡ ἐκπληκτικὴ ἐκείνη ἔμπνευση ποὺ μᾶς χάρισε τὰ ἀθάνατα ἡπειρωτικὰ παραμῦθια ἀπὸ δῶ νάχη τὴ φλέβα τῆς.

Γεννήθηκε στὸ Σουλόπουλο ἢ Σοῦ-
λι — Χρηστοθασίλη. Δὲν ξέρουμε,
ἂν ζῶντος αὐτοῦ ἔγινε ἡ ἀλλαξω-
νυμία καὶ λησμονήθηκε τὸ οἰκογε-
νειακό του ὄνομα, πὺ μᾶς ἔδειχνε
τὴν καταγωγή του. Ἀργότερα καὶ
συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ 1880, ἐπο-
χὴ πὺ πρωτοφάνηκε στὰ γράμμα-
τα, φάνηκε ὡς Χρῆστος Χρηστοθα-
σίλης ἐπώνυμο πὺ ἔγινε μὲ τὴν ἐ-
πικουρίᾳ τῶν βαφτιστικῶν τοῦ πα-
τέρα του Βασίλη καὶ τοῦ παπποῦ
του Χρήστου. Εἶναι κάποτε τόσο ἐκ-
πληκτικὲς μερικὲς συμπτώσεις, ὥ-
στε σὲ κάνουν ν' ἀμφιβάλλης ἂν πρό-
κειται ἀπλῶς περὶ συμπτῶσεων ἢ
ἢ ἱστορία θέλει στὸν ἑορτασμὸ τοῦ
κύκλου τῶν γεγονότων τῆς νὰ συν-
ιδεῖ αὐτὰ μὲ τὰ πρόσωπα, πὺ ἔ-
παιξαν κάποιον κάποτε ρόλον.

Ὁ ἀντρειωμένος τοῦ Ἠπειρωτι-
κοῦ παραμυθιοῦ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ
ἀδυσώπητη πάλη μὲ τὴ Λάμια —μιὰ
ἀνελέητη μυοκαρδίτιδα, πὺ τὸν ἔρ-
ριξε στὸ κρεβάτι ἀπὸ τὸν περα-
σμένο Ἰούλιο — ἔπεσε στὶς 21 Φε-
βρουαρίου μὲ τὸν καημὸ τοῦ «Θα-
νάση Βάγια» καὶ τῆς «Κυρὰ—Φρο-
σύνης» ἔργα πὺ δὲν μπόρεσε νὰ τὰ
ῶν ἀποτελειωμένα. Πολυθασανισμέ-
νος καὶ πολυτάραχος. Δοξασμένος
ὁ Χρηστοθασίλης! Ξεχωριστὸς ἀ-
νάμεσα στοὺς Μεγάλους. Ἡ ζωὴ
αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κούνια πὺ τὸν κούνη-
σαν οἱ ἡρωϊκοὶ του πρόγονοι ὡς τὸ
νεκροκρέββατο πὺ τὸν ἐσαθάνωσε
ἕνας φιλόστοργος καὶ τιμημένος
στρατηγὸς εἶναι γεμάτη ἐνδιαφέ-
ρον, γεμάτη διδάγματα γιὰ κείνους
πὺ θέλουν νὰ βάλουν κάποιο νόη-
μα κάποιον σκοπὸ στὸ διάβα τους.

Μπροστὰ ἀπὸ δεκαπέντε μέρες πρὶν
κλείσει γιὰ πάντα τὰ μάτια του ὁ
Χρηστοθασίλης αἰσθάνθηκε καλὰ.
Εἶχε ξαλαφρώσει κάπως ἀπὸ τὸ
φοβερὸ ἀγκομαχητό. Ζήτησε νὰ κα-
τεβῇ στὸν κῆπο, στὸ Ψυχικό, νὰ χα-
ρῇ τὸν ἥλιο πὺ ἔλαμπε ὀλοφώτει-
νος. Εἶχε τόσοις μῆνες στὸ κρεβάτι.
Τὸ ζήτησε σὰν ἐλεημοσύνη ἀπὸ
τοὺς δικούς του, παρὰ τὴν ἀπαγό-
ρευση τῶν ἱατρῶν, πὺ συνιστοῦσαν
νὰ μένῃ ἀκίνητος. Μακρυὰ τὰ Γιάν-
νενα μὲ τὰ δεκαοχτὼ τζαμιά! Μα-
κρυὰ τὸ Κάστρο, μακρυὰ ἡ τραγου-
δισμένη λίμνη, μακρυὰ τὰ Κουρεν-
τοχώρια. Μὰ θὰ ζοῦσε ὁ Χρηστο-
θασίλης! Μήπως ἡ εὐδιαθεσίᾳ τῆς
μοιραίας αὐτῆς ἡμέρας δὲν τῶλε-
γε; Ἦταν ὅλο κέφι, ὅλο κουθέντα!
Χάρηκε ὅλη τὴν ἡμέρα τὸν ἥλιο,
ὅσο μποροῦσε νὰ χαρῇ ἕνας αὐτοε-
ξόριστος σὰν αὐτός, μακρυὰ ἀπὸ
τὰ Γιάννενα του καὶ τὰ Κουρεντο-
χώρια του μὲ πρόσφατους τοὺς πό-
νους, μὲ κομμένα τὰ φτερά. Μὰ ἡ
ἡ ἀναλαμπὴ αὐτὴ ἦταν ἀπὸ τὶς τε-
λευταῖες. Ὑστερα πάλι ξανάπεσε
στὴν ἴδια κατάστασι, στὸ ἴδιο χα-
ροπάλεμα. Τὸ Σάββατο, παραμονὴ
τοῦ θανάτου του ἔδειχνε πάλι κά-
ποια θελτίωση γιὰ νὰ φέρῃ τὴν ἐν-
θάρρυνση ξανά στοὺς δικούς του,
γιὰ νὰ κἀν τοὺς φίλους του νὰ χα-
ροῦν. Τὸ θράδυ χειροτέρεψε ἡ κα-
τάστασι. Ἀπὸ τὶς δύο τῇ νύχτᾳ ὡς
τὸ πρωῒ τὸ ἀγκομαχητό ἐκεῖνο δὲν
τὸν ἄφησε. Ἀπάνω του ἦταν ἀγαπη-
μένα πρόσωπα σκυφτά, πὺ δὲν
μποροῦσαν νὰ τὸν βοηθήσουν. Πὺ
δὲν μποροῦσαν νὰ πάρουν τὸ μέρος
αὐτοῦ. Ὁ Χρηστοθασίλης ὑποχωροῦ-

σε. Ὁ Χρηστοθασίλης ἔβγαине νικη-
μένος ἀπὸ τὸ φοβερὸ κονταροχτύ-
πημα μὲ τὸ χάρο. Τὸ πρωῒ, τὴν ὥρα
ποὺ τὰ κανόνια στὰ Γιάννινα ἔδι-
ναν τὸ σύνθημα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς
ἀπελευθερώσεως ὁ Χρηστοθασίλης
δὲν ὑπῆρχε πιά! Ἡ χλωμάδα τοῦ
θανάτου τὸν εἶχε σκεπάσει!

Πάνω στὰ Γιάννενα μὲ τὰ Κάστρα
καὶ τὰ Τζαμιὰ πλανιῶνται μαῦρα
σύννεφα, ποὺ φέρνουν τὸ μαντάτο:
Ο ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΘΑΝΕ!

Στὰ ἡπειρωτικὰ φαράγγια χαλα-
σμός! Σπαρακτικές φωνές τῶν πι-
στικῶν ἔφερναν τὸ θλιβερὸ μήνυ-
μα. Ὁ Χρηστοθασίλης πέθανε! Κι'
ὕστερα βουθαμάρα καὶ σιγή! Ὁ
Σιοῦτος ὁ Κανοῦτος ὁ μακρόμαλ-
λος, ὁ Νιάγκρος ὁ τσερεπάτος, ἡ
Μπάρτζα ἡ πισοκέρατη, ἡ Μπούτ-
σκα ἡ σκουλαρικήτη, ἡ Μπετσένια,
ἡ κοντόμαλλη, ἡ Μπάλλια ἡ μακρο-
μάσταρη, ἡ Γκάλμπινη ἡ πρωτόγεν-
νη, ἡ Φλώρα ἡ ὀρθοκέρατη, ὁ Καλέ-
σιος ὁ ροῦτος, ἡ Κότσινη ἡ χοντρο-
μάσταρη παράτησαν τὴ βοσκή τους,
μαζώθηκαν σὰν νὰ τὰ πρόγκιξε τ'
ἀγρίμι τοῦ λόγγου πλησίασαν τὰ
κεφάλια τους κι' ἄρχισαν τὸ θλιβε-
ρὸ καὶ σπαραξικάρδιο θέλασμα!
Πάει ὁ Γέρος! Κι' ἓνα πανέμορφο
πιστικοῦδι μὲ τὴν τρομάρα ζωγρα-
φισμένη στὴ μορφὴ του τρέχει γορ-
γὰ κι' ἀνάλαφρα, μαζώνει χλωρὸ
χορτάρι ἀπὸ τίς ἀνθισμένες ἡπειρω-
τικές πλαγιές καὶ βουλώνει ἓναν -
ἓναν τοὺς κύπρους καὶ τὰ τροκάνια
νὴ μὴ κουστοῦν πιά! Ὁ Χρηστοθα-
σίλης πέθανε!

Οἱ καλαμοπλαγιές τοῦ Καλαμᾶ
κι' οἱ ὄχτες γέμισαν ἀπὸ Ξωθιές

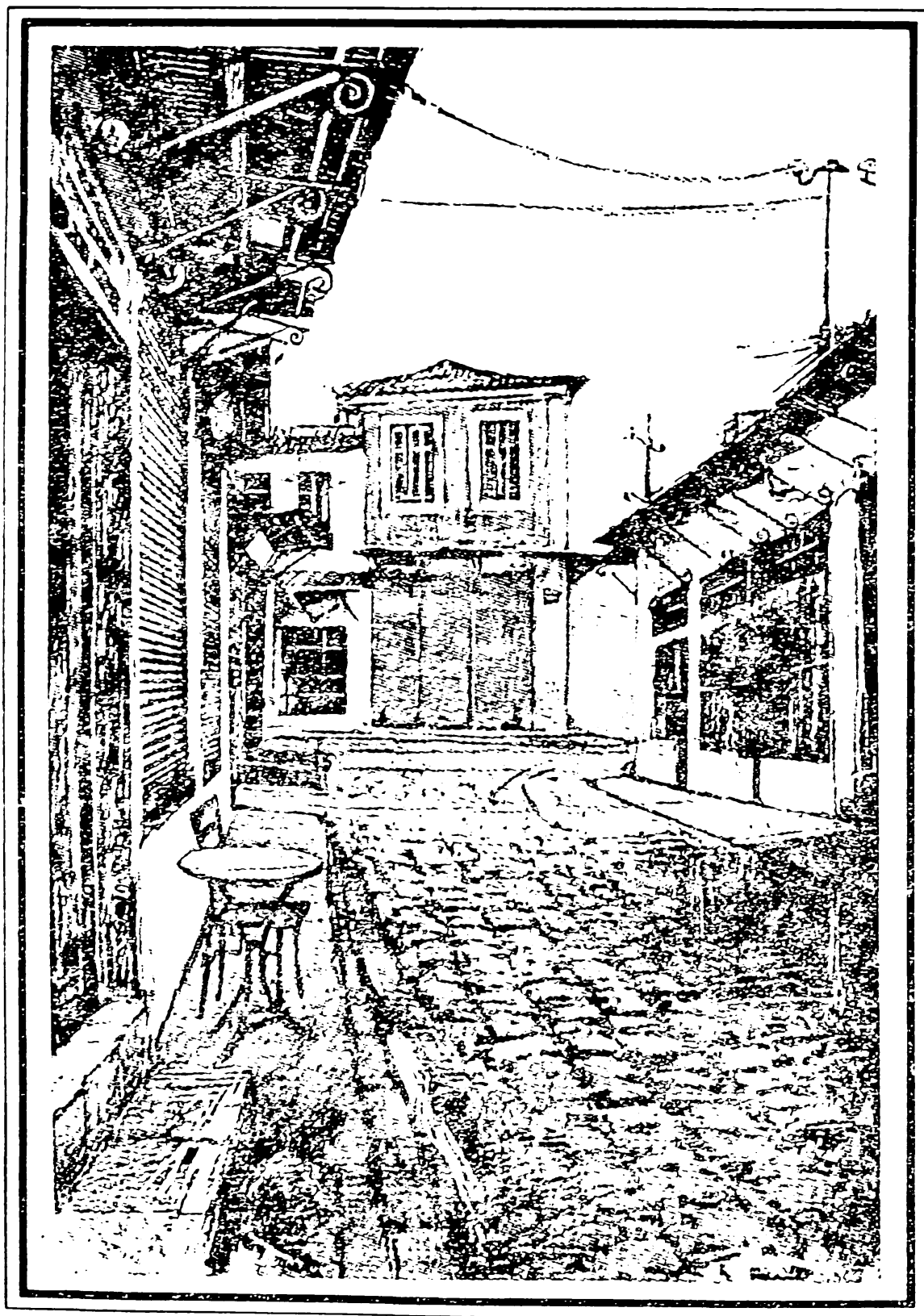
καὶ Νεράϊδες, ποὺ μαζώθηκαν στὸ
φοβερὸ μήνυμα ἔβαλαν τὰ γουρια-
τὰ σὲ σπαραξικάρδιο θρηνολόγι!
Πέθανε ὁ Χρηστοθασίλης! Ἡ Τσα-
μουργιά, τὸ Κουρεντοχώρια, τὰ Ζα-
γοροχώρια, τὸ Πωγῶνι, τῆς Κόνι-
τσας τὰ μαστοροχώρια, τοῦ Μετσό-
βου τὰ βλαχοχώρια, τὰ Κατσανο-
χώρια, τὰ Γραμμενοχώρια ἡ Δρό-
πολη, τὸ Δέλβινο, ἡ Χειμάρρα, τὸ
Κουρβελέσι, ἡ Λιουντζουριά, ἡ Ζα-
γοριά καὶ τὸ Πρεμέτι, ὅλη ἡ Ἑπι-
ρος πέρα γιὰ πέρα, Ἑλεύθερη καὶ
Σκλάβια, χωρὶς διακρίσεις, χωρὶς
μίση, χωρὶς φυλές, ὅλη ἡ κατακαῦ-
μένη Ἑπείρος ποὺ πολέμησε γι' αὐ-
τήνε μὲ τ' ἄρματα καὶ μὲ τὴν πέν-
να ἔχοντας μπροστὰ τὰ θρυλικά Γι-
άννενα θρηνολογοῦν τὸ Γέροντα!

Ὁ Μοῦργκος, ὁ Κοράκης πάνω
στὰ διάρραχα γυρνόφεραν ἀπελπι-
σμένα κι' ἄφηναν τρομαχτικὰ τὰ
οὐρλιαχτά: Πέθανε ὁ Γέρος! Μα-
κρυὰ ἀπὸ τὰ Γιάννενα, στὴν πολυ-
θόρυβη πολιτεία τοῦπεσε γιὰ πάντα
ἡ πέννα ἀπὸ τὰ χέρια κι' ἔγινε συν-
τρίμμια.

Μᾶς ἔχει ζαλίσει ἡ συμφορά, ὅσο
συλλογιζόμαστε τὴν ἄδολη ἀγάπη
τοῦ Δασκάλου. Ἐχει θολώσει τὸ
μυαλό μας μπροστὰ στὸ μεγάλο
πένθος ποὺ μᾶς θρίσκει μὲ τὸ θά-
νατο τοῦ Μεγάλου Ἑπαιρώτη. Δὲν
ἦταν αὐτὸς τυχαῖος θάνατος. Ἦταν
χαροπάλεμα μὲ ἀναλαμπές, μὲ δια-
λείμματα, μὲ ἀνακωχή, μὲ ἐκφάν-
σεις, ἓνα τρανταχτὸ καὶ θροντερὸ
χαροπάλεμα ἑνὸς ποὺ δὲν ἔνοιωσε
τὴν ἥττα στὴ ζωὴ του, ἓνα χαροπά-
λεμα ποὺ νίκησε ἐκείνον ποὺ νικοῦ-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 62)

Σοκάκι τῶν Ἰωαννίνων.

Χ. Γκαλντέμη — Γιάννενα.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΒΟΒΟΥΣΑΣ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΙΝΔΕΑ

"Έχω μπροστά μου μιὰ συλλογή ἀπὸ διακόσια, καί... θάλε, παληὰ τραγούδια διαφόρων εἰδῶν, πὺ τραγουδοῦν, κι' ἀντίστοιχα χορεύουν, οἱ χωριανοί μου Βοβουσιῶτες. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι γνωστὰ στὸ πανελλήνιο. Τὰ περισσότερα τὰ ξέρουν κυρίως οἱ Ἑπειῶτες καὶ οἱ λοιποὶ Βορειοελλαδίτες. Ὑπάρχουν ὅμως κάμποσα ἀνέκδοτα, πὺ μόνο στὴ Βοβοῦσα (τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγοριοῦ) τ' ἀκούει κανεῖς. Ἐπίσης εἶναι πεντέξι πὺ ἀναφέρονται ἀποκλειστικὰ στὸ χωριό μας.

Νά τό... μπαῖράκι μας:

Βοβουσιῶτες ντερτιλῆδες,¹
στὸ ντουφέκι πρῶτοι ἀβτζῆδες,²
ὅπου πᾶτε μοῦ παινιέστε:
«Τὸ χωριό μας δὲν πατιέται,
τ' ἔχουμε γερά ντουφέκια
καὶ περίσσια παλληκάρια,
πῶχουμε τὸν Λάλα³ Δούβλη
καὶ τὸν Μπάτζιο Μπαῖρακτάρη.

Δεύτερο, ἀφορᾷ τὸ Φέζο Ντερβέναγα, τοῦρκο ἀποσπατάρχη, πὺ, στὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα, τὸν σκότωσαν λεβέντες τῆς κλεφτουριάς, σ' ἓνα λόφο τοῦ χωριοῦ μας, πάνω ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἀθανά-

σιο, ὅπου καὶ τὸν ἔθαψαν. Τὸ μέρος αὐτὸ λέγεται «Τοῦ Φέζου».

"Ἐχουμε τραγούδι γιὰ τὸν Βοβουσιῶτη τσέλιγκα Βασιλάκη (ἔσθισε σχεδὸν ἡ γενιά του). Ἄλλο ἓνα τῆς Κυρὰ Ἀναγνώσταινας. Κι' ἓνα ἀκόμα πὺ ἀρχίζει: «Ὁ λ ε ς ο ἰ μ ᾶ ν ε ς τ ῶ ν κ λ ε - φ τ ῶ ν...»

Βοβουσιῶτες, ὅμως, σκάρωσαν τραγούδι καὶ τὸ 1922, ὅταν δεινοπαθοῦσαν στὴν Μικρὰ Ἀσία, κυρίως ἀπὸ στερήσεις, πρὶν ἀπὸ τὴν ὑποχώρηση τοῦ στρατοῦ μας. Ἀρχίζουν τὸ τραγούδι σὰν ἀπάντηση σὲ ἐπιστολὴ συγχωριανῶν τους πὺ ρωτοῦσαν «πῶς τὰ πᾶτε στὸν πόλεμο». Οἱ φαντᾶροι χωριανοί μας, θλαχόπουλα, ἐπεσήμαναν ἐπιγραμματικά τις κακουχίες καὶ τὴν ἐθνικὴ τραγωδία, στὴν θλάχικη μητρικὴ τους γλώσσα. Μεταφράζω τὴν πρώτη στροφὴ στὸ μέτρο καὶ τὸ ρυθμὸ τοῦ πρωτότυπου:

Μὴ ρωτᾶτε, πατριῶτες,
πῶς περνοῦμε στρατιῶτες.
Πρὸς τὴν Ἀγκυρα πὺ πᾶμε
καὶ πεινᾶμε καὶ διψᾶμε.

Ἡ συλλογὴ ἔχει κατὰ 10% θλάχικα τραγούδια τῆς πινδικῆς περιοχῆς, καθὼς κι' ἀρβανιτοθλάχικα, με ἦχο ἀρβανίτικης πολυφωνικῆς

1. Ντερτιλῆς, μὲ ντέρτι, μὲ καϊμὸ.

2. Ἀβτζῆς, κωνηγός, σκαπευτής.

3. Λάλα, μπάρμπας (στὰ θλάχικα).

χορωδίας, που μοιάζει με ψαλμω-
δία.

Στὴ Βοθούσα, «νησίδα» στὴ στεργιὰ καὶ κιθωτὸ παραδοσιακῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν, ἡθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ βουνοῦ, ἀκούονται καί... νησιώτικα τραγούδια:

Τὸ τ' εἶδαν τὰ ματάκια μου ἓνα
μεγάλο θάμα.

Στὴ μέση ἀπὸ τὸ πέλαγο μηλιά
εἶναι φυτεμένη

κι' ὁ σταυραῖτος τὴν τριγυρνάει,
φωλιά θέλει νὰ στήσει.

«Γιὰ κόνε πίσω σταυραῖτέ καὶ σὺ
μωρὲ σαῖνι,

μή μοῦ χαλάσεις τ' ἄνθη μου καὶ
χάσω τὸν καρπὸ μου.

Θέλω νὰ στήσω περγουλιὰ, και-
νούργιο περιβόλι».

Τὰ τραγούδια αὐτὰ τὰ συμμαζε-
ψε, γιὰ νὰ περισωθοῦν, ὁ συγχω-
ριανὸς καὶ συνομήλικός μου Χρό-
νης Δρούγιας, γνωστὸς καὶ σὰν
Μπάρμπα-Χρόνης, ποὺ ἐξυπηρέτησε
τὸ χωριὸ ὡς Πρόεδρος δύο περιό-
δους. Ἀκούραστος, χτυποῦσε πόρ-
τες τῆς Νομαρχίας καὶ ἄλλων Ὑπη-
ρεσιῶν γιὰ κοινοτικά ἔργα, καὶ ἰ-
δίως ὅταν ἡ θαρυχειμωνιά διέκοπτε
τὴν συγκοινωνία πρὸς τὰ Γιάννινα
ἢ γίνονταν ζημιὰ στὰ σύρματα τῆς
ΔΕΗ καὶ τοῦ μοναδικοῦ μας κοινο-
τικοῦ τηλέφωνου.

Γιὰ νὰ προωθήσει τὸν τουρισμὸ τοῦ χωριοῦ ἔκανε, καὶ κάνει, τὸν ξεναγὸ σὲ Ἕλληνες καὶ ξένους ἐπισκέπτες, προσφέροντάς τους καφὲ ὅποτε εἶναι ἀνοικτὸ τὸ καφενεῖο μας. Συχνὰ τοὺς προσκαλεῖ καὶ στὸ

σπίτι του, για να διαφημήσει με
τήν... ήσυχία του τὸ ἀξιοθέατο με-
γάλο γεφύρι, πάνω ἀπὸ τὸν Ἀῶο
καὶ νὰ τοὺς δείξει τὰ ἐντυπωσιακὰ
πευκόφυτα βουνά μας, καθὼς καὶ
τὰ περίφημα βοσκοτόπια, ὅπου ἄλ-
λοτε παραθέριζαν ἕως 10.000 πρό-
βατα. Διατηρεῖ δὲ λεύκωμα ξένων
τουριστῶν μὲ σχετικὰ στοιχεῖα
τους: ὄνομα, ἐπάγγελμα, ὑπηκοό-
τητα, διεύθυνση, ἀλλὰ καὶ τήν... ὑ-
πογραφή τους γιὰ «τοῦ λόγου τὸ
ἀσφαλές».

Ἄν τύχει γιορτὴ ἢ ἄλλη ἐπίσημη μέρα, ὁ Μπάρμπα - Χρόνης φοράει τὰ γιορτινὰ του: Τὴν ἐπίσημη τοπικὴ θλάχικη στολὴ. Καὶ μένουν μὲ ἀνοιχτὸ στόμα ξένοι καὶ ντόπιοι τουρίστες, ὅταν ἀκοῦν αὐτὸν τὸν ἀτόφιο ἀρχοντόθλαχο (ποὺ ἔχει σπουδάσει καὶ στὸ ἐξωτερικὸ) νὰ μιλάει ὄχι μόνον τρεῖς θαλκκανικὲς γλῶσσες, ἀλλὰ καὶ καλὰ γαλλικά, ἰταλικά, ὅπως καὶ λίγα σκουριασμένα γερμανικά, στὴν ἀνάγκη. Ποῦ νᾶ-ξεραν δὲ οἱ τουρίστες ὅτι ὁ θλαχοπρόεδρος αὐτὸς (...κατὰ τὸ θλαχοδήμαρχος) γράφει συχνὰ σὲ γιαννιώτικες ἐφημερίδες (καὶ ἰδιαίτερα στὴ μηνιαία ἐφημεριδοῦλα «Βοβουσιώτικα») ἱστορίες τοῦ παληοῦ καιροῦ, ἀλλὰ καὶ γιὰ σύγχρονα θέματα, τὰ καλὰ κι' ὠραῖα ἔργα καὶ σχέδια καθὼς καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ χωριοῦ.

Δὲν εἶμαι ἀρμόδιος γιὰ εὐρύτερη ἀνάλυση τῆς συλλογῆς του, τὴν ὁποία, πάντως, θεωρῶ καλὴ γιὰ δημοσίευση.

Ἀπόδειξη γιὰ τὴν σημασία τῶν
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 63)

ΓΙΑΝΝΙΩΤΕΣ ΠΡΟΣΚΟΠΟΙ ΜΕ «ΦΑΝΤΑΡΙΣΤΙΚΑ!»

(ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ)

ΤΟΥ ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Τὴν δεκαετία πού μεγάλωσα στὰ Γιάννενα (1923—1934) καθώς θυμάμαι, Μεράρχοι τῆς «Ἀνεξάρτητης Μεραρχίας Ἡπείρου» διετέλεσαν οἱ Βλάχης Τσιρογιάννης Ἀθαν. Μάρκος καὶ Δημοσθενής Διαλέτης, Ὑποστράτηγοι, πού εἶχαν κι' οἱ τρεῖς λίγο πρίν, μετάσχει τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας καὶ διακριθεῖς στὶς μάχες τῆς ἐπικεφαλῆς συνταγμάτων ἢ εἰδικὰ συγκροτημένων μονάδων. Ἰδιαίτερα, διατηρῶ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἀνάμνηση τοῦ μέχρι τὰ 1926, πού προβιθάσθηκε σ' ἀντιστράτηγο κι' ἔφυγε ἀπ' τὰ Γιάννενα, Τσιρογιάννη, ἀπὸ μιὰ περικοπὴ λόγου του, πού εἶχε ἐκφωνήσει στὸ μεταξὺ Στρατηγείου καὶ Στρατῶνων χῶρο κατὰ τὴν ἐορτὴ, νομίζω, τῆς ἐγκαθίδρυσης τῆς πρώτης τότε Δημοκρατίας. Εἶχε πεῖ τότε «πὼς στὶς 11 Αὐγούστου 1921, στὴ μάχη πρὸς κατάληψη τοῦ ὄχυροῦ τοῦ Καλὲ Γκρότο (Σαγγάριος) πού ἦταν διοικητὴς τοῦ μεικτοῦ ἀποσπάσματος τῆς Κιουτάχειας, ἐνῶ οἱ στρατιῶτες του νηστικοὶ ἀπὸ ἡμέρες ἐφώναζαν «ψωμί... ψωμί...» τοὺς εἶπε, ὅτι δὲν θὰ τοὺς δώσει, ἂν δὲν καταλάβουν προηγουμένως τ' ὄχυρό», πού καὶ ἀπέβη μιὰ μεγάλη νίκη μας στὴν ἄτυχη πιά γενικὰ ἔκβαση τῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν τότε

παρατάξει ὑπενθυμίζω, 18 μεραρχίες μὲ 1 σῶμα ἵππικοῦ καὶ μὲ εὐκολο ἐφοδιασμὸ πού ἐστερούμεθ' ἐμεῖς.

Ἀλλὰ τὸν Τσιρογιάννη τὸν θυμοῦμαι καὶ γιατί εἶχα ἐπανειλημμένα παρουσιασθεῖ σὰν πρόσκοπος καὶ τοῦ εἶχα ζητήσει ἐκ μέρους τοῦ ἀρχηγοῦ Βαθαρέτου, ἄλλοτε ἓνα - δυὸ ζῶα γιὰ νὰ φορτώνομε τὰ καζάνια κι' ἄλλα εἶδη στὶς μεγαλύτερες ἐκδρομές μας καὶ μιὰ ἄλλη φορά, γιὰ τὴν ἀκόλουθη τιμὴ πού τοῦ ἐπιφυλάξαμε.

Ὁ ἀξέχαστος ἀρχηγός μας Βαθαρέτος μὲ τὴν λεπτὴ διαίσθησή του, ἀναλογιζόμενος τίς ὑποχρεώσεις πού ὀφείλαμε στὸ στρατηγὸ λόγῳ τοῦ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντός του καὶ τῶν εὐκολιῶν πού σὲ κάθε περίτσαση μᾶς παρείχε, σκέφθηκε νὰ τοῦ προσφέρουμε κάτι σὰν δῶρο, κι' ἀφοῦ ἀγοράσαμε ἓνα ὠραῖο μαστίγιο, ὅπως εἶχαν τὴ συνήθεια νὰ κρατοῦν οἱ ἀξιωματικοί, στὸ ὁποῖο ἀντικατέστησεν τὴ λαβὴ του μὲ ἀργυρὴ κι' ἐχάραξε πάνω: «Στὸν ἐνδοξο στρατηγὸ Βλάχιο Τσιρογιάννη, οἱ Πρόσκοποι τῶν Ἰωαννίνων» μὲ ἔστειλε — ἃς ἐπιτραπεῖ γιὰ τὴν προτίμησή μου — νὰ σημειώσω, τὸ δίπλωμα τοῦ Σώματος Προσκόπων, τῆς προαγωγῆς μου σὰν ὑπαρχηγοῦ τῶν «ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἡπείρου

«Ομάδων», είναι τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1926) νὰ τοῦ τὸ δώσω.

Ἦταν ἀπόγευμα πού περίμενα λίγο στὸ γραφεῖο τοῦ Ὑπασπιστῆ του, ὅταν ἄνοιξ' ἡ πόρτα καὶ μ' ἐδέχθη ὁ στρατηγός. Τοῦ εἶπα: «Οἱ Πρόσκοποι σᾶς τὸ προσφέρουν κι' ὁ ἀρχηγός μας σᾶς παρακαλεῖ θερμῶς νὰ τὸ δεχθεῖτε». Κι' ἐκεῖνος, πού θυμᾶμαι ἀκριβῶς τὰ λόγια μου ἀπάντησε: «Ἄν καὶ δὲν ἔχω γνωρίσει καλὰ τοὺς Πρόσκοπους, θὰ δεχθῶ τὸ μικρὸ τους δῶρο καὶ εὐχομαι παιδιὰ μου νὰ σᾶς ὁδηγήσω στὴν Πόλη!»

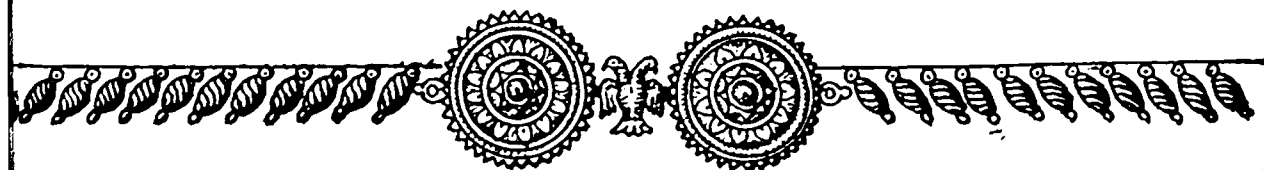
Εἶχαμε κερδίσει τὴν ἀγάπη του καὶ πιθανὸν νὰ τοῦ ἐμπνεύσαμε τὴν ἰδέα νὰ μᾶς προσεταιρισεῖ ἐνεργότερα πρὸς τὸ καλὸ τῆς παραμεθόριου περιοχῆς μας, ὅποτε καὶ διέταξε τὶς στρατιωτικὲς ἀποθῆκες ἱματισμοῦ νὰ μᾶς δώσουν ἀπὸ μιὰ ἐκλήρη στὸν καθένα μας στολὴ στρατιώτη, (καθὼς μᾶς φέρει καὶ ἡ φωτογραφία), ἀντικαθιστώντας τὶς πενιχρὲς προσκοπικὲς μας καὶ ὀνομάζοντάς μας μάλιστα «Μονάδα στρατιωτικῆς Προπαίδευσης».

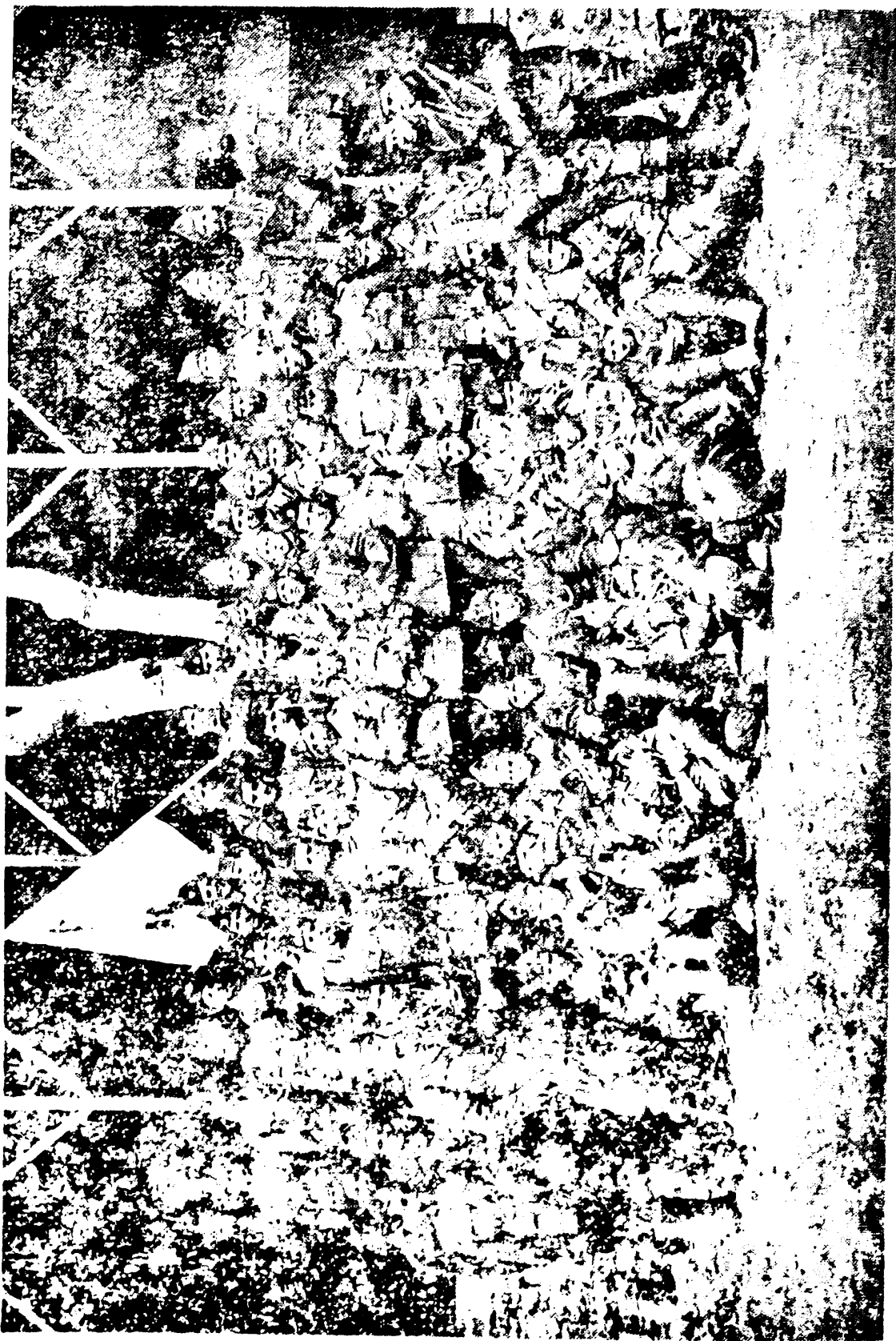
Τὸ σχέδιό του δὲν προχώρησε ὅμως (κάτι σὰν τῆς ἀκριβέστερης κδοχῆς τοῦ Μπάϊντεν Πάουελ) ἢ

γιατὶ δὲν ἐπέμεινε περισσότερο στὴν ὁργάνωσή του, ἢ γιατί μετετέθη σὰν Σωματάρχης στὴ Θεσσαλονίκη.

Πέραν τῆς φωτογραφίας αὐτῆς, πού εἰκονίζει μιὰν ἀνεκπλήρωτη μεταλλαγή ἐνὸς συστήματος καὶ φυσικά θὰ μποροῦσε καὶ ὅσο ἀσήμαντη κι' ἂν ἐστάθῃ νὰ δώσει λαθὴ σὲ περισσότερα σήμερα εἴτε ἐπὶ τῷ καλῷ, εἴτε ἐπὶ τῷ κακῷ, σχόλια, σὰν πού καὶ παρακολουθοῦν, τὸ κλίμα ἄλλωστε τῆς ἀσταθοῦς ἐκείνης περιόδου, ὑπάρχει καὶ μιὰ δεύτερη ἐγκυρότερη ἐπίσης φωτογραφία πού θρίσκεται δημοσιευμένη στὰ φύλλα τῆς ἐφημερίδας «Ἡπειρωτικὴ Ἠχώ» τῶν Ἰωαννίνων, τῶν ἀμέσως ἐπόμενων ἡμερῶν τῆς 25 Μαρτίου 1925, παρμένη στὸν ἴδιο χῶρο τοῦ «ἀλαγοπάζαρου καὶ γυμναστηρίου» τότε, καὶ μόλις πρὸ λίγης στιγμῆς ἀπὸ τὴν παρουσιαζόμενη, πού στέκεται ὀρθὸς πρὸ τῶν προσκοπικῶν τμημάτων ὁ ἴδιος ὁ Στρατηγὸς κρατώντας τὸ μαστίγιό πού τοῦ παρέδωσα.

Σημειῶνω, ὅτι ὁ στρατηγὸς πού προήρχετο ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατεύματος, ἦταν ἀπὸ τὸν Καρθασαραῖ καὶ πέθανε τὸ 1928.

25.3.1925. Στρατιωτική προπαίδευση Προσκόπων συστήματος ομάδων 'Ιωαννίνων.

Ρωμηὸς εἶσαι;... κι' μ' ἔσκασες!

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗ

Ήταν Σεπτέμβριος τοῦ 1939 ποὺ στὰ Γιάννινα ἡ ζωὴ κυλοῦσε κανονικὰ καὶ δὲν πολὺ σκεπτόμαστε ὅτι θὰ ξεσπάσῃ σύντομα πόλεμος καὶ τὸχαμε ρίξει στὴν καλοπέραση καὶ στὸ καλαμπόρι.

Εἶχα τότε μεγάλο φιλικὸ δεσμὸ μὲ πολλοὺς τεχνικοὺς τῆς Ὑπηρεσίας τῶν Δημ. Ἔργων στὰ Γιάννινα, μὲ τοὺς ὁποίους συχνὰ κάναμε ὠραῖες κυνηγετικὲς ἐκδρομὲς στὰ γύρω κυνηγοτόπια μὲ ἀρκετὴ σοδιά σὲ θηράματα ποὺ ἦταν τότε ἄφθονα καὶ σὲ σχέση μὲ τὴ σημερινὴ κατάσταση, οἱ κυνηγοὶ τότε πολὺ λιγώτεροι καὶ τὰ τουφέκια τους, συνήθως δίκανα ἢ μονόκανα κι' ὄχι σὰν σήμερα ποὺ οἱ πεντάσφαιρες ἢ ἐξάσφαιρες καραμπίνες δὲν σέβονται οὔτε τὰ καημένα τὰ σπουργιτάκια.

Ἐνα Σάββατο μεσημέρι, ὅπως τρώγαμε παρέα (ἀνύπαντροι τότε) μὲ τὸν Ἀντώνη καὶ τὸ Σαράντο (μακαρίτηδες τώρα κι' οἱ δύο) στὸ ἐστιατόριο τῶν Παπαζήσων (κεντρικὴ πλατεῖα τῶν Γιαννίνων), μοῦ λένει ὁ Ἀντώνης:

«Ρε Γιώργη, ἔχω μιὰ ιδέα. Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωῒ ὁ Ἐπιθεωρητὴς μας — τῶν Δημ. Ἔργων — θὰ πάῃ πρὸς Βουτζαρᾶ ποὺ ἔχει κάποια δουλειά, κι' ἐπειδὴ τὸ ὑπηρεσιακό

τοῦ αὐτοκίνητο εἶναι ἀρκετὰ μεγάλο — δύσκολη τότε ἡ συγκοινωνία μὲ αὐτοκίνητο — θὰ μπορούσε νὰ μᾶς χωρέσῃ καὶ τοὺς τρεῖς μας, γιὰ νὰ πᾶμε κάνα κυνήγι πρὸς τὸ χωριὸ σου τὰ Κούρεντα, νὰ κυνηγήσουμε λαγούς».

Ἐν τάξει Ἀντώνη, τοῦ λέω γώ, θὰ τὰ κανονίσω ὅλα, ἐγὼ καὶ θὰ σπάσουμε κέφι μ' ἓναν χωριανό μου ποὺ εἶναι μάνα καημένη γιὰ καλαμπόρι, ἀρκεῖ ἐσὺ Ἀντώνη νὰ κάνεις πῶς δὲν ξέρεις Ἑλληνικὰ καὶ τάχα θὰ εἶσαι Ἀγγλος Μηχανικὸς ποὺ ἦρθες γιὰ τὰ Πετρέλαια τῆς Δραγοψᾶς. Δηλαδή, δὲ θὰ ξέρεις, Ἀντώνη γρῦ ἑλληνικά... Καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι ὁ Ζῆκος θὰ μᾶς κάνει κάτι νὰ ξεσκάσουμε λίγο (Ζῆκο τὸν λέγαν τὸ χωριανό μου — κι' αὐτὸς τώρα μακαρίτης).

Τὴν Κυριακὴ λοιπὸν πολὺ πρωῒ θρискόμαστε στὸ Βουτζαρᾶ κι' ἐκεῖ ἀφίναμε τ' αὐτοκίνητο, γιὰ νὰ πᾶμε πορεῖα πρὸς τὰ Κούρεντα, περίπου 3 χιλιόμετρα, ὅπου στὸ ξωκκλήσι τοῦ χωριοῦ μου εἶχαμε ραντεβοῦ μὲ τὸ χωριανό μου, μὲ τὰ κυνηγετικὰ σκυλιά μου ποὺ τ' ἄφينا στὸ χωριό μου.

Στὸ ξωκκλήσι φθάσαμε πρωῒτοι ἐμεῖς, ἐνῶ ὁ Ζῆκος ἐμφανίστηκε σὲ λίγο ἐρχόμενος πρὸς τὸ μέρος μας

ὄλο τρικλοποδιές μὲ τὰ σκυλιά ὅπως μπερδεύονταν οἱ ἀλυσσιδες στὰ πόδια του.

ΑΝΤΩΝΗΣ: «Αὐτὸς ποὺ ἔρχεται Γιώργο, εἶναι ὁ Ζῆκος ἢ κανέννας ἄλλος χωριανός σου;»

ΓΙΩΡΓΟΣ: «Αὐτὸς εἶναι ὁλόκληρος ὁ Ζῆκος».

ΑΝΤΩΝΗΣ: «Πολὺ συμπαθὴς φαίνεται, θάχουμε πανηγύρι».

ΓΙΩΡΓΟΣ: «Πρόσεχε Ἀντώνη, κρατήσου νὰ μὴ σὲ πάρουν τὰ γέλια καὶ τὰ θαλασώσουμε».

ΑΝΤΩΝΗΣ: «Θὰ κρατηθῶ, μὴ φοβάσαι».

Ὁ Ζῆκος πανύψηλος καὶ δεμένος μ' ἓνα κοντοτρίχι στὴ μέση καὶ πολλὰ βαρεῖα ντυμένος γιατί κρύωνε ἀκόμα καὶ τὸ κατακαλόκαιρο γιατί ἦταν ἀναιμικός ὁ δυστυχής, σὰν ὁ σιάλιγκας ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος.

Μόλις μᾶς εἶδε, πλησιάζοντάς μας χαμογελαστός μοῦ λέει ἑμένα:

«Ποιός εἶνι ὁ Ἑγγλέζος;»

Τοῦ ἀπαντῶ:

«Ὁ Κύριος ἀπὸ δῶ», δείχνοντας τὸν Ἀντώνη.

Τότε ὁ Ζῆκος κατεβάζει τὸν κοντούλη — ὅπως ἔλεγε τὸ μονόκαννο τουφέκι του, ἀπὸ τὴν πλίστη του, στὰ πόδια του... σὲ στάση προσοχῆς, βγάζει καὶ τὴν τραγιάσκα του... γιὰ νὰ χαιρετήσῃ ἐπίσημα τὸν ξένο ἐπισκέπτη μας καὶ μὴ ξέροντας ὁ Ζῆκος ἐγγλέζικα νόμισε ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἄλλος εἶναι Ἕλληνας θὰ ξέρει καὶ Τούρκικα, ποὺ ἤξερε ὁ Ζῆκος γιατί ὁ ἴδιος εἶχε ἐργαστεῖ χρόνια στὴν Κων)πολη σὲ φούρνους καὶ ἀπευθύνει στὸν Ἀντώνη τὸν ἐξῆς χαιρετισμό... τουρκιστί:

— Σὰ μπαλαχαέρσουν ἐφέντη μ'.

ΑΝΤΩΝΗΣ (σὲ ἀπταιστα Ἀγγλικά): Χάου ντοῦ γιου ντοῦ Μίστερ Ζῆκος...

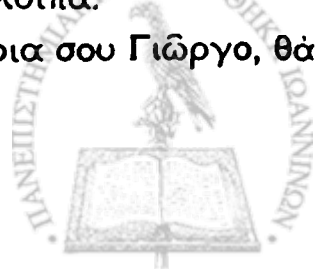
Ὁ Ζῆκος, θέβαιος ὅτι ὁ Ἑγγλέζος δὲν ξέρει καθόλου Ἑλληνικά — γιατί ἂν ἤξερε θὰ τοῦ ἀπαντοῦσε «καλημέρα» — ἀπευθυνόμενος στὸν «Ἕλληνα» τοῦ λέει:

— «Ἄν σ' λαλήσου μιά μὲ τὸν κοντούλ' — τὴν κάννη τοῦ τουφεκιού του — στοῦ κιφάλ' πῶς θὰ σ' ὀρθάχα;»

Ἐδῶ θαύμασα τὸν Ἀντώνη ποὺ οὔτε χαμογέλασε κἂν καὶ μὲ κόπο κρατήθηκε νὰ μὴ γελάσῃ γιὰ νὰ μὲ ρωτήσῃ ἑμένα στὰ Γαλλικά «κὲ σ' κιλ' ντί;» δηλαδή «τί λέει, ὁ κύριος», γιὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσω ἐγώ... τ' ἀνεξήγητα, ποὺ καὶ γὰρ τοῦ εἶπα κάτι λέξεις Γαλλικὲς ποὺ ἤξερα... κι' ἐν τάξει ἱκανοποιήθηκαν καὶ οἱ δύο, καὶ τώρα προχωροῦμε πρὸς τὸν τόπο ποὺ θὰ κυνηγούσαμε, καὶ λέω στὸ Ζῆκο:

— Κύττα Ζῆκο, ἐσὺ θὰ πᾶς μὲ τὸν Ἑγγλέζο στὸ δεξιὸ μέρος ἀπ' τὸ λόγγο, ποὺ πᾶει πρὸς τὰ κάτω, κι' ἐγὼ μὲ τὸ Σαράντο θὰ κατεβαίνουμε τὸ λόγγο ἀπ' τ' ἀριστερὸ μέρος καὶ θὰ λύσης τὰ σκυλιὰ σὲ λίγο ὥστε κυνηγώντας νὰ πέσουμε χαμηλὰ πρὸς τὸ δημόσιο δρόμο Γουμενίτσα — Γιάννινα, ποὺ τὸ μεσημέρι ἔχουμε ραντεβού μὲ τὸ αὐτοκίνητο νὰ μᾶς περιμένῃ στὸ Χάνι-Γαίκα. Πρόσεχε τὸν Ἑγγλέζο σὰν τὰ μάτια σου, εἶναι καλομαθημένος κι' εὐγενικός νὰ μὴ πάθῃ κάνα κακὸ ἀπὸ πέσιμο καὶ λοιπά.

ΖΗΚΟΣ: «Ἐννοια σου Γιώργο, θὰ

τὸν προσέξω τὸν κερατόφραγγο
σὰν πιδί μ'».

Ἔτσι χωρίστηκαμε στὸ διάσελο
τοῦ λόγγου ἐμεῖς ἀριστερὰ κι' οἱ
ἄλλοι δεξιὰ καὶ φυσικὰ χαθήκαμε
μέσ' τὸ χάος.

Πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ σκυ-
λιά εἶχαν θρεῖ ἓνα λαγὸ προφανῶς,
καὶ τὸν κυνηγοῦσαν συνέχεια χω-
ρὶς νὰ πέση τουφεκιά ἀπὸ κανέναν
μας γιατί ὁ λαγὸς προφυλάγονταν
στ' ἀτέλειωτα ὁρομάκια τοῦ λόγ-
γου καὶ δὲν ἔσκαγε μύτη πουθενά.
Ὅταν ἀπὸ πολλὲς ὥρες τὰ σκυλιά
δὲν ἀκογονταν πιά γιατί τὸν εἶχαν
χάσει τὸ λαγὸ, ὁ Ἀντώνης ἄρχισε
νὰ φωνάζει:

— Γιῶργοοοο, καὶ σὲ λίγο, Σα-
ράντοοοο.

Λέω στὸ Σαράντο:

— «Μὴ ἀπαντᾷς, μᾶς ἔχασε ὁ Ἀν-
τώνης κι' ἀνησυχεῖ, ἄσε νὰ δοῦμε
τί θὰ κάνη μέ τὸ Ζῆκο».

Πάλι φωνάζει ὁ Ἀντώνης καὶ πάλι
καὶ πάλι.

Ἐμεῖς τσιμουδιά σὲ ἀπόκριση.

Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀντώνης ἀνησύ-
χῃσε πραγματικὰ μὴ δὲν μᾶς θρῆ
καὶ περάση ἡ ὥρα κι' ἔρθῃ ὁ Ἐπι-
θεωρητὴς μέ τὸ αὐτοκίνητο στὸ Χά-
νι καὶ περιμένει, πράγμα ποὺ δὲν
θέλαμε νὰ γίνῃ ἔτσι. Μ' αὐτὲς τὶς
σκέψεις κι' ἀνησυχίες ὁ Ἀντώνης
ἀποφάσισε νὰ συνεννοηθῇ... Ἑλλη-
νικά μέ τὸ Ζῆκο καὶ τοῦ λέει σὲ ἁ-
πταιστῇ Ἑλληνικῇ:

— «Καὶ τώρα Ζῆκο τί γίνεται, ποῦ
θὰ τοὺς θροῦμε τοὺς ἄλλους;»

Ἀκούγοντας ξαφνιασμένος ὁ Ζῆ-
κος τὰ Ἑ λ λ η ν ι κ ᾶ τοῦ Ἀν-
τώνη, ἔμεινε ξερός! Ἡ ἀπόστασις

ποὺ μᾶς χώριζε ἐμᾶς μέ Ζῆκο καὶ
Ἀντώνη ἦταν πολὺ μικρὴ κι' ἀκού-
γαμε καλὰ τὶς κουθέντες τοὺς μέσ'
τὸ λόγγο.

Ὅποτε ἀκούμε τὸ Ζῆκο νὰ ξεφω-
νίζει:

— «Ῥωμῆος εἶσι ὁρὲ ὄνομα τοῦ
διαόλ' κι' μ' ἔσκασες τόσες ὥρες;»
Τότε εἶναι ποὺ μπήξαμε ὅλοι τὰ γέ-
λια κι' ἔγινε χαμός σὲ σημείο ποὺ
ὁ λαγὸς πέρασε μπροστά μας καὶ
δὲν προλάβσαμε ἀπὸ τὰ γέλια νὰ
τοῦ ρίξουμε καὶ τόν... χάσαμε ὅπως
τὸν πῆραν στὸ κυνηγητὸ τὰ σκυλιά
γιατί δὲν μᾶς ἐπαιρνε ἡ ὥρα τοῦ
γυρισμοῦ μας στὰ Γιάννινα κι' ἀ-
φίσαμε τὸ Ζῆκο νὰ τὸν γλεντήσῃ
τὸ λαγὸ. Μᾶς τὸν ἔστειλε τὴν ἄλλη
μέρα στὰ Γιάννινα γιατί μόλις φύ-
γαμε ἡμεῖς ὁ Ζῆκος τὸν θάρσενε τὸ
λαγὸ μόνος του, χάρη στὴν περίφη-
μη Ἴρμα -- ὅπως ἔλεγα τὴ σκύλα
μου—ποὺ σὰν ἀκούγαμε τὸ «κλάφ»
ἀπ' αὐτὴ, ὁ λαγὸς ἦταν καταδικα-
σμένος γιὰ τὴν κατσαρόλα, δὲν τὸν
ἄφινε νὰ πάρῃ ἀνάσα καὶ μέχρι τὰ
μεσάνυχτα καὶ θάλε ποὺ τὸν ξεπε-
τάλωνε στὸ κυνηγητό, ὥσπου κά-
ποια τουφεκιά θὰ τὸν ἔφερνε κου-
λουτούμπα!

Δὲν ἄργησε σὲ λίγες μέρες νὰ
κηρυχτεῖ ἐπιστράτευση ποὺ κράτη-
σε περίπου μῆνα, ὅποτε μπήκαμε
σὲ πολεμικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ στὸ
χρόνο ἀπάνω (Ὀκτώβριος 1940),
εἶχαμε γιὰ καλὰ ἄλλους εἶδους
συγκλονιστικὰ γεγονότα, ποὺ ἀκό-
μα ἐπηρεάζουν καὶ τώρα στὰ γερά-
ματα τὴ μνήμη μέ ἀνέκφραστη ζωη-
ρότητα ποὺ τὰ σημερινὰ νειάτα δὲν
νομίζω ὅτι μποροῦν νὰ συνειδητο-
ποιήσουν, γιατί δὲν τὴν ἔζησαν.

Τὸ 1940 μου

Τὸ ὕψωμα 669

Τοῦ Ἀναστ. Δ. Παπαγγέλη

Πάρα πολὺ καλὰ ἔκανε ὁ Μαμμόπουλος καὶ πέρασε στὸ Δελτίο τοῦ Ὀκτωβρίου τὸ ἄρθρο τοῦ στρατηγοῦ Μαυρογιάννη σχετικὸ μὲ τὸν πόλεμο τοῦ 1940 στὸν τομέα μας, τὸν τομέα τῆς ὀγδόης Μεραρχίας, τῆς Μεραρχίας τῶν Ἑπειρωτῶν, κυρίως.

Ἡ δημοσίεψη αὐτουνοῦ τοῦ ἄρθρου ἔδωκε ἀφορμὴ ν' ἀκουστοῦν κι' ἄλλοι ποὺ ἔζησαν τὰ γεγονότα τοῦ 1940.

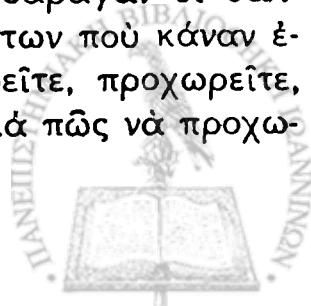
Ἡ πατρίδα μοῦ φύλαξε τὴ μεγάλη τιμὴ νὰ τὰ ζήσω ἀπὸ κοντὰ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα χρόνια καὶ νὰ προσφέρω κι' ἐγὼ τὶς μικρὲς ὑπηρεσίες μου στὸ φκιάξιμο ἐκεινοῦ τοῦ ἀνεπανάληπτου μεγαλουργήματος ποὺ λέγεται ἔπος τοῦ 40. Τὰ παιδιὰ τῆς Ἑπείρου, ὁ ἀνώνυμος Ἑπειρώτης, ἦταν οἱ πρωταγωνιστὲς τῆς ἐποποιίας ἐκείνης καὶ σ' αὐτοὺς πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ. αὐτοὺς πρέπει νὰ εὐγνωμονοῦν οἱ γενιές...

Καὶ πόσα δὲν μᾶς ἔφερε στὴ μνήμη τὸ ἄρθρο τοῦ συνταγματάρχη Μαυρογιάννη, σὰν συνταγματάρχης δούλεψε ὁ Μαυρογιάννης γιὰ νὰ φᾶν τὰ μοῦτρα τους οἱ κοκορόφτεροι τοῦ Μουσολίνι στὸ Καλπάκι καὶ ἄλλοῦ. Συνταγματάρχῃ τὸν γνώρισα ἐγὼ, συνταγματάρχῃ θὰ τὸν λέω.

Ἀπλὰ καὶ ὁμορφα καὶ πολὺ σωστά τὰ γράφει ὁ Μαυρογιάννης τὰ ὅσα ἔγιναν τὸν πρῶτο καιρὸ τοῦ πολέμου τοῦ 1940. Ξαναζωντάνεψαν στὸ μυαλό μου πρόσωπα, πράγματα καὶ γεγονότα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Μαζὺ μὲ τ' ἄλλα μοῦ θύμισε κι' ἐκεῖνο τὸ φοβερὸ ὕψωμα ἀπέναντι ἀπ' τὸ τελευταῖο ἐλληνικὸ (παράμεθόριο) χωριό, τὸ Ἀργυροχώρι. "Ὑψωμα 669 τὸ γράφαν οἱ χάρτες, σὰν 669 ἔμεινε γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ θὰ τὸ θυμούμαστε τὸ ποτάμι αἷμα ποὺ χύσανε ἄσκοπα οἱ κατοσταριές Ἑλληνόπουλα. Δὲν ἦταν λίγοι οἱ λεθέντες, στρατιῶτες κι' ἀξιωματικοὶ ποὺ ἄφησαν καὶ τὰ νειάτα τους σὰν ἄψυχα κουφάρια στὶς χωραφιές κάτω ἀπ' τὸ 669.

"Ἐνα φαλακρὸ στὴν κορφή του ὕψωμα εἶναι τὸ 669 καὶ τὸ εἶχαν ὀχυρώσει μ' ἓνα τάγμα πολυβόλων οἱ Ἰταλοὶ φεύγοντας πρὸς τὴν Ἀλβανία ὅταν τοὺς ἀνατρέψαμε τὸ Νοέμβριο τοῦ 40 καὶ τοὺς κυνηγούσαμε γιὰ νὰ τοὺς ρίξουμε στὴ θάλασσα.

Ἡ ὁρμὴ μας κόπηκε στὸ 669 καὶ τρεῖς μέρες στὴ σειρὰ ἀπ' τὸ πρῶτὸ μέχρι τὸ θράδυ θάραγαν οἱ σάλπιγγες τῶν τμημάτων ποὺ κάναν ἐπιθέσεις: Προχωρεῖτε, προχωρεῖτε, προχωρεῖτε... Ἀλλὰ πῶς νὰ προχω-

ρήσουν τὰ καψόπαιδα; Για νὰ φτάνουν στὴ ρίζα τοῦ ὑψώματος ἔπρεπε νὰ περάσουν τρέχοντας τὶς χωραφιές κάτω ἀπ' τὸ Ἀργυροχωρι καὶ ποὺ τὶς θέριζαν τὰ ἰταλικά πολυβόλα. Οἱ μισοὶ ἀπὸ κάθε ὁμάδα δὲν ἔφταναν στὴ ρίζα τοῦ ὑψώματος, σὰν στάχυα πέφτανε στὶς χωραφιές. Φαντάζεστε μὲ τί καρδιὰ ξεκίναγαν ἄλλες ὁμάδες ποὺ καλοῦνταν νὰ «προχωρήσουν»; Τὸ βιολὶ αὐτὸ ἐξακολουθοῦσε τρεῖς μέρες στὴ σειρά.

Ἀγανάκτηση νοιώθαμε ὅλοι γι' αὐτὲς τὶς ἄσκοπες θυσίες γιατί κι' ὁ τελευταῖος φαντάρος ἔβλεπε πὼς ἂν ἔβγαινε ἓνα τμήμα πάνω ἀπ' τὸ 669 στὸ Μπουράτο οἱ Ἰταλοὶ θὰ λακίζανε ἀπ' τὸ φόβο μὴν κυκλωθοῦν. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ «ἔκανε κουμάντο», ποὺ διηύθυνε τὶς ἐπιχειρήσεις δὲν πλησίαζε νὰ ἰδεῖ τί γίνεται, ἀλλὰ ἔδινε διαταγές γιὰ κατὰ μέτωπο ἐπιθέσεις ἀπὸ πολλὰ χιλιόμετρα μακριά. Ἀπ' τὴ Ζίτσα ἔστελνε διαταγές ὁ Διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, στὸ σπῖτι τοῦ ἀγαπητοῦ μου συναδέλφου Γιώργου Γύρα εἶχε τὸ Στρατηγεῖο του. Οὔτε τὸ πεδίο τῆς μάχης ἔβλεπε, οὔτε τὰ παληκάρια ποὺ θερίζονταν σὰν στάχυα...

Ἐπρεπε νᾶναι κοντὰ γιὰ νὰ ἰδεῖ τὸ βλέμμα μιανοῦ λεβεντόπαιδου πὼς ξεκίνησε γιὰ νὰ βρεῖ τὸ χάρο. Μόνιμος λοχαγὸς τοῦ Στρατοῦ ἦταν ὁ Μαυραγάνης. Τοῦ 42 Συντάγματος ἦταν. — Τὸ 42 Σύνταγμα ἦταν στὴν Ἡπειρο ἀπ' τὸ 1939 κάτω ἀπ' τὶς διαταγές τῆς Μεραρχίας μας — ὁ Μαυραγάνης καὶ πῆρε δια-

ταγὴ νὰ κάνει ἐπίθεση στὸ 669:

—Γιατί μᾶς στέλλετε σὲ σίγουρο ἄσκοπο θάνατο; εἶπε στοὺς ἀνωτέρους του καὶ πρόσθεσε:

—Μὴ νομίζετε ὅτι τὰ λόγια μου κρύβουν δειλία καὶ προχώρησε πρὸς τὸ καταραμένο ὕψωμα.

Δὲν πρόκανε νὰ κάνει δέκα θήματα κι' ἔμεινε «μάρτυρας» στὰ χωράφια τοῦ Ἀργυροχωριοῦ.

Κατοσταριὲς τραυματίες ἔστελναν πρὸς τὰ πίσω κάθε θράδυ ἐκεῖνες τὶς μαρτυρικές μέρες. Γιατρὸς τῆς ὀγδόης Μοίρας τραυματιοφορέων ἦμουν καὶ δὲν μάζευε τραυματίες μόνο τοῦ 15ου καὶ τοῦ 42 Συντάγματος ὁ ἀνθυπίατρος Παπαγγέλης. Ὅποιον τραυματία ἔβρισκα τὸν συμμαζεύα, καὶ Ἰταλοὺς ἀκόμα... Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσω τὶς δραματικές μαρτυρίες τῶν φαντάρων ἢ τσιολιάδων (τοῦ 42) ποὺ κατόρθωναν νὰ φτάσουν στὴ ρίζα τοῦ 669 καὶ ποὺ γλύτωσαν τελικά.

— Πὼς νὰ προχωρήσουμε πρὸς τὰ πάνω; Λίγο νᾶκανες πὼς σηκώνεις τὸ κεφάλι οἱ σφαίρες ἀπ' τὰ ἰταλικά πολυβόλα χτυπάγανε στὸ ἄτσαλένιο κράνος...

Τὸ τέλος τοῦ δράματος «669» ἦρθε ὅταν — ἐπὶ τέλους — ἀνέβηκαν τμήματά μας στὸ Μπουράτο. Λαγοὶ γίνανε οἱ Ἰταλοὶ φεύγοντας πρὸς Ἐπισκοπὴ - Λιμπόχοβο καὶ πάρα πέρα. Γιὰ νᾶναι πιὸ ἀλαφροὶ πέταξαν καὶ τὰ ντόκ τους (περισφύρια) καὶ τὰ καπέλα μὲ φτερό ποὺ φοροῦσαν. Στίβες καπέλα καὶ ντόκ βρῆκαν τὴν ἄλλη μέρα στὸ δρόμο πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴ — θάσπηξα ἕνα καπέλο γιὰ ἐνθύμιο...

Στή στενωπό που υπάρχει μεταξὺ Μπουράτου καὶ 669 βρίσκεται τὸ φυλάκιο μας ποὺ λεγόταν «φυλάκιο Σκίπη». Πίσω ἀπ' τὸ φυλάκιο στὸ δρόμο πρὸς Ἐπισκοπὴ εἶδα τί θὰ πεῖ πλοῦτος πολεμοφοδίων. Βουνὰ ὀλόκληρα μὲ θλήματα πυροβολικοῦ, βουνὰ μὲ κιβώτια φυσιγγίων, κιβώτια μὲ θλήματα ὀλμων νὰ κάνεις χρόνια πόλεμο.

Ἐμεῖς — γιὰ τὸ 42 Σύνταγμα μιλάω — ξεκινώντας τὸν πόλεμο εἶναι ζήτημα ἂν εἶχαμε ἑκατὸ θλήματα. Βάλαμε σ' ἐνέργεια ξανὰ τοὺς ὀλμους μὲ τὰ ἰταλικά θλήματα... Ἀπὸ χειροβομβίδες; Ἐκατομμύρια στὴν κυριολεξία! Ἀμέτρητες στίβες ἀπὸ κιβώτια ποὺ γράφαν : ΜΠΟΜΠΕ Α ΜΑΝΟ, ἐκεῖνες οἱ κόκκινες χειροβομβίδες ποὺ γιόμισαν τὴν Ἑλλάδα σάν... ταμπακιέρες.

Ὁ Μαυρογιάννης στὸ ἄρθρο του γιὰ τὴν τραγικὴ περιπέτεια τοῦ 669, γιὰ τὴν ἀργοπορία τῆς πλαγιοσκοπήσεως τοῦ τραγικοῦ (καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς — πάνω ἀπὸ χίλιους πελέκησε τὸ πυροβολικό μας —) ἀφήνει καὶ ὑπόνοιες γιὰ δράση «σκοτεινῶν δυνάμεων».

Ποιὲς μπορεῖ νὰ ἦταν αὐτές; Ἐμεῖς οἱ μικροὶ πιστεύαμε τότες πὼς μπορεῖ νὰ μὴ συνέφερε σὲ ἄλλους τὸ γρήγορο σκόλασμα τοῦ πολέμου στὴν Ἀλβανία...

Στὸ ἄρθρο τοῦ Μαυρογιάννη διαβάζουμε καὶ τ' ἀπίθανα λόγια τοῦ Ἐπιτελάρχου τοῦ Α' Σώματος στρατοῦ ποὺ ἦρθε ἀπ' τὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴ διεθυσση τῶν ἐπιχειρήσεων στὴν Ἡπειρο μετὰ τὴν πρώτη

φάση ποὺ ἐμεῖς γκρεμίσαμε τὰ δειρά (καὶ τὴ μούρη) τοῦ Μουσολίνι.

Σωματάρχης τοῦ Α' Σώματος ἦταν ὁ Δεμέστιχας κι' Ἐπιτελάρχης ὁ συνταγματάρχης Πεντζόπουλος. Ὁ Ἐπιτελάρχης τοῦ Σώματος ποὺ ἦρθε νὰ μᾶς ἐνισχύσει, λέει στὸ δικό μας (τῆς Μεραρχίας μας):

— Ἀρκετὰ βαστήξατε τοὺς Ἰταλοὺς. Τώρα δὲν μένει παρὰ νὰ ρίξουμε μερικὲς ὀβίδες, γιὰ τὴν τιμὴ τῶν ὀπλων...

Ὁ Πετρουσόπουλος ἦταν Ἐπιτελάρχης τῆς 8ης (κάποιο δρόμο τοῦ «δώσανε» τὰ Γιάννινα).

Ὡραία ἐνίσχυση... καὶ ωραιότερη «τιμὴ» γιὰ τὰ ὄπλα μας...

Γιὰ τὸ Σωματάρχη καὶ τή... διεύθυνση τῆς μάχης στὸ 669 θέλω νὰ προσθέσω καὶ τὴ μαρτυρία μιανοῦ μακαρίτη φίλου μου. Τηλεφωνητὴς στὸ Στρατηγεῖο τοῦ Α' Σώματος (στὸ σπῖτι τοῦ γιαιτροῦ Γύρα στὴ Ζίτσα) ἦταν ὁ ἀξέχαστος ἀδερφικός μου φίλος Βαγγέλης Μπέτζελος ἀπ' τὸ Γκρίμποβο. «Ντραγάτης» κάπου κοντὰ στὸ ἀεροδρόμιο τῶν Γιαννίνων βρίσκεται ὁ Βαγγέλης, τὸν ἐκτελέσανε στὴν κατοχὴ τὰ βρωμόσκυλα τοῦ Χίτλερ, ὅποιον ὑποπτεύονταν ὅτι ἀντιστέκεται στὴ «νέα τάξη πραγμάτων» τὸν ἔστελναν στὸν ἄλλο κόσμο στὴ στιγμή.

Μοῦ ἔλεγε λοιπὸν ὁ Βαγγέλης ποὺ παρακολουθοῦσε ὅλες τὶς τηλεφωνικὲς συνομιλίες τοῦ Σωματάρχου, ὅτι τὶς μέρες τοῦ δράματος τοῦ 669, ὁ Μεταξᾶς ποὺ κάτι «σκάμπιζε» ἀπὸ στρατιωτικά, ἀπὸ μακρυὰ
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 62)

Τὸ κλαρίνο

† ΤΟΥ ΣΤΕΦ. ΠΕΛΕΚΟΥΔΑ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.:

Ὁ συντάκτης αὐτοῦ τοῦ καλοῦ σημειώματος, ποὺ μᾶς δίνει τὴν εὐστοχη εἰκόνα καὶ τοῦ ρόλου τοῦ βασιλεῖα τῶν ὀργάνων, τοῦ κλαρίνου στὸ τ α κ ί μ ι τους, ὁ Στέφανος Πελεκούδας δὲν ζεῖ πιά. Ἐφυγε ἀπὸ ἀνάμεσά μας καὶ μᾶς ἄφησε τὶς νοσταλγικές, τὶς σύνταμες ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Ζαγορισιανοῦ καὶ γενικότερα τοῦ ἡπειρωτικοῦ χώρου.

Μιὰ προβολὴ τῆς ΕΡΤ, ἡ ὁποία παρουσίασε στὶς 8 Μαΐου τ' ἀξιοθέατα τοῦ Ζαγοριοῦ, μοῦ ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ ν' ἀραδιάσω αὐτὲς τὶς γραμμές.

Χαράδρα τοῦ Βίκου, Βοῖδομάτης, Μονοδένδρι, Νεγάδες, Τσεπέλοβο, Γυφτόκαμπος. Ἐξω ἀπ' τὰ γραφικὰ σαρακατσάνικα κονάκια λυγερές κοπέλλες μὲ τὶς πατροπαράδοτες στολές ἔσυραν τὴν «Καραγκούνα» ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ κλαρίνου.

Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἐκπομπῆς κυριάρχησε τὸ κλαρίνο· ὑπῆρχαν κι' ἄλλα ὄργανα, ἀλλὰ τὰ ἐπισκίαζε τὸ κλαρίνο καὶ τὰ καθιστοῦσε ἀνύπαρκτα. Τὸ κλαρίνο σαγήνευε, τὸ κλαρίνο ὁμόρφαινε διπλὰ τὴν προβαλλόμενη σπάνια Ζαγορίτικη φύση καὶ αὐτὸ διατήρησε ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κάθε ἡπειρώτη θεατῆ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τὸ τέλος.

Στὰ παλαιὰ ἐκεῖνα χρόνια, στὰ

Ζαγοροχώρια τῆς Ἠπείρου, τὸ λάλημα τοῦ κλαρίνου ἔκανε πολλὰ μάτια νὰ θουρκώνουν καὶ πολλὰ μάγουλα ν' αὐλακώνουν ἀπὸ δάκρυα ἀναπάντεχης χαρᾶς καὶ συγκίνησης, γιατί τὸ κλαρίνο τ' ἀκούγαμε σὲ σπάνιες στιγμές, ὅσο σπάνια ἦταν καὶ τὰ εὐτυχῆ γεγονότα στὰ σπίτια μας.

Τὸ λάλημα τοῦ κλαρίνου ἐσήμαινε προξενιό, γάμο, πανηγύρι, γλέντι, ζιαφέτι.

Ἀνοίγω μιὰ παρένθεση γιὰ νὰ ἐξηγήσω στοὺς νεωτέρους μας αὐτὰ τ' ἀπλᾶ:

Στὴν ἐποχὴ μας ἀπολαμβάναμε μόνο δημόσιες χαρές, σὰ ντὶς προαναφερθεῖσες, γιατί δὲ γνωρίζαμε τὶς σημερινές διασκεδάσεις: (πάρτυ, τέϊα, κούμ - κάν, γενέθλια, ἐπετείους γάμων κ.ἄ.). Ἄλλωστε στερούμεθα τ' ἄφθονα σημερινὰ μέσα ψυχαγωγίας, (τρανζίστορ, τηλεοράσεις, βίντεο κλπ.).

Σ' ὅλες τὶς παρακάτω χαρές πρωτοστατοῦσε τὸ κλαρίνο.

Πρέπει ν' ἀναφέρω ὅτι δὲν ἦταν τὸ μοναδικὸ ὄργανο τῆς ψυχαγωγίας μας. Συμμετεῖχε ὁλόκληρη ὀρχήστρα μὲ θιολί, θιολεντζέλο, οὔτι, ντέφι, κ.ἄ., ἀλλὰ χωρὶς τὸ κλαρίνο τ' ἄλλα ὄργανα ἀχρηστεύονταν. Συχνὰ οἱ ἡπειρώτες στὶς συνομιλίες μας ἐκφραζόμαστε: «Στὸ χωριὸ μὲ τὰ κλαρίνα». «Στὸ γάμο σου μὲ τὰ κλαρίνα». «Στὸ πανηγύρι μὲ τὰ κλα-

ρίνα». Δέν ἀναφέραμε ἄλλο ὄργανο.

Τὸ κλαρίνο εἶναι τὸ μαγικὸ ὄργανο ποὺ μᾶς ἀντιπροσωπεύει καὶ μᾶς τραβάει σὰν μαγνήτης ἀπὸ κάθε γωνιᾶ τῆς Ἑλλάδος, νὰ πορευτοῦμε σὰν ταπεινοὶ προσκυνητὲς πρὸς τ' ἅγια χῶματά μας. Τὸ ὄργανο αὐτὸ εἶναι συνυφασμένο μὲ τὴ ζωὴ τῶν Ἑπειρωτῶν, τῆς προπολεμικῆς κυρίως γενιᾶς.

Στὰ χωριά μας τ' ἀρραβωνιάσματα γίνονταν συνήθως τὰ Σαββατόβραδα καὶ τ' ἀναγγέλαμε μὲ ντουφεκίες. Ἐν συνεχείᾳ οἱ νοσταλγικοὶ ἐκεῖνοι ἦχοι τοῦ κλαρίνου ἐπισφράγιζαν τὸ χαρμόσυνο γεγονὸς καὶ ἀπὸ στόμα σὲ στόμα τὸ νέο διέτρεχε ὅλο τὸ χωριό. Τὰ ἴλεγαν στὰ παράθυρα μὲ τὴν ἀπέναντι γειτόνισσα:

—Τὰ φκιάσαν στοῦ Μαυρομάτη.

Τὰ φκιάσαν στοῦ Παπανίκα καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ εὐχὲς πρὸς ἀλλήλους:

—Καὶ στὴν κορούλα σου, καὶ στὸ γιόκα σου, καὶ πῆγαινε τὸ δάκρυ κορόμηλο. "Ὅσο τὸ κλαρίνο δυνάμωνε μέσ' τὴ νύχτα ὅλοι στὸ χωριὸ ἀγρυπνοῦσαν, σχολιάζοντες τὸ εὐτυχὲς γεγονὸς, ἀλληλοευχόμενοι.

Διατηρῶ ζωηρὴ τὴν ἀνάμνηση ἀπὸ τὸν συμπατριώτη μου κλαρινίστα, τὸν μακαρίτη μπάρμπα Χάλη (Χάλη= Μιχαήλ) ἀπὸ τὸ Ἡλιοχῶρι Ζαγορίου.

Στὰ νεανικά μας χρόνια ὀργανώναμε τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες ζι-αφέτια, ψήνοντας ὀβελίες στὸ λιθάδι τοῦ χωριοῦ μας. Μετὰ τὸ φαγοπότι ξεκινοῦσε ἡ παρέα μας μὲ τὸν μπροστάρη ποὺ κρατοῦσε τὴ σούθλα μὲ τὸ ψημένο κεφαλάκι στὴ

κορυφή. Ἀκολουθοῦσε ὁ μπαρμπα-Χάλης ξεσηκώνοντας μὲ τὸ κλαρίνο ὅλο τὸ χωριὸ καὶ ὅταν φτάναμε στὴν πλατεῖα, ἦταν κατάμεστη κι' ἄρχιζε ὁ χορὸς μὲ τοὺς ἦχους τοῦ κλαρίνου. Μικροὶ καὶ μεγάλοι κολλοῦσαν στὸ κούτελο τοῦ κλαρινίστα νομίσματα, πρὸς τιμὴ τοῦ κάθε χορευτῆ.

Στὰ προζύμια τοῦ παλιοκαιρίτικου γάμου πρωτοστατοῦσε τὸ κλαρίνο. Τὴν Πέμπτη πῆγαινε ἡ νύφη στὸ «κλαρί» μὲ τὸ κλαρίνο. Τὴν Παρασκευὴ ἡ μεταφορὰ τῆς προίκας ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης στοῦ γαμπροῦ, μὲ τὸ κλαρίνο. Τὸ Σάββατο στὰ προεόρτια τοῦ γάμου μὲ τὸ κλαρίνο.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ γάμου ὁ μπαρμπα - Χάλης στὶς δόξες του.

Εὐθυτενὴς μὲ τὸ σκουφί του στραβά, μὲ τὸ ταλαγάνι του ριγμένο στ' ἀριστερό του ὤμο, κρατώντας μὲ τὰ δυὸ τοῦ χέρια τὸ κλαρίνο καὶ φυσώντας το μ' ὅλη τὴ δύναμη τῶν πνευμόνων του, προηγεῖτο τῶν ἄλλων ὀργανοπαιχτῶν, συνάμενος καὶ καμαωρτός, ὀδηγοῦσε τὸ ψίκι στὴν ἐκκλησιά.

Αὕτῃ ἡ στιγμή ἀποτελοῦσε τὴν ἀποθέωση τοῦ κλαρίνου σὰν μουσικοῦ ὀργάνου. Τὸ θρυλικὸ κλαρίνο ἔχει καθιερωθεῖ σὰν ἡγετικὸ γιὰ μᾶς τοὺς Ἑπειρῶτες ὄργανο. Εἶναι τὸ σμῖβλο τῆς λεβεντιᾶς· εἶναι ἀκόμη τὸ σύμβολο τῆς νοσταλγίας τῶν ξενητεμένων μας, γι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἀφιερῶνω τὸ παρόν.

Ποιὰ ἡπειρώτικη καρδούλα δέν σκιρτᾷ ἀπὸ ἀγαλλίαση στὸ λάλημα τοῦ κλαρίνου;

ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από σελίδα 41)

μέσ στα σπίτια βασιλεύει πιά ὁ
τρόμος.

Μὰ κουράγιό δίνει σ' ὅλους ἡ
ἐλπίδα
πὼς θὰ φύγει ἡ σκλαβιά ἀπ' τὴν
πατρίδα.

II. ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Φυσάει τ' ἀγέρι μανιασμένα
ἀπ' τὶς θουνοκορφές τριγύρω.
Τῆς λευτεριάς φέρει τὸ μῦρό
στὰ Γιάννινα τὰ σκλαβωμένα.

Τὰ τούρκικα θαρειά κανόνια
τοῦ Μπιζανιοῦ καὶ τ' "Αἰ-Νικόλα
στέκουν συντρίμμια τώρα ὅλα
μέσα στοῦ Φλεθαρῖοῦ τὰ χιόνια.

Χαρᾶς ἀλαλαγμοὶ καὶ θούρια
ἀπ' τοὺς φαντάρους μας στὶς
ράχες.

Παντοῦ σταμάτησαν οἱ μάχες
σὲ ντάπιες, ὀχυρὰ καὶ φρούρια.

Στὴν ὁμορφὴ τὴν πολιτεία
πετοῦν τὰ φέσια οἱ ραγιαῖδες,
θαροῦν νταούλια καὶ ζουρνάδες,
γλεντάει ὁ κόσμος στὴν πλατεία.

Καὶ ἄγνωστοι, γνωστοὶ καὶ φίλοι,
μὲ δακρυσμένα ὅλοι μάτια,
σ' ἐξώπορτες καὶ σκαλοπάτια
γιά ἀσπασμὸ δίνουν τὰ χεῖλη.

III. ΓΛΕΝΤΙ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Στὰ «Ζευγάρια» καὶ στὴ «Λού-
τσα»,
στὴν πλατεία, στὴν «Καλούτσια»
καίγεται τὸ πελεκούδι,
ὁ χορὸς καὶ τὸ τραγούδι.

Καραμπέρηδες, μπαντίδοι,
μὲ παχὺ μουστάκι, φρύδι,
ξεφαντώνουν μὲ τσαλίμι
στοῦ Χαλιάσα τὸ τακίμι.

Καραῖσκος τὸ σαντούρι
παίζει κι' ἔχει ἓνα παγούρι
ὅλο τσίπουρο γεμᾶτο
καὶ ρουφάει μιὰ καὶ κάτω.

Καὶ ἡ Λιγηνὴ μαζί της
σέρει, παίζει τὸ βιολί της
μὲ μιὰ ἄλλη, ποῦχει ντέφι
κι' ἔρχεται κι' αὐτὴ στὸ κέφι.

Νά κι' ὁ γυιὸς της ὁ Μεῖμάρης
βιολιτζῆς καὶ ἐρωτιάρης.
Μὲ τὶς δοξαριές του ὠραῖα
τὴ γλεντάει μιὰ παρέα.

Στὴ «Σιარάθα» καὶ στὴ «Σκόλα»
στὴν «Καραβατιά» καὶ στ' ἄλλα
τὰ μικρότερα τὰ μέρη
μερακλώθηκαν κι' οἱ γέροι.

Λευτεριά ἦρθε στὴν πόλι
καὶ γλεντᾶν, χορεύουν ὅλοι.
Τὴν ποθοῦσαν τόσα χρόνια,
ποῦζησαν στὴν καταφρόνια.

IV. ΟΙ ΣΗΜΑΙΕΣ

Ποῦ βρεθῆκαν τόσες σημαῖες,
μικρές μεγάλες κι ὠραῖες,
ποὺ ὑψώσανε στὰ σπίτια σε κον-
τάρια
καὶ κρεμάσανε σὲ δένδρα, σὲ φα-
νάρια;

Στὰ κρυφὰ ἀπὸ καιρὸ ἐτοιμα-
σμένες,
στὶς κασσέλες ἦταν ὅλες φυλα-
γμένες.

Καὶ τὴν ἅγια τούτη μέρα πρῶτες
- πρῶτες
τὶς ἐθγάλανε μ' εὐλάβεια οἱ Γιαν-
νιώτες.

Καὶ σὰν ἄρχισε τὸ χαροκόπι,
γλέντι
γιά τὸ λύτρωμα ἀπ' τὸ ζυγὸ τ'
ἀφέντη,
στὰ κατὰβαθα ὡς τώρα διπλω-
μένες,
κυματίζουνε κι' αὐτὲς λευτερω-
μένες.

V. ΟΙ ΝΙΚΗΜΕΝΟΙ

Μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, νικη-
μένοι,
οἱ ἐπίσημοι οἱ Τοῦρκοι, λυπημένοι
στὸ τζαμί τους πᾶνε γιὰ δοξο-
λογία,
τὴν ἀνάγκη κάνοντας φιλοτιμία.

Θλιθερά ἀπομεινάρια ἀπ' τ' ἀ-
σκέρι
τριγυρνᾶνε καὶ ἀπλώνουνε τὸ
χέρι
γιὰ «ἐκμέκ» στὶς μακρινές τὶς
συνοικίες,
χωρὶς τώρα ἀρπαγὲς καὶ ἀδι-
κίες.

Ποιὸς περίμενε νὰ ῥθεῖ τέτοιο
«κισμέτι»
γιὰ τὸ δόλιο τὸ δικό του τὸ
«Ντοβλέτι»;
Τῶν Ἑλλήνων τὸ ἀνδρεῖο τὸ «μι-
λέτι»
συμφορὰ τοὺς ἔχει φέρει καὶ «σε-
κλέτι».

ΣΠΥΡΟΣ Θ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

Ο ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΘΑΝΕ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 46)

σε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, ἐκεῖνον ποὺ
κυνηγοῦσε ἄρματωμένος καὶ στε-
φανωμένος τὴ δόξα!

Ὁ θάνατός του εἶναι μιὰ μεγάλη
ἀπώλεια γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμ-
ματα. Ἡ Ἡπειρος ποὺ ἔχασε ἀνώ-
ριμα τὸν Κρυστάλλη της κλαίει ἀ-
παρηγόρητη σήμερα γιὰ τὸ χαμὸ
τοῦ τραγουδιστῆ της.

Τὸ «Ἡπειρ. Μέλλον» ποὺ ἀπὸ τὴν
πρώτη στιγμή τὸν εἶχε πολῦτιμο συ-
νεργάτη του καὶ ποὺ τόσο πολὺ κι'
αὐτὸς τ' ἀγάπησε, μπρὸς στὸ νειό-
σκαφτο τάφο του θρηνεῖ τὸν ἐκλε-
κτὸ συνάδελφο, τὸν ἀκούραστο δια-
λεχτὸ λογοτέχνη.

ΤΟ ΥΨΩΜΑ 669

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 58)

κατάλαβε τί γίνεται στὸ 669 καὶ
πῆρε στὰ τηλέφωνο τὸ Σωματάρχη.

Στὶς παρατηρήσεις ποὺ τοῦ ἔκα-
νε ὁ Μεταξᾶς κάτι πῆγε νὰ δικαιο-
λογηθεῖ ὁ Σωματάρχης. Δυὸ - τρεῖς
φορὲς πῆγε νὰ δικαιολογηθεῖ ὁ Σω-
ματάρχης ἀλλὰ ὁ Μεταξᾶς δὲν τὸν
ἄφησε γιὰ νὰ τοῦ πεῖ στὸ τέλος:

— Στρατηγέ, μᾶς ἀκοῦν ἑκατὸ αὐ-
τιά... καὶ τοῦ ἔκλεισε τὸ τηλέφωνο.

Καὶ στὴν συνέχεια τὸν... προήγα-
γε καὶ τὸν ἔστειλε διοικητὴ ὁμάδος
Μεραρχιῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδο-
νία...

Αὐτὰ τὰ λίγα περὶ σωματαρχῶν,
ἐπιτελαρχῶν καὶ ἄλλων τινῶν...

Κούρεντα 9.12.1986

Ἀναστάσιος Δ. Παπαγγέλης

ΧΑΡΤΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἐκυκλοφόρησαν ἀπὸ τὸν Ὄργανισμό Τουριστικῶν Ἐκδόσεων «Ἑλλάδα» Ἀθήνα Κολοκοτρώνη 11 (Γιῶργος Βαρελάς) οἱ πρὶς σύγχρονοι χάρτες τῶν Νομῶν τῆς Ἡπείρου.

Εἶναι ἀληθινὰ μία ἔκδοσις, ποὺ δὲν ἔχει προηγουμένον στὴ χώρα μας. Σχήμα 28X 42 ἑκατοστά. Σὲ ἑπτὰ χρώματα. Σὲ χαρτὶ τ σ έ ν τ ρ ο 300 γραμμῶν μὲ πλαστικὴ ἐπικάλυψη γιὰ νὰ διατηρηθοῦν πολλὰ χρόνια.

Κάθε χάρτης περιλαμβάνει:

—Ὅλους τοὺς Δῆμους, Κοινοότητες καὶ Οἰκισμοὺς τῶν Νομῶν καὶ τοὺς πρὶς ἀκραι-
ους καὶ τοὺς πρὶς μικροὺς, καὶ τὸν ὁρμό
ποὺ πηγαίνει ὑπὸν καθένα, ἀκρόμα καὶ ἂν
εἶναι μονοπάτι.

—Τὸ ὁδικὸ δίκτυο, σημερινὴ κατάστα-
σις, μὲ χιλιομέτρηση ἀπὸ σημεῖο σὲ ση-
μεῖο.

—Τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους, θυζαν-
τινὲς ἐκκλησίαις, μοναστήρια, κάστρα, ἱε-
ρατικὰς πηγὰς, σπήλαια, τόπους γιὰ κυ-
νήγι, φάρμακα, μπάνιο, προϊόντα Νομοῦ
κ. ἄ.

—Ἑξήντημα μὲ τὴν ἐρμηνεία τῶν συμ-
βόλων ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ χάρτη.

—Ἑξομετρικὴ διαβάθμιση.

—Κλίμακα.

—Τὴν Ἑλλάδα σὲ μικρογραφία, ὅπου
μὲ κόκκινο χρῶμα σημειώνεται ἡ θέσις
τοῦ Νομοῦ.

Συνιστοῦμε στοὺς Ἡπειρώτες τὴν ἀγο-
ρὰ τῶν Χαρτῶν τῆς Ἡπείρου.

Τηλέφωνο: 3222.573 — 3235.241.
Κολοκοτρώνη 11 — 105 62 Ἀθήνα.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΒΟΒΟΥΣΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 49)

τραγουδιῶν τῆς Βοβούσας εἶναι καὶ
τὸ ὅτι, στὸ πανηγύρι μας τῆς Ἀγίας
Παρασκευῆς. 26 Ἰουλίου...

(...κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ ἐξωκ-
κλήσι, τραγουδᾶμε, ὁμαδικά, μιὰ
οἱ ἄντρες, μιὰ οἱ γυναῖκες):

Μέσ' στὴν Ἀγιά Παρασκευὴ
κοιμᾶται κόρη μοναχή.
Κοιμᾶται κι' ὄνειρεύεται
καὶ βλέπει πῶς παντρεύεται.

Τὸ τραγουδοῦν αὐτὸ καὶ στὴ Σω-
τήρα τῆς Βορείου Ἡπείρου...

...Ναί, ἀπόδειξη τῆς ἀξίας τῶν
τραγουδιῶν μας εἶναι ἡ περισυνὴ
ἀποστολὴ τῆς UNESCO στὴ Βοβού-
σα, στὸ πανηγύρι μας, γιὰ νὰ ἡχο-
γραφήσῃ σὲ κασέτα κάπου 20 τρα-
γούδια, (ἀνάμεσά τους καὶ μερικά
θλάχικα) ποὺ τὰ τραγούδησε μιὰ
ὁμάδα καλλιφῶνων ἀνδρῶν καὶ γυ-
ναικῶν, μὲ κυρίαρχη τὴν ἀργυρόη-
χη φωνὴ τοῦ Μπάρμπα - Χρόνη!

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ἑτήσιες συνδρομὲς τοῦ Πε-
ριοδικοῦ.

Ἑσωτερικοῦ Δρχ. 1000

Ἑξωτερικοῦ Δολ. 30

Διατίθενται τόμοι ἀπὸ 1974
μέχρι σήμερα ἀντὶ Δρχ. 22.200

Ήπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση

Είσοφορές στη διακρίβωση της ιστορικής αλήθειας γύρω από τον πόλεμο 1940-41

20.11.86

Κύριε Διευθυντά,

Διάβασα με πολλή προσοχή το αφήγημα του άειμνήστου στρατηγού Π. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ (τεύχος 'Οκτ. 86) δια τόν 'Ελληνοϊταλικόν πόλεμον του 1940—41.

Είς τήν σελ. 375, αναγράφεται διάλογος μεταξύ ταγματάρχου ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ καί Συν)ρχου ΠΕΤΖΟΠΟΥΛΟΥ καί σχόλιον μέ τήν φράσιν: «Ήλθε διά νά ἐμψυχώσῃ!!! τήν Μεραρχίαν μέ τίς ἀ π ό ψ ε ι ς τ ω ν Ἀ θ η ν α ί ω ν: «Νά ρίψωμεν μερικὰς δόξιδας διά τήν τιμήν τῶν ὅπλων».

Ἄν καί δέν διευκρινίζεται, ἂν ὁ ἀείμνηστος ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ἦτο παρών, δέν προκύπτει ν' ἀμφισβητήσω τόν διάλογον. Ὅμως νομίζω ὅτι ὁ ἀείμνηστος ΠΕΤΖΟΠΟΥΛΟΣ δέν εἶχεν ἀνάγκην «τῶν ἀπόψεων τῶν (ἄλλων) Ἀθηναίων» ἦτο ἱκανὸς νά ἔχη ἰδικὰς του ἀπόψεις καί νά τὰς ἐκφράξῃ.

Ἐκ τῶν ὀλίγων ἔμως τὰ ὅποια γνωρίζω δέν προκύπτει ἀπὸ κανένα στοιχεῖον ὅτι αὐταὶ ἦσαν «αἱ ἀπόψεις τῶν Ἀθηναίων».

Ἀπὸ τὰ Σχέδια Ἐκστρατείας (πρὸ πολ-

♦ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

♦ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

λοῦ συντεταγμένα), τὰ ὅποια καὶ ἐτέθησαν ἀμέσως εἰς ἐφαρμογήν, δέν προκύπτει ὅ,τι ὑπῆρχον «ἀπόψεις» ὡς αἱ ἀναγραφόμεναι.

Βεβαίως μετὰ τήν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν φήμαι παρήμοιαι καὶ συνεχίζονται· ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι μία ἄλλη ἱστορία.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ ἄλλων ὁμοίων, ἔρα καὶ ἐμυλίαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἀγγ. Βλάχου εἰς τήν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, δημοσιευθεῖσαν καὶ εἰς τήν ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΝ τῆς 4.11.86.

Με ἐκτίμησιν

Ι. ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ

Ἵποστράτηγος ἐ.ά.

Υ.Γ. Θὰ συνιστοῦσα νά ταχυδρομήσετε τὸ ἀνωτέρω τεύχος εἰς τοὺς Στρατηγούς Θ. Παπαθανασσιάδην καὶ Ι. Πολιτάκην, τότε Ἐπιτελεῖς εἰς τὸ Γεν. Στρατηγεῖον· ἂν θελήσουν νά προσθέσουν τήν μαρτυρίαν των, ἵσως βοηθήσουν τὸν σκοπὸν τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὅποιον θεωρεῖ ὀρθῶς ὅ,τι «ἀνάγκη ἢ Ἱστορία νά εἶναι πραγματικὴ καὶ ἔχει διήγημα (παραμύθι)» σελ. 371.

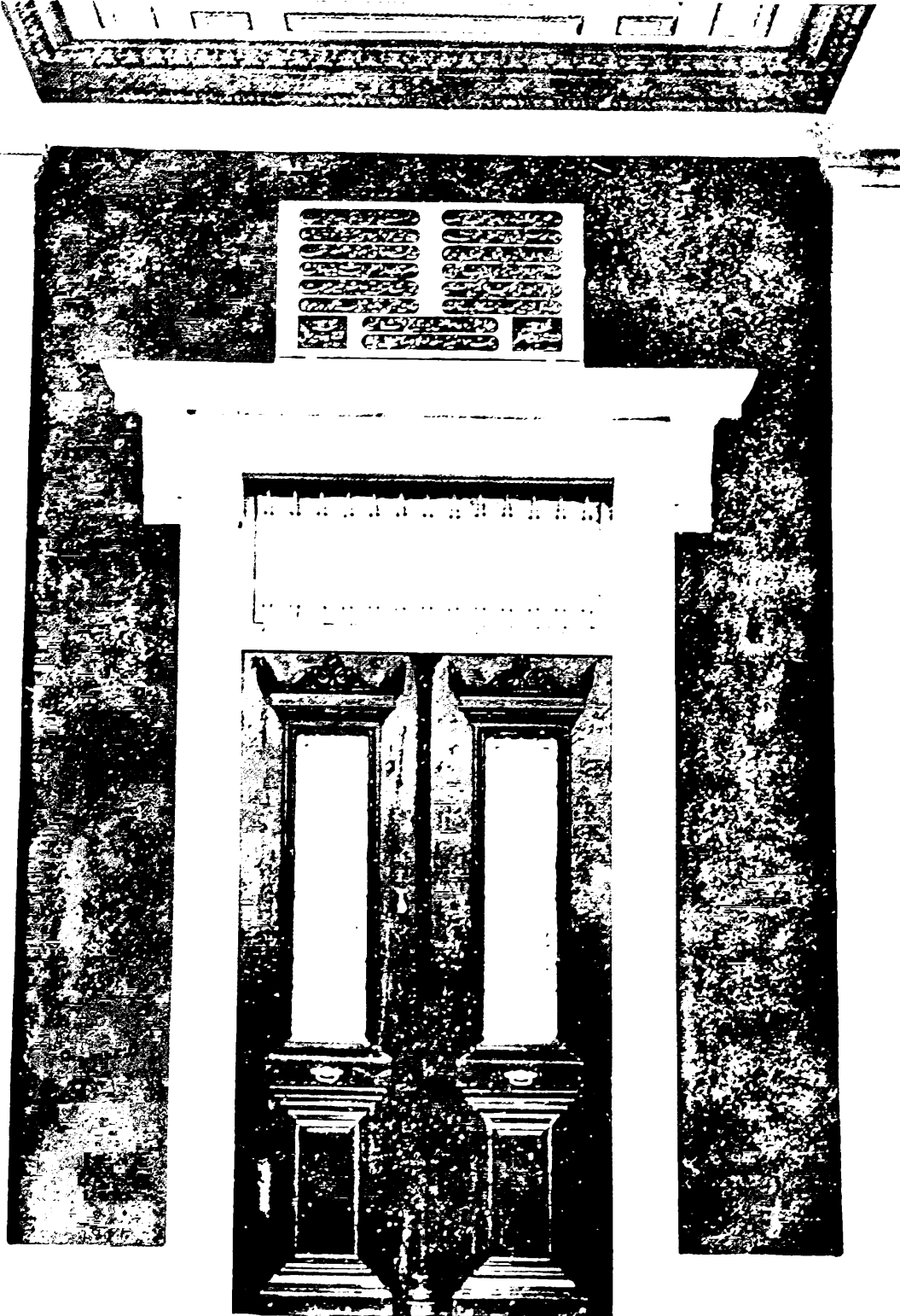
Ὁ ἴδιος

Γιάννινα 11.12.1986

Ἀγαπητέ μου κ. Μαυμιόπουλε,

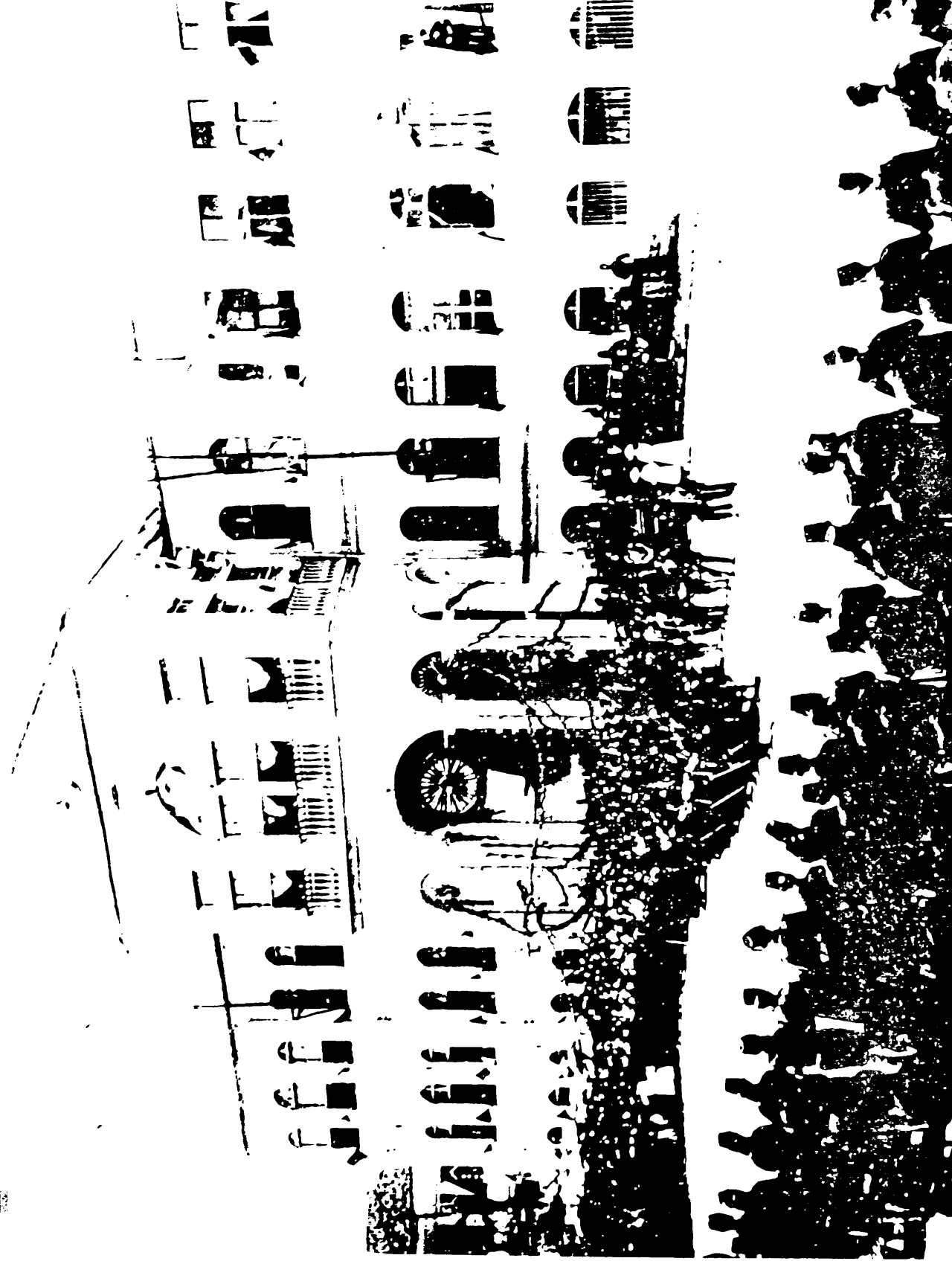
Πρὶν μέρες σὰς ἔστειλα τίς θερμὲς εὐχὲς μου γιὰ τίς γιορτὲς πρὸ καρτεροῦμε

Κεντρική έξωθυρα Ταχυδρομικοῦ Μεγάρου Ἰωαννίνων.
(Ἀρχεῖο Κων. Ι. Φωτοπούλου)

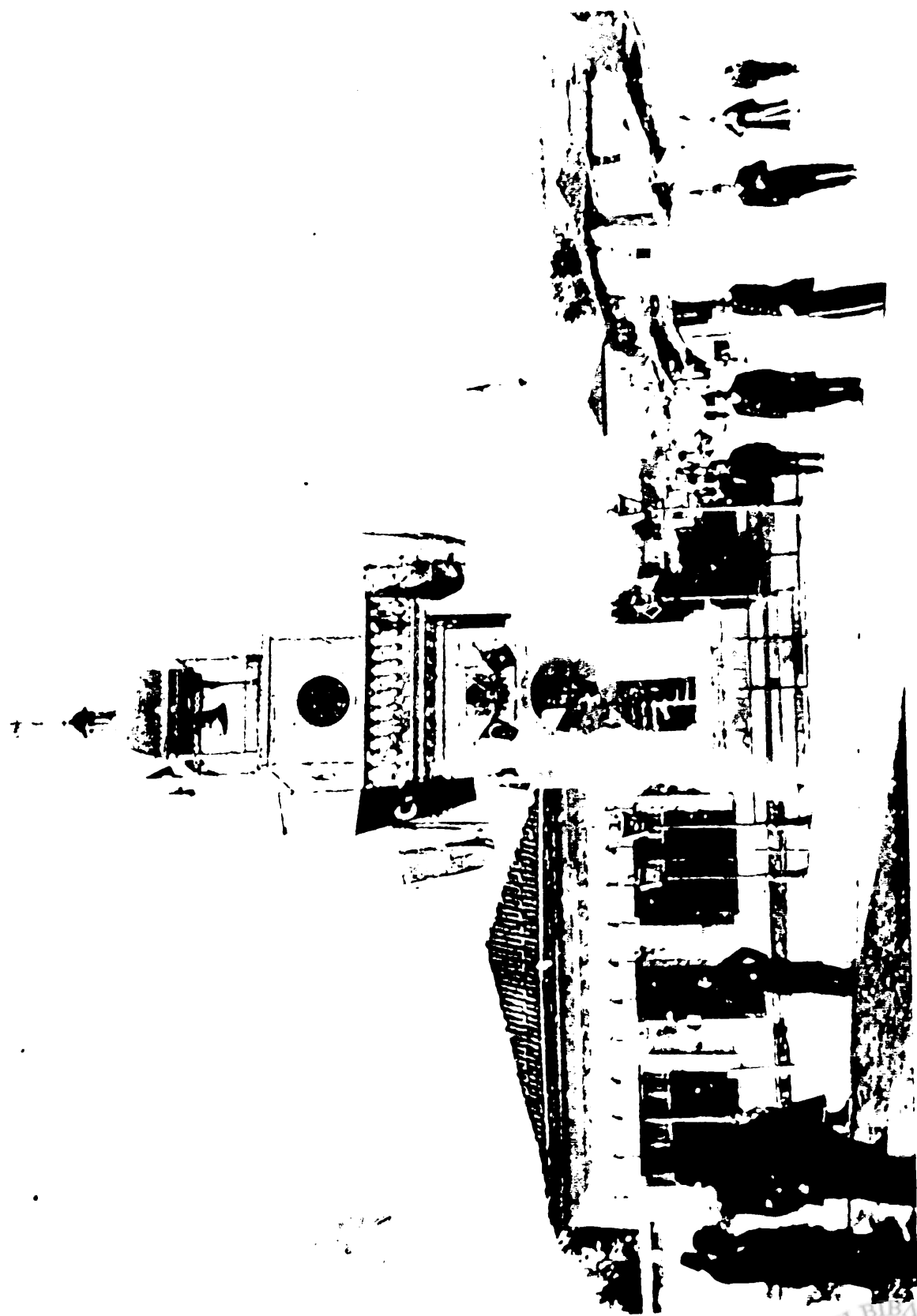

Καλλιτεχνικό σχεδιάσμα από φωτογραφία τοῦ σπιτιοῦ ποῦ ἔμενε ὁ πασίγνωστος κιρατζῆς Ρόβας (ἀριθ. 1). Παραπλεύρως (ἀριθ. 2) τὸ σπίτι τοῦ Ἑθν. Εὐεργέτη Γ. Χατζηκώστα, ὅπως ἔχει σήμερα ποῦ κάθεται ὁ Κων. Ι. Φωτόπουλος. Ἡ προεξοχή δὲν ὑφίσταται. Τὰ δυὸ ἐφαπτόμενα σπιτία εἶναι στὴν ὁδὸ Βαλαωρίτου ἀριθ. 416. Τὸ σχεδιάσμα ἔκαμε ἡ Β. Παπακώστα.

Τὸ Μέγαρο τοῦ Διοικητηρίου Ἰωαννίνων (πὺ καηκε). Σήμερα στὴ θέση τοῦ κτιρίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης ὅπου Δημαρχεῖο καὶ Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη. Ἡ εἰκονιζομένη τελετὴ ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ Σουλτάνου Ἀδντοῦλ Χαμὴτ Χάν Β' στὸ θρόνο τῆς Ὀθωμαν. Αὐτοκρατορίας. 19.8.1906.

(Ἀρχεῖο Κων. Ι. Φωτοποῦλου)

Το Ὁρολογι τῆς Πλατείας Ἰωαννῶν στὴν παλιὰ του θέση (στὸ μέσον τῆς κεντρικῆς πλατείας).
 Πίσω του παλαιὸ καφενεῖο, πρὸ τοῦ μεταγενεστέρου Ξενοδοχείου - Κέντρου «Ἀθέρωφ», τοῦ Ἰχσάν
 Ἐφέντη. Ὁ σηματοστολισμὸς ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει στὸ θρόνο τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας τοῦ Σουλτᾶ
 νου Ἀβντούλ-Ἰλχαν τοῦ Β' 1918.1906. (Ἀρχεῖο Κων. Φωτοπούλου)

Οί παλιοί Στρατώνες τῶν Ἰωαννίνων. Χτίστηκαν τὸ 1869 ἐπὶ Ρα-
σὴμ Πασιά. Κατεδαφίστηκαν τὸ 1969. (Ἀρχεῖο Κ. Φωτοπούλου)

Διδάκοντες καὶ διδασκόμενοι Δ' τάξ. Ζωσιμαίας (1923). α' σειρά. Καθήμενοι: Καθηγ. Ν. Βαζάκας, Ν. Σέρρης, Κυρούσης, Στεργίου γυμνασιάρχης; Π. Φιλιππίδης, Χρ. Σούλης. 6' σειρά: Μαθητές: 'Αθ. Κούρεντας, Καλ. Οικονομίδου, 'Ελευθ. Μίνου (σήμερα 'Ελευθ. Μίνου - Δόθα), Δ. Χαμπίπας, Ν. Κοντός, Φώτ. Κούρεντας, Μῶνος Δόθας. γ' σειρά: Γ. Σταμόπουλος, Εὐ. Κομέρκας, Ν. Δεσπόπουλος, Χαρ. 'Ιωαννίδης Καθηγ. Κων. Δεσέκος, Κων. Φωτόπουλος. δ' σειρά: Γ. Τσάντης, 'Εμμ. Ζαφειρίδης, Γιωτόπουλος, Παπακοσμάς, Κωνστ. Τάικος, Μιχ. Θωμαΐδης 'Επιστάτ., Γ. Γκράτζιος. Στο 6άθος ἀριστερά: Χρ. Πανάγος, δεξιὰ Σωτήριος 'Επιστ. ('Αρχεῖο Κων. Ι. Φωτοπούλου)

لا اله الا انت محمد بن عبد الله
 و قد افاضت عليّ من فضلك
 فتيقن يا مومنان ان فوزي بانساكر
 اعانه طرح الاله باب من باب
 سرنا من رزاق اعادني من وادع
 اعانه من الاله من باب من باب

لا اله الا انت
 محمد بن عبد الله

استمع يا من في كل يوم
 اين من عرجا اعادني من وادع
 اعانه من الاله من باب من باب
 اعانه من الاله من باب من باب
 اعانه من الاله من باب من باب
 اعانه من الاله من باب من باب

جلال طرح رزاق اعادني من وادع
 اعانه من الاله من باب من باب

لا اله الا انت
 محمد بن عبد الله

Υπερθυρη επιγραφη στην εξώθυρα του τουρκικού Παρθεναγωγείου (Μεχτέπ). Κτίσμα 1902 επί 'Ο-
 σμάν Φεέλη Πασιά. Σήμερα Ταχυδρομείο στα Γιάννινα. (Άρχείο Κωνστ. Ι. Φωτοπούλου).

.Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρας κατά τὴν ἐπί-
σκεψή του στὴ γενέτειρά του Βασιλικὸ καὶ τὰ Γιάννινα. Ἀριστε-
ρά του ὁ Κων. Ι. Φωτόπουλος καὶ δεξιὰ ὁ δεύτερος Γεώρ. Ρίζος.
(Ἀρχεῖο Κων. Ι. Φωτοπούλου)

.Υποδοχὴ στὰ τουρκοκρατούμενα Γιάννινα τοῦ "Ἑλληνα Ὑπουρ-
γοῦ Δημ. Ραλλῆ (1908) μετὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Τουρκικοῦ Συν-
τάγματος (Χουριέτ).
(Ἀρχεῖο Κων. Ι. Φωτοπούλου)

μαζὺ μ' ἓνα «κορμιατάκι» γιὰ τὸ Δελτίο τὸ ὁποῖο ἀναφέρονταν στὴ «Γιούλη», ἓνα κορμισάκι ἀπ' τὰ Κούρεντα, τὸ χωριό μου καὶ τὸ χωριό της. Τὸ κορίτσι αὐτὸ τιμᾶει καὶ τὴν τέχνη, ἠθοποιὸς εἶναι ἡ τέχνη της, καὶ τὸ χωριό της, τὴν Ἡπειρο γενικά.

Προχρὲς ἔλαβα καὶ τὰ δύο τεύχη τοῦ «Δελτίου» μαζὺ, Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου. Στὸ τεύχος τοῦ Ὀκτωβρίου διάβασα τὸ ἄρθρο τοῦ Μαυρογιάννη γιὰ τὸν πόλεμο τοῦ 40 καὶ ἐντυπωσιάστηκα ὅσο δὲν μπορεῖς νὰ φανταστῇς.

Γιὰ μένα πὺ ἐξῆσα ἀπὸ κοντὰ τὰ γεγονότα τοῦ 40 ἀλλὰ καὶ ὅσα προηγήθηκαν τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ἀποτελεῖ ντοκουμέντο τὸ ἄρθρο τοῦ Μαυρογιάννη.

Μπορεῖ νὰ δυσχεστεῖ μερικὸς ὁ Μαυρογιάννης (παρὰ λίγο νὰ γράψω Μακρογιάννης—ταιριάζουν στὸ γράψιμο οἱ δύο... γιάννηδες μὲ τὴν ντομπροσύνη τους) ἀλλὰ σωστὰ τὰ γράφει ὁ Μαυρογιάννης.

Κι' ἐδῶ πὺ τὰ λέμε μεταξύ μας, ὁ Μαυρογιάννης δὲν ἦταν μόνον ὁ πετυχημένος ἀρχηγὸς πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας μας, ἀλλὰ ἦταν κι' ὁ ἄνθρωπος πὺ σωστὰ πρόβλεψε καὶ σωστότερα ὀργάνωσε τὴν ἀμυνά μας ἀπὸ ἓνα καὶ δύο χρόνα γρηγορώτερα... Αὐτὸς ἦταν ὁ ὀργανωτὴς κι' ἐκτελεστής τῶν ἀμυντικῶν ἔργων στὴν Ἡπειρο.

Ἦθελα νὰ γράψω πολλὰ - πολλὰ γιὰ τὸ ἄρθρο τοῦ Μαυρογιάννη καὶ γιὰ τὸ 1940 «μου» γενικιώτερα, ἀλλὰ αὐτὰ δὲν χωρᾶν σ' ἓνα γράμμα καὶ σ' ἓνα ἄρθρο.

Πάλι ἐπαναλαμβάνω - ἐγκρίνω καὶ ἐπαυξάνω, ὅπως λέγε οἱ στρατιωτικοί, μιὰ πὺ γράψουμε γιὰ στρατιωτικούς — τίς θερμὲς εὐχὲς μου γιὰ τίς γιορτὲς καὶ τὸν τὸν καινούργιο χρόνο... Καὶ σὺ παρακαλῶ νὰ δεχτεῖτε τὴν ἐκφραση τῆς μεγάλης μου τιμῆς.

Ἀναστ. Δ. Παπαγγέλης

Τὸ Χάνι Ἐμὶν Ἀγά

Ἰωάννινα 3.10.86

Παμφίλτατέ μου κ. Πρόεδρε.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ προσιθῶ χάριν τῆς ἱστορίας καὶ τὸ ἐξῆς κυμικὸ τοῦ πολέμου 1912 κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Μπιζανίου.

Ὅταν πλησίασε ὁ Ἑλλ. Στρατὸς καὶ καίγονταν ἐκεῖνος ὁ τόπος, ἐγκατέλειψε τὸ Χάνι τοῦ Ἐμὶν Ἀγά ὁ πεθερὸς μου Σπ. Κοντὸς κι' ἔφυγε μέσω Ὀλύτσικας στὴν Καρίτσα (Ζίτσης), μὲ ὅλα ὅσα δὲν ἦσαν δυνατό, νὰ μεταφερθοῦν στὰ γύρω χωριά πὺ εἶχε κομπαριές, γιὰ διαφύλαξή τους.

Κάτι βαρελάκια μὲ κονιάκ καὶ τσίπουρο καθὼς καὶ τρόφιμα τὰ ἀνέβασε στὸ νταβάνι γιὰ νὰ μὴ τὰ θροῦν οἱ Τούρκοι στρατιῶτες.

Ὅταν μπῆκαν αὐτοὶ στὸ ἐγκαταλειμμένο πιά Χάνι ἐπέσαν μὲ τὰ μούτρα οἱ δύστυχοι φόφιοι τῆς πείνας καὶ τὰ ἔκαναν... γυαλί.

Πάνω στὴν εὐθυμία ἀπὸ τὸ ἄφθονο κρασί τῶν μεγάλων βαρελιῶν ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν στὸ νταβάνι...

Ὁ τοῦ θαύματος ἄρχισε δ... οὐρανὸς νὰ βρέχει... κονιάκ καὶ ρακὶ σάν εὐλογία! Τὸ ζωήρρυτον νᾶμα...

Κάποιες σφαῖρες πέτυχαν τὰ βαρέλια καὶ τὰ τρύπησαν...

Ἀποτέλεσμα ἀνέδραξαν οἱ καλονοικοκυραῖοι «ἰμσιαρῆδες» καὶ δὲν ἄφησαν τίποτα!

Αὐτὰ μοῦ τὰ διηγόταν, γελῶντας, ὁ μακαρίτης πεθερὸς μου Σπ. Κοντὸς.

Τὸ Χάνι ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν «κατακαυμένων» Γιαννίνων χρησιμοποιοῦντο ἀπὸ τὸ Στρατό μας σάν ἀπο-

θήκη. ζωοτροφών και πολεμοφοδίων.

Μιά μέρα ο πεθερός μου με μιὰ αίτηση στο χέρι για τήν αποδέσμευση του Χανιού, περίμενε τον Κωνσταντίνο να βγει από το άρχοντικό σπίτι, του Χρηστάκη Σακελλάριου (πατέρα του γνωστού από την τηλεόραση θεατρικού συγγραφέα κλπ. Σακελλάριου) όπου έμενε με τους άλλους πρίγκιπες, πετάχτηκε πριν προλάβει ή φρουρά να τον διώξει, πλησίασε τον Διάδοχο Κωνσταντίνο και του επέδωκε την αίτηση στα χέρια του.

Ταυτοχρόνως του εξήγησε προφορικά δι' ολίγων τō αίτημά του.

Σε καμμιά δεκαριά μέρες τō Χάνι αποδεσμεύτηκε.

Λειτουργήσε σαν Χάνι ως τō 1930—35 και έκλεισε όταν πια άρχισαν να κινούνται τὰ αυτοκίνητα και άρραίωσαν οί ταλίκες και τὰ άμάξια.

Έμεινε έρημο έως τō 1946—47.

Ύστερα ή VIII Μεραρχία τō μετέτρεψε σέ Στρατ. Μουσείο, αφού πρώτα τō άποκατέστησε, όπως ήταν πριν, δάσει των πληροφοριών που τούς έδωσε ο πεθερός μου.

Αυτό είναι τō χρονικό τō κτιρίου αυτού, που αναφέρονταν κατά την πολεμική εκείνη εξάμηνη γιγαντομαχία στα πρόμα-
τα τō πανελληνίου με τή λαχτάρα: «Θά πέση... έπεσε τō «έρημο Μπιζάνι».

Άλλά και ή λαϊκή στρατιωτική μούσα τō πήρε και τō έκανε αυτοσχέδιους στίχους:

«...Του Χριστού, τō Νέον έτος, που έ-
κάναμε έφέτος, στα Ηεστά και στο Μπι-
ζιάνι... μάννα μου τί χρὺς κάνει...».

Στα πολιορκημένα Γιάννινα μαζί με τὸν άχό των κανονιών που έφταναν στ' αυτιά μας και με των μηδραλλισόβλων, (β-
πως άκουγα μικρός τότε να τὰ λένε οί δι-

κοί μου) έφτανε και ή ταχύτερη φήμη τō λαμπρού άξιωματικού τō πυροβολικού, Ταβουλάρη, πριν άκάρια μπουν οί Έλλη-
νες μέσα.

Τέτοια ήταν ή εὐστοχία τō πυροβολι-
κού μας, ώστε όταν κατελήφθη τō Μπιζιά-
νι δρέθηκε ένα πυροβόλο του βουλωμένο με όβυδα ελληνική χωμένη στην κάννη του.

Άπό «φωτιά σε φωτιά»...

Τὸ θυμάμαι που με καμάρι περιφέρον-
ταν από στόμα σε στόμα των Γιαννιωτών.
Τί να πρωτοθυμηθεί κανείς.

Με πολλήν - πολλήν αγάπη αδελφική

ΚΩΣΤΑΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ

JANUARY 14, 1987

Άγαπητέ μου κ. Λαμπρίδη.

Μαζύ με τίς θερμές μου εύχές για τὸν καινούργιο χρόνο, ως παρακαλώ δεχθείτε και τίς ευχαριστίες μου για τήν γέφυρα επικοινωνίας με τήν σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Έγνωώ τήν ενήμερωσή που προσφέρουν τὰ έντυπα που καταφί-
λουν από τήν «πέραν τō ωκεανού» Πα-
τρίδα.

Ο απόδημος Έλληνισμός, αυτός που έ-
ξακολουθεί να έχει δεσμούς ή επικοινωνία με τήν Έλλάδα, βλέπει περισσότερο τήν Πατρίδα σαν μιὰ Ίδέα ή Έννοια. Από τὰ προβλήματα της αυτή που τούς ένδι-
φέρουν είναι σχεδόν αποκλειστικά εκείνα που άφορούν τήν θέση της στην χορεία των έθνων. Τίς δυσκολίες στα έθνικά θέμα-
τα και τήν θέση στην διεθνή πραγματικό-
τητα. Πολλές φορές, όταν όριστήμαστε στην Έλλάδα ζούμε τὸ βίωμα, ότι τὰ πιο σπουδαία, ίσως, γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας, που καθορίζουν τήν τύχη της χώρας, εξελίσσονται εκεί με λίγη — τίς

πιο πολλές φορές σημασία στο τί γίνεται στον τριγύρω κόσμο. Αυτόν που όλο και γίνεται μικρότερος και αντίστροφα πιο σημαντικός στις επιπτώσεις του για την χώρα μας.

Αυτό που αλήθεια χαίρομαι είναι η ζωντανή και βαθειά ριζωμένη αγάπη για την Ήπειρο που αντικατοπτρίζεται στο ωραίο εικονογραφημένο περιοδικό. Λες και δημιουργεί ένα κόσμο ωραίο και νοσταλγούμενο που ωστόσο είναι ζωντανός για έκλεκτους ανθρώπους. Γι' αυτούς που κρατούν την σκυτάλη και τον πυρσό που δείχνει το δρόμο. Από κει που ξεκινήσαμε και εκεί που πρέπει να μās οδηγήει.

Έλπίζω πώς, επί τέλους θα έχουμε την μεγάλη χαρά να σās φιλοξενήσουμε είτε έδω στην αξιόλογη τούτη χώρα ή στην ωραία Χαλκιδική, στο φτωχικό μας της Βουρβουράς.

Με πολλές ευχαριστίες και αγάπη
ΑΝΘΙΜΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ

Υ.Γ. Σας παρακαλώ δεχθείτε μια μικρή συμβολή για την πλούσια έντυπη τροφодοσία.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ
ΕΦΟΡΟΣ ΑΡΧΕΙΟΥ

Προς την
Ηπειρωτική Εταιρεία
Μαυρομηχάλη 7
106 79 Αθήνα

Με ειλικρινή χαρά λάβαμε τα δυο πρόσφατα τεύχη του έντυπου Δελτίου Σας και Σας ευχαριστούμε.

Μελετώντας, με ιδιαίτερη προσοχή, το περιεχόμενό τους, διαπιστώσαμε την αξία αποστολή της έκδοσης, που αποστέίνεται στην ιστορία, στη λογογραφία, στη λογοτεχνία αλλά και στην τέχνη και που απηχεί τη ζήλευτή Σας πολιτιστική και μορ-

φοτική δραστηριότητα.

Είχαμε υπ' όψη μας την παρουσία και το έργο Σας από μια περσινή ανταπόκριση, που είχε κάνει ο πρόεδρος μας, ο κ. Ευάγγελος Ανδρέου, προς τη Γενική Συνέλευση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Τέχνης, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα την εγγραφή της Ηπειρωτικής Εταιρείας, στον κατάλογο των αποδοκτών των δραστηριοτήτων μας.

Σας παρακαλούμε να δεχθείτε την έκφραση της εκτίμησης του Κέντρου μας καθώς και τις θερμότερες των ευχών μας για μια Χαριόσυνη και πάντοτε Δημιουργική Νέα Χρονιά.

Αθήνα 13 Ιανουαρίου 1987

Με ειλικρινή αυστήματα

ΑΜΑΛΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

Προϊσταμένη της Εφορίας

Εικαστικού και Φιλολογικού Αρχείου
του Ευρωπαϊκού Κέντρου Τέχνης.

Το Κθαρίνο

Αθήνα 18 Μαΐου 1986

Αγαπητέ κ. Μαυροπόπουλε,

Σας έσωχλείω ένα κείμενο με τίτλο «Το κθαρίνο» και έπαφίεμαι ανεπιφύλακτα στην κρίση σας, έάν και έφ' όσον το κρίνετε κατάλληλο προς δημοσίευση στο περιοδικό μας.

Μετά τιμής

ΣΤΕΦ. ΠΕΛΕΚΟΥΔΑΣ

Μαθητικές ανάμνησεις

Ο τ. Γεν. Διευθυντής των Γεν. Αρχείων του Κράτους κ. Κώστας Διαμάντης ιστορικός Συγγραφέας μās γράφει:

Αθήνα 26 Δεκεμβρίου 1986

Προς την

«Ηπειρωτική» Εταιρεία» (Δελτίον)

Μαυρομηχάλη 7, 106 79 ΑΘΗΝΑ

Απ' άφορμή τη μαθητική ανάμνηση του

κ. Γιώργου Σταμάτη με τίτλο «'Αγχιρίκο-
λας» («'Ηπειρ. 'Εταιρεία», Δελτίον, τεύ-
χος 121—'Οκτωβρ. 1986 σελ. 400—401
και 405), επιτρέφετέ μου νά σās μνημο-
νεύσω και ἐγώ μερικές ἀναμνήσεις ἀπὸ
τὸν ἀλησμόνητον αὐτὸ Γυμνασιάρχην. Στὸ
Γυμνάσιο τῆς Ἄρτας, σὰ χρόνια 1928 (;)
ἕως 1931 πρὶν ἤμουν μαθητῆς. Γυμνασιάρ-
χης διάδοχος τοῦ Γρηγορόπουλου ἦταν αὐ-
τὸς ὁ Γυμνασιάρχης ὀνομαζόμενος Γεώρ-
γιος Στεργίου ἀπὸ τῆ Ζίτσα. Τὸν εἶχαμε
στὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, τὴν Ἑκθεση και
Λατινικά. Μὲ τὴ διοίκηση και τὴ διδα-
σκαλία αὐτοῦ και τοῦ τότε σὰ Νέα Ἑλ-
ληνικά Βρέτα ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο, στὴν ΣΤ'
Τάξη (1930—1931) ἐπικράτησε ἓνα ἀ-
νανεωτικὸ πνεῦμα: δημοτικὴ γλῶσσα, μα-
θητικὲς κοινότητες, ἐκδρομὲς, ἐνημέρωση
σὲ ἱατρικὰ θέματα μὲ διημιλίες ἱατρῶν, δια-
λέξεις μαθητῶν σὲ συγκεντρώσεις τῶν με-
γάλων τάξεων, ἀνάγνωση, παράλληλα μὲ
τὰ ἀρχαῖα κείμενα τοῦ Ὀμήρου και τῶν
τραγικῶν, καὶ δοκίμων λογοτεχνικῶν με-
ταφράσεων, π.χ. τοῦ Ἀλ. Πάλλη γιὰ τὴν
'Ιλιάδα.

Ὁ Γυμνασιάρχης εἶχε μετεκπαιδευθεῖ
στὰ παιδαγωγικά στὴν Ἑλβετία καὶ συ-
χνὰ μās ἔκαμνε λόγο γιὰ τὸν πολιτισμένον
αὐτὸ λαὸ στὴ μόρφωση και τὴν καθημε-
ρινὴ ζωὴ. Μάλιστα μās εἶχε μάθει και τὸν
ἑλβετικὸ ἐθνικὸ ὕμνον (λόγια και τραγού-
δι) και τὸν θυμᾶμαι ἀρκετὰ ἀπὸ τότε:

«O MONTS INDEPENDANTS,/ RE-
PETEZ NOS ACCENTS./ NOS LI-
BRES CHANTS./ A TOI PATRIE, /
SUISSE CHERIE./ LE SANG, LA VIE/
DE TES ENFANTS./ NOUS VOULONS
TOUS... IR./ NOUS VOULONS TOUS
MOURIR./ POUR TE SERVIR, / O
NOTRE MERE,/ DE NOUS SOIS FIE-
RE,/ SOUS TA BANNIERE / TOUS

VONT PARTIR./».

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ὀμήρου ἦταν κατὰ
σὰν ἱεροτελεστία. Ἄλλωστε αὐτὰ τὰ ἔπη
ἦταν τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν προγόνων μας.

Ὁ Γυμνασιάρχης αὐτὸς ἦταν κάπως ἀ-
σκητικὴ μορφή. Ἀγαποῦσε και ὑποστήρι-
ζε τοὺς καλοὺς μαθητῆς. Ἐγὼ ἰδιαίτερα
τοῦ ὀφείλω μεγάλην εὐγνωμοσύνη, γιατί
μὲ βοήθησε και στὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ ἐκ-
παιδευτικά τέλη και μὲ σύσταση νά προ-
γυμνάξω ἱσημεθητῆς μου καλῶν οἰκογε-
νειῶν και νά ἐξασφαλίσω ἔτσι μερικά ἐ-
ξοδα συντηρήσεως και μὲ πρόβολή μου
στοὺς ἄλλους γιὰ ὑπόδειγμα, πρὶν δὲν ξέ-
ρω πόσο τὸ ἔξιζα ἐγὼ ὁ ταπεινὸς και ἁ-
σημος κατὰ τὴ γνώμη μου. Ἐπίσης μοῦ
ἀνέθετε νά ἀπαγγεῖλω Κρυστάλλη και
Παλαμᾶ σὲ ἐορτὲς σχολικὲς και νά ἐκτε-
λῶ καθήκοντα Προέδρου Μαθητικῆς Κοι-
νότητος.

Γιὰ τὴν πειθαρχία ἦταν αὐστηρὸς. Πό-
τε - πότε μάλιστα και ἔδερνε τοὺς ἀθά-
δεις και τιμωροῦσε μὲ ἐπιπλήξεις. Θυμᾶ-
μαι: ἓνα ἐπεισόδιο μὲ τὸ μαθητὴ Σημιτζῆ
σὲ ἐκδρομὴ στὴν Κάτω Παναγιά σὸ
δρόμον κοντὰ στὶς ἐλιές, ὅπου εἶχε κάμει
ἐπιδείξεις και δυσασκαλία ἑνὸς ἀθλητῆς.

Μοῦ εἶχε ἀναθέσει κάποτε τὸ ἀπόγευμα
νά κάμω βοηθητικὴ δουλειὰ σὸ Γραφεῖο
τοῦ Γυμνασίου. Εἶμαι ἔναυλος ἀκόμη σὰ
ἀφτιά μου ἡ ὑπαγόμευση ἐγγράφου «Πρὸς
τὸν Γεν. Ἐπιθεωρητὴν Μέσης Ἐκπαίδευ-
σεως Ἡπείρου κ. Ἰω. Κατσοῦρὸν, εἰς Ἰ-
ωάννινα». Δυστυχῶς δὲν ἤμουν καλλιγρά-
φος και δὲν γνώριζα τὸν τύπον τῶν δημο-
σίων ἐγγράφων. Δὲν τοῦ ἄρρεσε ἡ ἐμφάνι-
σή του και μὲ κατσάδιασε «τί ὀρωμογράμ-
ματα εἶναι αὐτά». Στὶς ἀρχὲς τοῦ Σχολι-
κοῦ Ἑτους μοῦ σύστησε νά συντάξω και
ὑποβάλω αἴτηση γιὰ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ
ἐκπαιδευτικά τέλη, ἀντίγραφο τῆς ὁποίας

δρίσκω στὰ χαρτιά μου, ὅπου φανερώνε-
ται πόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἀγάπη μου γιὰ
τις σπουδές καὶ ἡ παράκληση νὰ ἐνισχυθῶ.

Ἀγαποῦσε τὸν ποιητὴ Κώστα Κρυστάλ-
λη. Κάποτε μᾶς ἀπήγγειλε τὸ «Στρατῆ»:

«Βάρε, Στρατῆ, τὰ πρίδωτα κι' ἀνέβα-
στα στὴ ράχη.
καὶ μὴ σκουρᾶς παράωρα, μὴν τραγου-
δᾶς τὴ νύχτα...».

Ἐπίσης ἔνα ἄλλο ποῦ εἶχε σὰν ἐπωδὸ:
«Ἐλα, θορυλλία, ἔλα...».

Ἐπίσης τὸ «Κέντημα τοῦ μαντηλιοῦ»,
ὅταν μᾶς διδάσκει τὴν περιγραφή τῆς ἀ-
σπίδας τοῦ Ἀχιλλέου. Αὐτὰ καὶ κάτι περι-
κοπές ἀπὸ τὴ μετάφραση τῆς Ἰλιάδας τοῦ
Πάλλη, ἀντιπάλου ἀνδρα στὴν ψυχὴ μου.
Ἀγαποῦσε τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία.
Συχνὰ μᾶς μιλῶσε γιὰ τὸν τότε καθηγη-
τὴ τῆς Ἱερ. Σχολῆς Σιωμόπουλο ποῦ εἶχε
τυπώσῃ τὸ θεατρικὸ ἔργο «Τὰ Νόθα». Εἶ-
χε φέρεῖ καὶ ἕναν περυστικὸ γιὰ τὴ Βε-
νετία καθηγητὴ Γεωργιάδη μουσικὸ, ποῦ
μᾶς ἔμαθε δημοτικὰ τραγούδια, π.χ. τοῦ
«Ζήδρου» καὶ «Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χα-
ρῶ» μὲ ἐπωδὸς «τὸ μὲνδεῖο τὸ τσάκισα καὶ
μέσα σὲ ζωγράφισα», μάλιστα μὲ τὴν ἐπω-
δὸ αὐτὴ ἐγμυστρικήθηνε ζήτημα στοὺς κα-
θηγητὲς ὅτι εἶναι ἐρωτικὸ τραγούδι ἀκα-
τάλληλο γιὰ μαθητὲς.

Τραγουδοῦσε ἐπίσης καὶ χορικά τῆς
Ἑλένης τοῦ Σοφοκλή ποῦ τὰ παρικο-
λοῦθονταν μὲ σφριάνησι ὅλοι οἱ διδάσκον-
τες καθηγητὲς: Γυμνασιάρχης, Ἀνδρεό-
πουλος, Παπανικολάου, Γιώτης, Σέρρης,
Μελέτης, Βρέτας.

Ἡ πρωτονομία Ἀγριόκοιλας συνήθιζον

ταν καὶ στὸ δικό μας Γυμνάσιο. Στὴ διάρ-
κεια τῶν σπουδῶν μου γνώρισα νὰ ἐπιφ-
ρίπτουν οἱ μαθητὲς καὶ φοιτητὲς ἀνάλογες
προσωπικότητες ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ διδασκο-
μένου μαθήματος ἢ ἀπὸ ἰδιαιτέρως λέξεις
καὶ ὁρισμὸς ποῦ συνήθιζε ὁ καθηγητὴς στὴν
ὁμιλία του, ὡς καὶ οἱ μαθητὲς καὶ φοιτη-
τὲς μεταξὺ τους ἀπειθόμενοι, π.χ. AGRICOLA,
SALLUSTIUS, SUETONIUS, Καλόσυρος, Ἀθεόφοβος τέρας, Ξόανος, Μά-
λισσα, Κομπούρας, Αὐτὸ (ὁ—ἡ), Ἄ! νὰ
χαθεῖς γαῖδαρε, Νὰ πῶμε, Κολοσσός, Θη-
ρίο, Ἅγιος, Πολύγραφος, Ἐπρεπε δὲ συγ-
χρόνως — ὡσαύτως, Ἐσᾶς θὰ σᾶς ἐξετά-
σω στὸ σπίτι, Φίλοι μου — καλοῖ μου φί-
λοι, Διαβολάκια διαβολάκια ὠρῶθητε.

Οἱ φοιτητὲς καὶ μαθητὲς προσωνομάζαν
ἀλλήλους μὲ ὀνόματα μεγάλων ποῦ διδά-
σκονταν: Παλαμάς, Παπαδομάντης, Κόρ-
περ, Κόντος, Βωαπόδης, Μελιάς κ.ά.

Ἄς εἶναι τὸ παρόν, εὐλαχὲρὸς μνημόσυ-
νο στὸ σοφὸ αὐτὸ καθηγητὴ.

Με τιμὴ
ΚΩΝ. ΑΘΑΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Χαριτολογικά στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτικὴ Λαϊκὴ Σοφία

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.: Στὶς 21 Ἰανουαρίου 1987 ἔγινε στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ὁμιλία τοῦ Ἀλεξ. Χ. Μαρμιοπούλου μὲ τὸ ἐπικεφαλῆς ἀναγραφόμενο θέμα καὶ δημοσιεύεται σὲ δύο συνέχειες χάριν τῶν Ἀναγνωστῶν, ποὺ δὲν ἔτυχε νὰ τὴν παρακολουθήσουν.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Θὰ προσπαθῶ κατὰ τὴν ἀποψινὴ ἑναρκτήρια ὁμιλία τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας μὲ θέμα: «Χαριτολογικά στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτικὴ Λαϊκὴ Σοφία», νὰ μείνω ἀπ' ἔξω. Θὰ ἀφήσω νὰ μιλήσουν τὰ πρόσωπα τῶν προγόνων μας Ἑπειρωτῶν ποὺ πότε σὲ δύσκολες καὶ πότε σὲ ἐράσμιες ὥρες τοῦ θίου τῆς δουλείας ἔχουν ἐκδηλώσει ποικίλα συναισθήματα καὶ ποικίλες σκέψεις.

Ὅργη καὶ ἀγανάχτηση κατὰ τοῦ Τούρκου Δυνάστη ποὺ θράζει στὰ στήθη τους. Πόθος ἀσίγαστος γιὰ τὴν ἐλευθερία, ποὺ ἔρχεται ἐπὶ τέλους στὴν Ἑπειρὸ ὕστερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, στὴν ὁποία τὰ Ἑπειρωτικὰ ὅπλα πῆραν σημαντικὸ κι ἀποφασιστικὸ μέρος. Ἀγάπη καὶ εὐγένεια πρὸς τὸν συνάνθρωπο ποὺ περιχύνεται στὸν πατρογονικὸ χῶρο. Ἐρωτας στὰ γράμματα καὶ τὴν

παιδεία. Σοφία καὶ χάρη ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ γνήσιους λαϊκοὺς διαλόγους. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ Παραδόσεις - Μεσελέδες, ὅπως τοὺς λέγαν οἱ παλιότεροι.

Ποῦ καὶ πῶς λέγονται οἱ Μεσελέδες

Στὶς μακρὲς χειμωνιάτικες ὥρες, ποὺ ξεφυλλίζουν οἱ χωρικοὶ τὸ καλαμπόκι, μεσελέδες λένε. Χειμῶνα στὴν παραστιά, ποὺ ξεφλουδίζουν τὸ ροβίθι, μεσελέδες λένε. Στῆς ἐκκλησίας τὸ χαγιάτι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπόλυση τῆς λειτουργίας, ὅταν τὸ παγούρι τοῦ ρακιοῦ φέρνει γύρω ἀπὸ στόμα σὲ στόμα στοὺς λαμπροφορεμένους χωριανούς κι ἐνῶ μασουλᾶνε τὰ κόλυβα τοῦ μνημοσύνου, πάλι μεσελέδες λένε. Στὸ μύλο, ποὺ περιμένουν ν' ἀλέσουν τὰ γεννήματα, στὸ μεσοχῶρι τὸ γλυκὸ ἀνοιξιάτικο θραδυνὸ τριγύρω - γύρω καθισμένοι στὰ πεζούλια οἱ γερόντοι, στοῦ νεκροῦ τὸ ξενύχτισμα, στὰ πο γ κ α ν ί κ ι α καὶ στὰ ἐ π ι σ τ ρ ό φ ι α τοῦ γάμου οἱ συμπέθεροι, μεσελέδες λένε. Λένε μεσελέδες κάθε ποὺ θ' ἀδειᾶσουν ἀπὸ τῆς δουλειᾶς τὸν πικρὸ μόχθο.

Ποῦ ἀναφέρονται;

Θέματα τῶν μεσελέδων εἶναι πρόσωπα καὶ πράγματα ἢ θρησκεία, ἢ παιδεία, τὸ ἐμπόριο, οἱ πόλεμοι, τὸ ἔθνος, ἡ δουλεία καὶ ἡ ἀπελευθέρωση, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα κι οἱ δοξασίες τοῦ λαοῦ.

Θρησκευτικὸς βίος

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ἱστορικὸ γεγονός πᾶς σήμερα ὅτι ἡ Ὁρθόδοξία ἔσωσε τὸν Ἑλληνισμό κατὰ τὸ διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας.

Οἱ ραγιαδες συσπειρώθηκαν γύρω ἀπὸ τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγούς τους. Ὁ Τοῦρκος κατακτητὴς ὑπέθαλψε γιὰ τοὺς δικούς του λόγους τὸ σχίσμα Καθολικῶν καὶ Ὁρθόδοξων καὶ παρεχώρησε ἐκκλησιαστικὰ προνόμια μαζί μ' αὐτὰ καὶ στοιχειώδη ἐκκλησιαστικὴ παιδεία.

Ταυτόχρονα μὲ τὸ σύστημα τῶν προνομίων καὶ παροχῶν δημιούργησε στὴ Βαλκανικὴ ὁμόθηρσο πληθυσμό. Μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κεντρικῆς Ἀλβανίας (Τόσκηδες καὶ Λιάμπηδες) τῆς Βορείου Ἡπείρου καὶ τῆς Τσαμουργιάς (Τσάμηδες) ἐξισλαμίστηκαν ἐθελοντικὰ, πλὴν περιπτώσεων βιβαίων ἐξισλαμισμῶν, καὶ ἀποτέλεσαν ἔμπεδα ἀξιωμαχῶν δυνάμεων, ποὺ ὁ κατακτητὴς ἐχρησιμοποίησε γιὰ τὴν καταστολὴ ἐπαναστατικῶν κινήματων τῶν ραγιαδῶν, Σουλιῶτες, Χειμαρριῶτες, Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση.

Στὴ δράση τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ

τὸ θρησκευτικὸ βίο τῶν ραγιαδῶν ἀναφέρεται μιὰ σειρὰ μεσελέδων - παραδόσεων.

Τὰ πανηγύρια τὰ τοπικὰ ἔχουν συνδεθῇ βαθειὰ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Δὲν ὑπάρχει Ἡπειρώτης, ποὺ νὰ μὴ ἔχη ἀνεξάλειπτες τὶς παιδικές ἀκόμα ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ πανηγύρι τοῦ χωριοῦ του.

Τὰ πανηγύρια γινόταν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀγίου τῆς προτιμήσεως κάθε χωριοῦ, εἴτε σὲ ἐρημοκκλήσια εἴτε σὲ μοναστήρια, εἴτε σὲ κεντρικὲς ἐκκλησίες.

Συχνὰ τὰ μοναστήρια - μαναστήρια ὅπως τὰ λένε στὴν Ἡπειρο, μὲ τὶς ιδιόκτητες ἐκτάσεις, (θακούφια), ἀφιερῶματα τῶν πιστῶν, καὶ τὸν κτηνοτροφικὸ τους πλοῦτο, μὲ τὴν καλὴ διαχείριση τῶν ἐπιτρόπων, ἔγιναν κέντρα μορφωτικὰ (Μονὴ Θεολόγου, Μονὴ Δρυάνου, Μονὴ Φιλανθρωπινῶν, Μονὴ Καμύτζιανης). Ἦταν οἱ καλύτεροὶ πρόξενοὶ γιὰ τὸν ἀλύτρωτο ἑλληνισμό καὶ πολλὰ ὀφείλουμε σ' αὐτά.

Τὴ μακρυνὴ ἐκείνη ἐποχὴ, ποὺ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ χρῆση τους ἦταν εἶδος πολυτελείας, τὰ πανηγύρια ἔδιναν τὴν εὐκαιρία συγκεντρώσεων τῶν κατοίκων κάθε χρόνου, μὲ ὅλες τὶς πολιτιστικὲς συνέπειες ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό.

Τὰ τοπικὰ πανηγύρια, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ βαθειὰ θρησκευτικὴ τους σημασία, εἶχαν κι ἄλλους σκοπούς. Ἦταν εὐκαιρία συναντήσεως διαφόρων προσώπων, ἀπὸ διάφορα μακρινὰ μέρη, γιὰ σκοποὺς καὶ ὁμι-

λίες ἐθνικῆς σημασίας ἔξω ἀπὸ τὴν ὑποψία τῆς ἐξουσίας.

Στὰ πανηγύρια ἀνταμώνονταν οἱ ἔμποροι καὶ κλεῖναν διάφορες ἐμπορευματικὲς δουλειές. Σ' αὐτά, μὲ ὅλη τὴν ἀνεση, — γιὰτὶ πολλὰ βαστοῦσαν δυὸ καὶ τρεῖς ἡμέρες, — γίνονταν συνοικέσια, ἀφοῦ θλέπαν τὶς νέες κοπέλλες.

Ἡ ἐξουσία ἔπαιρνε ὅλα τὰ μέτρα προφυλάξεως καὶ τάξεως, ὥστε τὰ πανηγύρια νὰ γίνωνται μὲ ἡσυχία καὶ ἀνενόχλητα. Βοηθοῦσε καὶ προέτρεπε ἡ ἐξουσία νὰ κινοῦνται τὰ ἐμπορεύματα στοὺς τόπους τῶν πανηγυριῶν.

Σώζονται γράμματα τοῦ Ἀλῆ Πασῆ μὲ ἀνάλογο περιεχόμενο.

Τὸ πανηγύρι τῆς χρονιάς ἔδινε τὴν εὐκαιρία στὸ χωριὸ νὰ ἐπιδείξη τὰ εἶδη τῆς οἰκιακῆς βιοτεχνίας, τὰ εἶδη τῆς παραγωγῆς τοῦ σέ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Χιλιάδες κόσμος μαζεύονταν ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς καὶ ἡ θαυμαστὴ συγκέντρωση ζοῦσε στὰ παιδικὰ ὄνειρα.

Αὐτὲς οἱ γραφικὲς ἐκκλησίαις, ζωσμένες μὲ τὸ ξανθὸ κερὶ τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ Ἀγίου ἢ τῆς Ἀγίας, ἔμοιαζαν μὲ κουμάσια μελισσιῶν ἀπὸ τὸ πολύθουο πλῆθος τῶν προσκυνητῶν. Μερικὰ πανηγύρια κρατοῦσαν ἕως μιὰ ἐβδομάδα, τῆς Κόνιτσας κρατοῦσε εἴκοσι πέντε μέρες, καὶ ἔγιναν ὀνομαστά.

Ὅλο τὸ χρόνο οἱ νέες κοπέλλες ὀνειρεύονταν τὸ πανηγύρι καὶ ἐτοίμαζαν ὅ,τι πιὸ φῖνο καὶ ὠραῖο ἔβγαλνε ἀπὸ τοὺς ἀργαλειοὺς τοὺς γιὰ νὰ φορεθῇ τὴν ἡμέρα αὐτή.

Οἱ ξενητεμένοι χρόνια μελετοῦσαν τὴν ἡμέρα τοῦ πανηγυριοῦ γιὰ νὰ θρεθοῦν στὴν πατρίδα τοὺς. Ἔτσι μὲ τὴν εὐκαιρία εἶχαμε καὶ τοὺς πολυπόθητους «νόστους» καὶ γρῶσια τῆς ξενητειᾶς, ποὺ θὰ τιμοῦσαν τὸ δίσκο τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐλπίδες συνοικισίων γιὰ νέες καὶ γιὰ νέους.

Οἱ τυραγνισμένοι ραγιάδες εὗρισκαν εὐκαιρία, ὕστερα ἀπὸ τοὺς μόχθους ὅλου τοῦ χρόνου, ποὺ πέρασαν, νὰ ντυθοῦν μὲ τὰ καλὰ τοὺς καὶ νὰ γιορτάσουν.

Πότε διασκεδάζουν οἱ χωρικοί; Μόνο στοὺς γάμους καὶ στὰ πανηγύρια. Κι ἐπειδὴ ὁ γάμος στὴν Ἡπειρο λέγεται χαρά, ἡ φράση «χαρὲς καὶ πανηγύρια» δίνει ἀκριβῶς τὸ δίπτυχο τῆς διασκεδάσεως τοῦ χωρικοῦ.

Τὰ πανηγύρια τῆς μακρυνῆς πατρίδας τοὺς οἱ ξενητεμένοι Ἡπειρώται, ξαναζώντας τὶς παιδικὲς ἀναμνήσεις, τὰ μετέφεραν καὶ στὴν ξενητειὰ γιορτάζοντας τοὺς τοπικοὺς ἁγίους.

Στὶς 21 Μαΐου 1873, ἑορτὴ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου ὁ Χρηστάκης ἐφέντης - Ζωγράφος, καλεῖ τοὺς Ἡπειρώτας, μέλη τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλογοῦ Κων) πόλεως, τοὺς ἐπιβιβάζει σὲ πλοῖο καὶ τοὺς στρώνει τραπέζι στὰ Θεραπεία, ὅπου διασκέδασαν ὅλη τὴν ἡμέρα. «Μετὰ δὲ ταῦτα, γράφουν οἱ ἐφημερίδες τῆς Πόλης, ἐπιβάντες τοῦ ἀτμοπλοίου ἀπέβησαν εἰς τὴν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὁχθὴν εὐρεῖαν καὶ χαρίεσαν πεδιάδα τοῦ Νυμφαίου (Χουνκιάρ - Ἰσκελεσί), ἐνθα ἦσαν παρεσκευασμένοι ἀφελεῖς

ἀγροτικάι τράπεζαι Ἡπειρωτικῶ τῷ τρόπῳ, εἰς ἃς παρεκάθησαν πλείστοι τε ἄλλοι καὶ οἱ κ. Εὐστ. Σῖμος Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ Χρ. Ζωγράφος, δι' ἐξόδων τοῦ ὁποίου ἐγένετο τὸ συμπόσιον.

Ἡ ὁράση τῶν Ἐκκλησιῶν

Στ' Ἀργυρόκαστρο, ἐπειδὴ δὲν ἐσήμαινε καμπάνα, οἱ πιστοὶ εἶδοποιόταν κάθε γιορτὴ ἀπὸ τὸν καντηλανάφτη τῆς ἐκκλησίας.

Μιὰ ὥρα νύχτα περνοῦσε ὁ κρᾶχτης ἔξω ἀπὸ τὶς πόρτες τῶν χριστιανικῶν σπιτιῶν καὶ χτυποῦσε :
—Καιρὸς τῆς ἐκκλησίας!

Ἀπὸ τοὺς τέσσερις δίσκους ὁ πρῶτος ἦταν γιὰ τὸ λάδι τῆς ἐκκλησίας, ὁ δεύτερος γιὰ τὰ σχολεῖα, ὁ τρίτος γιὰ τὸν παπᾶ καὶ ὁ τέταρτος γιὰ τὸν καντηλανάφτη.

Καὶ ἄλλα εἰσοδήματα ἦταν γιὰ τὰ σχολεῖα. Στὶς κηδεῖες ἀνάβαν πολυελαίους ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι τῆς οἰκογενείας τοῦ πεθαμένου. Ὁ πρῶτος πολυέλαιος εἶχε εἴκοσι πέντε γρόσια, ὁ δεύτερος δέκα πέντε, ὁ τρίτος δέκα γρόσια. Κάθε κερί στὶς κηδεῖες χρεώνονταν μιὰ δεκάρα.

Τὶς ἑορτὲς ἔβγαινε δίσκος μὲ σταυρό. Οἱ ἐπίτροποι ἐράντιζαν μὲ γκιοῦλτσι (τριανταφυλλόνερο) τοὺς ἑορτάζοντας καὶ τοὺς παρουσίαζαν τὸ σταυρὸ νὰ ἀσπασθοῦν. Τὸ ἴδιο γινόταν, ἂν μέσα στὸ ἐκκλησίασμα ἦταν καὶ ξενητεμένος. Αὐτοὶ πάλι ρίχναν μιὰ λίρα, μισὴ λίρα, ὁ κάθε ἕνας κατὰ τὴν δύναμή του. Ὅλων

τὰ μάτια ἔστρεφαν μὲ περιέργεια καὶ θαυμασμὸ πρὸς αὐτοὺς καὶ αὐτὸ τοὺς ἔφερνε στὸ φιλότιμο.

Ἔτσι μαζεύονταν τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας, ποὺ πάλι ἐμοιράζονταν στοὺς φτωχοὺς. Ἄν κανεὶς δὲν εἶχε νὰ ρίξη πήγαινε στὸ π α γ - κ ἄ ρ ι, στὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας τὸ ἔλεγε στοὺς ἐπιτρόπους καὶ ἐκεῖνοι τὸν παίρνουν στὸ ἱερό, τοῦ δίναν καὶ ἔτσι ἔρριχνε στὸ δίσκο κι αὐτός.

Ἄν κανένας δὲν εἶχε νὰ παντρέψῃ τὴν κοπέλλα του οἱ ἐπίτροποι ἐρχόταν σὲ βοήθεια.

—Ὁ Ταξιάρχης σου δανεῖζει δέκα λίρες, νὰ παντρέψῃς τὴν κοπέλλα σου!

—Ὁ Ἀη - Θανάσης κάνει δῶρο στὸ γάμο τῆς κοπέλλας σου πέντε λίρες.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἐρχόταν ἀπὸ τὴ Ρωσία καὶ ἀπὸ τὴ Βενετία.

Ἄν κανένας χριστιανὸς ἀναγκαζόταν, γιὰ λόγους οἰκονομικοὺς, νὰ ἀρραβωνιάσῃ τὴν κόρη του μὲ γύφτο, τότε πέφταν οἱ ἐπίτροποι ἀπάνω καὶ ματαιώναν τὸ γάμο. (Ρατισμός!)

Οἱ χριστιανοὶ τὰ εἶχαν περισσότερο μὲ τοὺς γύφτους παρὰ μὲ τοὺς ἑβραίους.

Πιστεῦαν ὅτι ὁ πλοῦτος τῶν γύφτων δὲν κρατᾷ περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι χρόνια. Στὰ εἴκοσι χρόνια πρέπει νὰ σκορπίσῃ πάλι, διότι τοὺς ἐθάρυνε ὁ μ π ε ν τ ο υ θ ᾱ ς (κατὰ τὸν Χριστοῦ). ἐπειδὴ οἱ πρόγονοὶ τους εἶχαν φτιάξει τὶς περόνες καὶ τὸν καρφῶσαν.

Πολλές φορές στίς Ἐκκλησίες προσέρχονται καὶ ἐξισλαμισμένοι.

Τὸ «Ἀγίασμα» τῆς Κολορτοῆς, μικροῦ προαστίου ἔξω ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο. Προσέρχονται καὶ ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Λιαμπουργιάς. Καθαρίζονται καὶ πίνουν νερὸ τρεῖς μέρες. Τὸ νερὸ θγαίνει μόλις πέσουν τρεῖς περιστροφίες.

Οἱ θεραπευτικὲς ιδιότητες τῶν ἀγιασμάτων εἶναι πασίγνωστες ἀνάμεσα σὲ χριστιανοὺς καὶ μουσουλμάνους καὶ τιμοῦν αὐτὰ μὲ ἰδιαίτερο σεβασμό. Ὁ ἀπλὸς λαὸς εἶδε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἱαματικῶν ὑδάτων. Τὰ ἀνεκήρυξε θαυματουργὰ καὶ ἅγια. Μὲ εἰσφορὲς καὶ ἀναθήματα ἔκανε μικρὲς ἐκκλησίτσες κοντὰ τους, συνήθως πρὸς τιμὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐστόλισε ἐκαθάρισε κι ὁμόρφηνε τὸν τόπο γύρω - γύρω. Ἀργότερα ἔρχεται ἡ θεωρία καὶ ἐξετάζει τὰ συστατικὰ τῶν ὑδάτων. Οἱ κολυμβήθρες τοῦ Σιλῳὰμ στέκονται στὸ αἰώνιο θάθρο τους.

Ἀλλὰ καὶ τῶν Ὁθωμανῶν ἡ προσέλευση ἔχει τὴν ἐξήγησή της. Δὲν μποροῦν ν' ἀγνοοῦν τίς θεραπευτικὲς ιδιότητές τους, διότι καὶ αὐτοὶ ὅταν χρειὰ τὸ καλέση ἐπωφελοῦνται.

Ὑστερα ἀπὸ λόγους ἀταβισμού προσέρχονται καὶ κάνουν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ὅταν διαβαίνουν ἀπὸ ἐκκλησιές. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπάντησις τοῦ Τούρκου, ποὺ τὸν ἐρώτησαν.

—Τοῦρκος εἶσαι ὁρὲ Μουσταφᾶ;

—Τοῦρκος μὰ τὴν Παναγιά.

Ἐπειτα εἶναι ἡ ἀφιλοκέρδεια τῶν ἀγιασμάτων - ἰδρυμάτων. Κανεὶς δὲν εἶχε σκεφθῇ νὰ ἐκμεταλλευθῇ

αὐτὰ τὰ νερά, ποὺ ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴ γῆ. Ὅλοι τὰ σέβονταν. Πρόλαβαν καὶ ἀγίασαν προτοῦ πέσουν στὰ χέρια τῶν νεωτέρων Ἀσκληπιαδῶν, ποὺ πουλώντας τὰ ποτήρι - ποτήρι ἔχουν κάμει τὰ Ἀσκληπιεῖα τους χρυσά.

Ἐξισλαμισμός

Μιά ταπεινὴ Σαρακοστή, στὴ Λιαμπουργιά, στὴ σμεῖξι τοῦ Δρίνου καὶ Ἀώου, ὅπου τα βαριοστέναχτα στενὰ πέρα καὶ γύρω ἀπὸ τὸ Τεπελένι, ποὺ οἱ ἄνθρωποι κεῖνα τὰ χρόνια ζοῦσαν μὲ τὰ κοπάδια τους καὶ τὸ τυρόγαλὰ τους, κι ὅπου ἡ ἀχαμνὴ γῆ δὲν τοὺς ἔδινε παρὰ λίγα κριθάρια καὶ λίγα λεφτόκαρα. Μιά Σαρακοστή ποὺ ἡ πείνα τῆς νηστείας ἦταν ἀθάσταχτη, γιατί ἡ σοδειὰ τῆς περασμένης χρονιάς εἶχε σωθῇ καὶ τῆς καινούργιας δὲν εἶχε ἔρθει ἀκόμα, κι ὅπου λίγοι εἶχαν ἓνα σαχάνι φασούλια κι' ἓνα φαράσι κουκιά σηκώθηκαν καὶ πῆγαν στὸ Δεσπότη.

— Ἀφέντη Δέσποτα! Τὸ καὶ τὸ τραβᾶμε, ποὺ κανεὶς νὰ μὴ τὸ τραβήξῃ ἄλλος! Στ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ πιστεύουμε, δώσε μας τὴν ἄδεια ν' ἀρτηθοῦμε, γιατί θὰ πεθάνουμε ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας.

Ὁ στενοκέφαλος Δεσπότης ἀγρίεψε καὶ τοὺς εἶπε τί θὰ πάθουν στὴν ἄλλη ζωὴ ὅσοι δὲν τηροῦν τοὺς κανόνες κι ὅσοι ἀρταίνονται τῇ Σαρακοστή.

Μὰ ἀγρίεψαν καὶ κεῖνοι μὲ τὴ σειρά τους κι ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ, ἄφηκαν τὸ Χριστό, ποὺ δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ φᾶνε καὶ πῆγαν

μέ τὸ Μωχαμέτη, πού τοὺς ἔδινε ἀπ' ὅλα.

Ἔτσι ἡ Λιαμπουργιά τούρκεψε.

Ἄλλοῦ πάλι, ὅπως θγαίνει ἀπὸ τὰ λαογνωστικὰ στοιχεῖα — τὸ ἔχει ἀποθησαυρίσει κι ὁ Ρενὲ Πινόν — ὀρθόδοξοι πρόκριτοι ἔφαγαν κι ἔπιαν ἓνα Σαββατόθραδο κι ἀπὸ τὸ ὀλονύκτιο γλέντι ἄργησαν νὰ ξυπνήσουν τὴν Κυριακή. Σὰν θυμήθηκαν καὶ τὸ θρησκευτικὸ καθήκον τους καὶ πῆγαν στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ γιὰ νὰ λειτουργηθοῦν, ἡ ἐκκλησιὰ εἶχε ἀπολύσει.

Ὁ παπᾶς σιγουρίζοντας τὰ ράσα του θρασκελοῦσε τὴν πόρτα κι ἔθγαينه στὸ μεσοχώρι γιὰ τὸν κυριακάτικο καφέ.

Μιά καὶ δυὸ οἱ καλοὶ σου μέ τὰ μάτια πρισμένα.

— Παπᾶ! τοῦ εἶπαν, θὰ ξαναλειτουργήσης γιὰ μᾶς!

— Ἐγὼ μιὰ φορὰ λέω τὸ Βαγγέλιο τοὺς ἀποκρίθηκε — δυὸ φορές δὲ ματαγίνεται. Οὔτε γιὰ τὸν Πατριάρχη τὸν ἴδιον.

— Θὰ τὸ ξαναπῆς γιὰ μᾶς. Ἐπέμειναν ἐκεῖνοι.

— Οὔτε στὴν ἄλλη ζωὴ, ἔκαμε ὁ παπᾶς.

— Θὰ τὸ ξαναπῆς, ἐπέμειναν ἐκεῖνοι μέ πείσμα θροντώντας τὰ πόδια τους. Ἦ τὸ λές ἢ τουρκεύουμε!

— Τουρκέψτε, εἶπε ὁ παπᾶς ἀκλόνητος. Καὶ τούρκεψαν.

Σ' αὐτὸν τὸ διχασμένο ἀπὸ τὸν Τοῦρκο κατακτητὴ λαὸ σὲ λιπόψυχους ἐξωμότες καὶ σὲ κείνους πού μείναν ἀκλόνητοι στὴν πατρογονικὴ πίστη ἀναφέρονται πολλοὶ μεσελέδες.

Εὐρεση Εἰκόνων

Ταυτόσημες στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἀπὸ τὴ Βαλκανικὴ ὥς τὴν Παναγία Σουμελᾶ τοῦ Πόντου οἱ παραδόσεις γύρω ἀπὸ τὴν ἀνεύρεση εἰκόνων. Νὰ μιὰ παράδοση εὐρέσεως τῆς εἰκόνας τοῦ Ἀγίου Νικολάου στὴν Πόθλα τῆς Θεσπρωτίας, πού μᾶς διασώζει στὸ θαυμάσιο βιβλίον του «Ἀλλοτινὰ κι ἀξέχαστα» ὁ Γιώργος Κούνδουρος. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀφηγήματά του θὰ χαρεῖτε ἀπόψε.

— Ἕνα ταχυό, λέει ἡ παράδοση, πού δὲν εἶχε φέξει ἀκόμα ὁ Θεὸς τὴ μέρα, μιὰ μπάμπω ἑκατὸ χρονῶνε, ἡ Νάσιο Γκίκοθα ἡ παλιά, κατηφόριζε, φωνάζοντας καὶ γουργιάζοντας, καὶ στάθηκε στοῦ Νικόπλου. Ἀπὸ τὶς φωνᾶρες τῆς μαζεύτηκε ὅλο τὸ χωριό.

— Τί ἔπαθες καὶ γουργιάζεις; Μήνα σ' ἔπιακε ἡ γιώρα σου καὶ ζουρλάθηκες; τὴ ρώτησε ὁ μουχτάρης.

— Οὔτε ἡ γιώρα μου μ' ἔπιακε, οὔτε γκρεμίστηκα νᾶρθω στὸ «Μεσοχώρι» νὰ σᾶς πῶ ὅλουνῶνε τὸ εἴνορο, πού εἶδα ἀπόψε, κι ἡ ἀφεντιά σου μ' ἔκαμες καὶ ζουρλή.

— Δὲν ἀντρέπεσαι ψίχα μωρ' δόλιο Νάσιοθα, πῶσκωσες ὅλο τὸ χωριὸ στὸ ποδᾶρι; Πού ἀπόμεινες ξεσκέπαστη, κι ἔρθες νὰ πεῖς παλιονεῖρατα; Ἔτσι τῆς εἶπε ἡ Γιάννη Μούραινα καὶ τῆς ἔκανε μιὰ ἄπρεπη χειρονομία.

— Νὰ τίς ἔχεις στὰ μάτια σου, καὶ στὸ προσκεφάλι πού κοιμᾶσαι μωρ' σκασμένη, τῆς ἀπάντησε ἡ Νάσιοθα, καὶ σὰν εἶδε ὅτι ἡ Γιάννοθα

δὲν τῷμασε τὸ στόμα τῆς τῆς μα-
τάειπε:

— Τσῶπα μωρ' μαῦρο Γιάννοθα
τσῶπα! Τσῶπα σοῦ λέω, πού νά
σοῦ δεθεῖ ἡ γλώσσα. "Ἰτσιου μὴ
κρένεις θὰ πεισμῶσει ὁ "Αη-Νικό-
λας! "Όταν ἄκουσε ὁ παπᾶ-Σωτή-
ρης τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου «ἀνέκρα-
ξε»:

— Γιὰ τσωπάστε, ὦ! χωριανοί! ν'
ἀκούσουμε τὴ Νάσιοθα τί ἔχει νά
μᾶς πεῖ γιὰ τὸν "Αγιο-Νικόλα, «δο-
ξασμένο τ' ὄνομά του» κι ἔκανε
τρεῖς φορές τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ.
Καὶ ρώτησε μὲ καλὸ τρόπο τὴ γε-
ρόντισσα:

— Γιὰ μολόγα μας, θλογημένη
μου, τί εἴνορο εἶδες, καὶ γιὰτι πιά-
νεις στὸ στόμα σου τὸ ὄνομα τοῦ
"Αη-Νικόλα;

Καὶ ἀποκρίθηκε ἡ γερόντισσα τρε-
μάμενη:

— Τί φταίω γὼ ἡ μαύρη, μωρὲ
παπᾶ μου γραμμένε; Ἐγὼ καῖτε-
ροῦσα καὶ καῖτερῶ, νάρθει νά μὲ
πάρει ἐκεῖ πού κοιμᾶμαι, κι ἡ Ἁ-
γιωσύνη του ἔρθει νά μοῦ κρίνει, πού
νά πάω ἄκριτη! "Εχω γὼ παπᾶ
μου, μοῦτρα νά κουβεντιάσω μὲ τὸν
"Αγιο; ἐγὼ πού εἶμαι ἓνα «παρα-
σήμειωμα» καὶ τίποτας ἄλλο;

— "Αστα αὐτὰ πού λές! Τὸ τί θὰ
κάμει ὁ "Αγιος, εἶναι δουλειὰ δική
του! «Ἄνεξιχνίαστοι αἱ βουλαὶ τοῦ
Κυρίου». Ἐσύ πέσ' μας τί εἴνορο εἶ-
δες, τὴ διέκοψε ὁ παπᾶ-Σωτήρης.
Τρεμάμενη ἡ γερόντισσα διηγήθηκε
τὸ ὄνειρο:

— Νά μωρὲ παπᾶ μου, πού ν' ἀ-
γιάσει ἡ ψυχὴ σου, ἐκεῖ πού κοιμό-
μουνα ἡ μαύρη, παρουσιγιάστηκε

ἓνας γέροντας ὁμορφος καὶ γραμ-
μένος, ντυμένος μὲ σκουτιὰ πού ἔ-
λαμπαν καὶ εἶχε μιὰ κορώννα στὸ
κεφάλι του πού ἄστραφτε ὅπως τᾶ-
στρια. Ἐγὼ ἀπόμεινα μὲ τὸ στόμα
ἀνοιχτὸ καὶ δὲν μπόραγα νά ταρα-
χτῶ. Ἡ Ἁγιωσύνη τοῦ μοῦ εἶπε:

— Μὴ σκιάζεσαι μαλέκω, εἶμαι ὁ
"Αη-Νικόλας! Νὰ σκωθεῖς καὶ νά
πεῖς στοὺς χωριανούς νά μοῦ φτιά-
κουνε τὸ σπίτι μου ἐκεῖ γιὰ πού εἶ-
ναι τὰ πολλὰ πουρνάρια. Σήμερα
νά πάρουνε τσαπόνες καὶ νά σκά-
ψουνε γύρω ἀπὸ τὸ καμμένο πουρ-
νάρι. Ἐκεῖ εἶμαι, καὶ κεῖ θὰ μὲ
βροῦνε!

— Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ Ἁγιωσύνη
του, καὶ φράπ ἔκαμε πέρα, τσεκεῖ
πού εἶναι τὰ πουρνάρια. Κι ἂν σᾶς
λέω ψέματα, νά μὲ κόψει ὁ Ἁγιώρ-
γης, καὶ νά μὲ θρῆτε μὲ τὸ στόμα
γιομάτο μύγες! Νά μὲ φέρετε στὸ
ξυλοκρέβατο τσίματα. Αὐτὰ εἶπε
ἡ γερόντισσα κι ἔπεσε καταγῆς
κλαίγοντας. Καὶ πάλι ἡ Γιάννη Μού-
ραϊνα πετάχτηκε μὲ ἔχτρα καὶ εἶπε
στὴ Νάσιοθα:

— Νά! πού νά σὲ θάρει ἡ ἀστρα-
πή, πού θᾶρχουνταν ὁ "Αη-Νικόλας
νά δεῖ τὰ μοῦτρα σου πῶχουνε δυὸ
δάχτυλα κρότσια (καὶ ἔκανε μιὰ
κίνηση κατὰ τὴ Νάσιοθα γιὰ νά τὴ
βαρέσει) κι ἡ Νάσιοθα στάθηκε ὀρ-
θὴ καὶ τῆς εἶπε:

— Γιὰ ἔλα τσεδῶ, πού νά βουβα-
θεῖς! » Κι ἔγινε τὸ θαῦμα: Δὲν πρό-
λαβε ἡ Γιάννοθα νά τὴ βαρέσει καὶ
τῆς δέθηκε ἡ γλώσσα καὶ βουβά-
θηκε. "Όλο τὸ χωριὸ θαύμασε κι ἀ-
πόμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό, ὁ δὲ
παπᾶ-Σωτήρης θροντοφώνησε:

—“Ω, χωριό! ”Αἴστε νὰ πᾶμε στὰ πουρνάρια νὰ σκάψουμε γύρω ἀπὸ τὸ ξερὸ πουρνάρι κι ἔτσι κι ἔγινε. Ξελακκώσανε καὶ βρῆκαν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Ἐπίσκοποι καὶ παπάδες

Στὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα ἦταν Ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως ὁ Γρηγόριος. Δὲν ἦταν πολὺ ἐγγράμματος, μὰ πρᾶος καὶ δίκαιος. Ἐλαστικός στοὺς φόρους. Οἱ φόροι τῆς Μητροπόλεως ρίχνονταν κατὰ στεφάνια. Ὁ Γρηγόριος ἔπαιρνε 2 λίρες στὰ στέφανα τοῦ ἐμπορίου. Τίποτε, ὅταν ὁ γαμπρὸς ἦταν φτωχός. Τελετουργοῦσε μόνο στὴν ἐκκλησία. Ὅταν τὸν ζητοῦσαν στὰ σπίτια, ἀπαντοῦσε ὅτι δὲν κάνει θέατρο καὶ ὅτι μόνο στὴν ἐκκλησία τελετουργεῖ.

Κάποτε ὁ Γρηγόριος εἶχε πάει στὴ Δρόβιανη γιὰ ἐπιθεώρηση τῶν Σχολείων. Ἔτυχε νὰ πεθάνει ἓνας Δροβιανίτης. Ὁ υἱὸς τοῦ νεκροῦ προσέφυγε στὸν Γρηγόριο, πὺ παρεπιδημοῦσε ἐκεῖ καὶ ἐζήτησε νὰ τελέσει τὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία τοῦ πατέρα του. Κατατοπισμένος γιὰ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς οἰκογενείας τοῦ νεκροῦ ὁ Γρηγόριος σὲ σχετικὴ ἐρώτηση τοῦ ζήτησε πέντε λίρες γιὰ ἀμοιβή. Δυσανασχέτησε ὁ νέος.

—“Ἀν θέλῃς κουδούνια, τοῦ ἀπαντάει ὁ Δεσπότης, θὰ τὰ πληρώσεις, εἰδεμὴ πάρε πέντε παπάδες ἀπὸ ἕνα μετζήτι στὸν καθέναν εἶναι πέντε μετζήτια. Καὶ ἡ δέησή τους εἶναι

καὶ ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴ δική μου, διότι αὐτοὶ εἶναι παντρεμένοι καὶ ἔχουν καὶ παιδιά!

Αὐτὴ ἡ παρρησία τὸν ἔφερε σὲ ἀντίθεση μὲ πολλοὺς καὶ τελικὰ καὶ μὲ τὸ Πατριαρχεῖο, πὺ προκάλεσε τὴν καθαίρεσή του. Ὁ Γρηγόριος ὅμως ἦταν ἰσχυρογνώμων καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ τὸ κουνήσει ἀπὸ τὴ Μητρόπολη. Ἐπὶ πλέον εἶχε στενὸ φίλο τὸν μουτεσαρίφη. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Πατριαρχείου ἐρχόνταν καὶ πηγαῖναν μὲ γράμματα καὶ ἡ κατάσταση ὀξύνονταν.

—“Ἀγιε, τοῦ εἶπε ὁ μουτεσαρίφης, δὲν μπορῶ ἄλλο γιὰτὶ κινδυνεύω ἐγώ!

Τὸν κατέβασαν διὰ τῆς θίας ἐπάνω στὴ βελέντζα ἀπὸ τὴ Μητρόπολη.

Τὸ ἀγίσσμα τῆς φτωχῆς

Τιμὴ κι εὐγνωμοσύνη στοὺς ἀπλοὺς παπάδες τῆς Τουρκοκρατούμενης Ἡπείρου κι ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ. Καὶ στοὺς εἰρηνικοὺς καιροὺς κι ὅταν ἄδραξαν τ' ἄρματα γιὰ τὴ λευτεριά τοῦ Τόπου.

— Ποῦ πᾶς, Λώλη; εἶπε ὁ παπαχρήστος τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων στὸν Γιώργη Κούνδουρο, πὺ μικρὸς κράταγε τὸ μπραγκάτσι μὲ τὸν ἀγιασμό στὴν Πόβλα.

Λησμόνησες τὴ Χაΐδω τοῦ Στόλη; Ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ Μπουρτζάτικα κοντὰ μὲ τὸ «Μελίσσι» ἦτανε ἕνα μοναχικὸ καὶ ἀπομονωμένο σπιτάκι, πὺ κατοικοῦσε ἐκεῖ μονάχη καὶ ἔρημη ἡ Χაΐδω. Δὲν εἶχε κανέ-

να δικό της ἡ Χάϊδω, καὶ ἦτανε ἀ-
λαφριά ἀπὸ τὰ μυαλά, καὶ κεῖ στὸν
κῆπο της παιδεύονταν μὲ κᾶνα δυὸ
αἴγες καὶ περισσότερο μὲ τὶς κότες
της καὶ τὰ πετεινάρια της, καὶ κα-
μιὰ προκοπὴ δὲν ἔκανε. "Ἄς ἦτανε
καλὰ ἐκεῖνες οἱ ἅγιες γυναῖκες τοῦ
χωριοῦ μας, ποὺ πότε ἡ μιὰ καὶ πό-
τε ἡ ἄλλη τὴν κοίταζαν καὶ τῆς ἔ-
διναν αὐτὰ ποὺ δὲν εἶχε γιὰ νὰ ζή-
σει. Πετάσαμε λοιπὸν κι ἀπὸ τὴ
Χάϊδω, μπῆκε μέσα στὸ κονάκι της
καὶ πατόκορφα τὸ ράντισε μὲ τὸν
ἁγιασμό, κι αὐτὴν τὴν ἴδια δυὸ -
τρεῖς φορές γιὰ τὸ ζήτησε:

—'Ακόμα ἄλλη μιὰ φορά, ἁγια-
σμένε μου, καὶ τοῦπιανε τὰ φελό-
νια καὶ τοῦ τὰ φίλαγε.

Τὸ τελευταῖο σπῖτι ἦτανε τῆς Χά-
ϊδως, καὶ ὁ παπαῶς ἔβγαλε τὸ πε-
τραχήλι του τὸ δίπλωσε κι ἔκατσε
σ' ἓνα πεζούλι ἐκεῖ στὸ μαντρί τῆς
Χάϊδως. "Ἐκατσε γιὰ νὰ τὴν κου-
θεντιάσει, καὶ τὴν ρωτοῦσε γιὰ τὸ
ἓνα καὶ γιὰ τὸ ἄλλο, πούχανε σχέ-
ση μὲ τὴ ζωὴ της καὶ τὴ συμβού-
λευε καὶ τὴν προστάτευε, καὶ μ' ὅλ'
αὐτὰ τῆς ἔκανε κουράγιο.

— Νὰ παπά μου — τοῦ παραπο-
νέθηκε ἡ Χάϊδω, «δὲν ἔχω ποῦ νὰ
βάλω τὶς κότες μου καὶ τὰ πετει-
νάρια μου, καὶ τὴ νύχτα μοῦ τὰ
τρῶνε οἱ ἄλεποῦδες καὶ τὰ κουνά-
βια, καὶ τὴ μέρα τὰ γεράκια».

Αὐτὰ τοῦ εἶπε τοῦ παπαῶ κι ἄρ-
χισε τὰ κλάματα. Τὴν ἄλλη μέρα
ὁ παπαῶς σκώθηκε καὶ πῆρε τὸ σκε-
πάρη, τὸ πριόνι, πρόκες, καὶ ὅ,τι ἄλ-
λο ἐργαλεῖο χρειάζονταν καὶ πῆγε
στὸ σπῖτι τῆς Χάϊδως κι ἔφκιαξε ἔ-
να καλὸ καὶ γερό κοτέτσι. "Ἐκλείνε

κάθε θράδυ τὰ πετεινάρια της,
καὶ κάθε πρωτὶ τ' ἀμόλαγε στοὺς
κῆπους καὶ θόσκαγαν. Κι ἔτσι ἀπὸ
τὶς ἄλεποῦδες τὰ γλύτωσε τὸ κο-
τέτσι, ἀπὸ τὰ γεράκια ὅμως ὄχι.
Καὶ ἡ Χάϊδω ὅλη σχεδὸν τὴ μέρα
χούγιαζε τὰ γεράκια, γιὰ νὰ μὴ
τῆς ἀρπάξουν τὰ πετεινάρια της.

Κοινοτική αὐτοδιοίκηση

Ἡ Κοινοτική Αὐτοδιοίκηση τῆς ὁ-
ποίας οἱ ρίζες θυθίζονται στὴν ἀρ-
χαιότητα κατὰ τὸν Παπαρρηγόπου-
λο καὶ ποὺ ἡ ἀναπνοή τῆς ἀνεξαρ-
τησίας της εἶναι ὅσο ἐπιτρέπει ὁ
Τοῦρκος δυνάστης, ποὺ τὴν ἀνέχε-
ται διότι τὸν ἐξυπηρετεῖ γιὰ τὴν εἰ-
σπραξὴ τῶν φόρων εἶναι μετὰ τὴν
Ἐκκλησία ἡ παρήγορη ἐλπίδα τοῦ
ὑποδοῦλου Γένους.

Ἡ δικαιοδοσία της εἶναι διοικη-
τικὴ καὶ δικαστικὴ.

Τὸ δωδεκαμελὲς Συμβούλιο τῶν
Γερόντων, ἡ Δ ω δ ε κ ά ρ α, ἐ-
δίκασε ὅπως στὴν ὁμηρικὴ ἐποχὴ.
Καθόταν στὸ χαγιάτι τῆς Ἐκκλη-
σίας ἡ πάνω στὰ μνήματα τῶν προ-
γόνων.

Ἡ διαδικασία ἦταν ἀπλή. Εἶχαν
τέλεια ἄγνοια, φυσικά, νομικῶν κα-
νόνων. Ἐδίκαζαν μὲ σολομώντεια
ψυχολογία. "Ἐπαιρναν καὶ δικαστι-
κὴ ἀμοιβὴ ἓνα ζευγάρι ἐρίφια ἢ ἄλ-
λα πράγματα.

Κατὰ τὶς σωζόμενες παραδόσεις:

"Ἄν θρισκόταν σ ε ρ έ τ ι δ ε ς
= στρεψόδικοι ἢ οἱ ραγιαῖδες εἶχαν
διαφορὲς μὲ τουρκαλθανούς, ποὺ
τοὺς μετροῦσαν εὐκολὰ τὸ μπόϊ
τους, τότε προσέφευγαν καὶ στὰ ἐ-

πίσημα δικαστήρια, στὸν Κατῆ, γιὰ πλημμελήματα.

Ἡ ἀκροαματικὴ διαδικασία καὶ σ' αὐτὰ διεξήγετο σ' ὅλην τὴν Ἡ-πειρο, στὴν ἐλληνικὴν.

Οὐδέποτε ὁ λαὸς ἐμίλησε τὴν τουρκικὴ γλῶσσα. Μόνο στὰ ἱερο-διδασκάλεια (μενδρεσέδες) διδά-σκονταν καὶ στα κυβερνητικὰ γρα-φεῖα μιλιόνταν.

Ὡς τὰ 1886 ἡ ἐλληνικὴ ἦταν γλῶσσα καὶ τῶν δικαστηρίων. Τό-τε ἔμπασαν τὴν τουρκικὴ καὶ με-γάλες δυσκολίες παρουσιάστηκαν διότι οὔτε ἐνάγοντες οὔτε ἐναγόμε-νοι τὴν καταλάβαιναν.

Τὶ μᾶς εἶπε ὁ ἀφέντης ὁ Πρό-εδρος

Σὲ κάποια δίκη, ἀφοῦ εἶχε τελειώ-σει ἡ ἀκροαματικὴ διαδικασία καὶ ὁ Πρόεδρος ἐδιάβασε τὴν ἀπόφαση τουρκιστί, ὁ ἐνάγων Χότζας γύρισε πρὸς τὸν ἐλληνομαθῆ γραμματέα καὶ τὸν παρεκάλωσε:

— Τί μᾶς εἶπε ὁ Ἀφέντης ὁ Πρό-εδρος; Πές τα ψύχα ρωμέϊκα νὰ τὰ καταλάβουμε καὶ μεῖς.

Στὰ δικαστικά καθήκοντα τῆς Δω-δεκάρας, τοῦ Δωδεκαμελοῦς Κοι-νοτικοῦ Συμβουλίου ὑπάγονταν ἀ-ριστικές καὶ ποινικὲς ὑποθέσεις. Ἀ-μειροὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων πολ-λὰς φορὲς ἀπέφευγαν τοὺς σκοπέ-λους μὲ εὐφυέστατες ἀποφάσεις.

Ἐνας κάτοικος τοῦ Τσαμαντᾶ

τῆς Θεσπρωτίας, γράφει ὁ Ν. Νί-τσος στὴ γνωστὴ «Μονογραφία του περὶ τῆς ὁμώνυμης κώμης παρου-σιάστηκε μιὰ Κυριακὴ μπροστὰ στὴ Δωδεκάρρα καὶ ὑπέβαλε μήνυση προφορικὴ κατ' ἀγνώστων, ποὺ τοῦ ἔκλεψαν νύχτα κερῆθρες μὲ μέλι ἀπὸ τὸν μελισσῶνα του καὶ ζητοῦ-σε ν' ἀνακαλυφθεῖ ὁ δράστης τῆς κλοπῆς καὶ ν' ἀποζημιωθεῖ ὁ μηνυ-τής. Οἱ Γερόντοι θρέθηκαν σὲ δύ-σκολη θέση. Ἀπ' τὴ μιὰ ἦταν δύ-σκολο νὰ βροῦν τὸν κλέφτη, ἀφοῦ κανένα στοιχεῖο δὲν εἶχαν καὶ κα-νέννας μάρτυρας δὲν ὑπῆρχε κι ἀπ' τὴν ἄλλη διεσαλεύετο ἡ ὑπόληψη καὶ ἐμπιστοσύνη τῶν χωριανῶν, ἐὰν δὲν ἐξέδιδαν κάποια ἀπόφαση, ποὺ νὰ ἱκανοποιεῖ κατὰ κάποιον τρόπον τὸν παθόντα.

Τὴν κατάσταση ἔσωσε ἡ ἐτοιμό-τητα τοῦ γεροντοτέρου τῆς Δωδε-κάρρας, ὁ ὁποῖος μὲ πατρικὸ τόνο καὶ συμπάθεια ἀνακοίνωσε αὐθω-ρεὶ τὴν ἀπόφαση.

«Παιδάκι μου, εἶπε πρὸς τὸν πα-θόντα. Τὸ μέλι εἶναι γλυκὸ καὶ φα-γώθηκε τώρα. Αὐτὸ τὸ τρῶνε κι' ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν δόντια καὶ συγχωροῦν. Τὸ κερί ὅπου κι ἂν που-ληθεῖ στὶς ἐκκλησιὰς θὰ τ' ἀνάψουν καὶ θὰ καεῖ. Ὁ Θεὸς ξέρει ποῦ εἶ-ναι δικό σου καὶ σένα θὰ βοηθάει καὶ θὰ σοῦ αὐγατάει καὶ τὰ μελίσ-σια. Ἀντε παιδάκι μου, πᾶνε σπίτι σου. Καμμιά ζημιὰ δὲν σοῦ γένη-κε»!

(Ἡ Συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία,, ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Μὲ θαθεῖα συγκίνησις συντάσσομε αὐ-
τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
ξυγόνο τῆς Ἑταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
τῆς. Κοινωφελὲς Πνευματικὸν Ἰδρυμα ἡ
Ἑταιρεία. Δημόσια ἡ διαχείρισίς τῆς σὲ
ύαλινη σφαῖρα «περιστρεφόμενη καὶ παν-
ταχόθεν ὁρατὴ». Δὲν πληρῶνει οὔτε μο-
νόλεπτο ἡ Ἑταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
μοιβὰς κι ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
κητικὰ τῆς ἔξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιον
μὲ ἐφημερίαν σὲ ἐθελοντικὴ θάσση διεξά-
γει τὴν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἡ Ἑταιρεία. Δὲν
ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
ἐδρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-
φειλετῶν». Ὅτι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
προαίρετο καὶ καλοδεχούμενον. Τὸ ραβδί
τοῦ διακονιάρη, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινωφε-
λεῖς σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸν Σκῆπτρον.

Κρίκοι τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

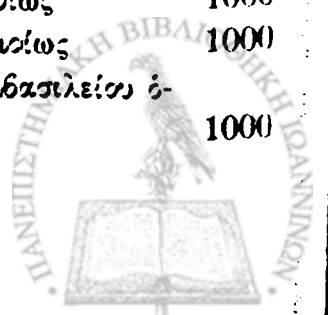
Ὁ κ. Ἀναστ. Παπαῦς ἀξιωματ. ἐ. ἀ. γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Δημ. Καραμπᾶς ἀξιωματ. Ἀστ. Πόλεων, ὁμοίως	1000

Ὁ ἱατρός κ. Σπύρ. Κουτούκης ἐνι- σχυσις τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ ἱατρός κ. Γεώργ. Γύρας ὁμοίως	3000
Ἡ κυρία Καλλιρ. Μαρτσάγκα γιὰ τὸ γέ- νος Γύρα γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Λάμπ. Φειδερόπουλος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Σωτήρ. Κούνδουρος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημ. Καρακάσης ὁμοίως	1000
Ὁ Κκ Μερὸπη Ἀδωναντίδου ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Μαρία Περαντάκου γιὰ ἐ- νίσχυσις τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	5000
Ὁ κ. Στ. Νικολάου γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Εὐθυμιάδης ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ὀλγα Πίκου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Βασ. Ἀθανασίου ἀξιωματ. ἐ. ἀ. καὶ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	500
Ὁ κ. Μόμης Τσιάκας ὀδοντίατρος, γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Σαχίνης ἀξιωματ. ἐ. ἀ.	1000
Ἡ κυρία Ρούλα Ἀντίππα ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ἀρτεμὶς Μανέκα ὁμοίως	1000
Ὁ κτηνίατρος κ. Ναπ. Χαρισιάδης ὁμοίως	1500
Ὁ Πρόεδρος τῆς Συντεχνίας Ἀρτο- ποιῶν ἀπὸ τοὺς τακτικοὺς ἐνισχυ- τὰς τῆς Ἑταιρείας	10.000
Ὁ κ. Δημὸς Παναγιώτης γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ἡ κυρία Κάτια Κολέφα, σύζυγος τοῦ ἀληθμονήτου καλλιτέχνη Γ. Κολέφα, ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Παναγ. Γκιούμας γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Δημ. Ἐξάρχος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Θωμᾶς Κατσάρης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Βρέλλης, Δάσκαλος καὶ Λογοτέχνης ὁμοίως	1000

Ὁ ἱατρός κ. Γεώργ. Σιωμάλας	1000	Ἡ κυρία Χρυσάνθη Ζιτσαία ὁμοίως	1000
καὶ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000	Ὁ ἱατρός καὶ λογοτέχνης κ. Σταῦ-	
Ὁ κ. Δημ. Μέρκος γιὰ τὸ Δελτίο	1500	ρος Γιωθάννης γιὰ τοὺς γενικοὺς	
Ὁ Δάσκαλος κ. Κων. Βλαστὸς ὁμοίως	1000	σκοποὺς	2000
καὶ γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς		Ὁ κ. Κοσμᾶς Χαρίσης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἑταιρείας	1500	Ἡ κυρία Τζένη Θρεψιάδη - Ἑ-	
Ἡ κυρία Μερόπη Τσπακλώτου γιὰ		ξάρχου ὁμοίως	1000
τὸ Δελτίο	1000	Ἡ Ἀδελφότης Ζιτσαίων ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημητθ. Παπαδόπουλος ὁμοίως	600	Ὁ κ. Χρῖστος Ἐξαρχος ὁμοίως	1000
Ὁ τραπεζικὸς συνταξιούχος ἐκ τῶν		Ὁ κ. Κων. Ἐξαρχος Ἀντιπρόε-	
παραστατῶν τῆς Ἑταιρείας κ. Νι-		δρος τῆς Ἑταιρείας	1000
κηφόρος Δρόσος	5000	Ἡ κυρία Ματίνα Ἀθανασίου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Γρηγ. Μπενέκος γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ὁ ἱατρός κ. Δημ. Λιάσκας ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημ. Χρηστίδης ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Κων. Πάκος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Βύρων Χρηστίδης ὁμοίως	1000	Ὁ Δάσκαλος κ. Γεώρ. Φέττας ὁμοίως	2000
Ὁ ἱατρός ἀπὸ τῆ Φιλαδέλφεια Η.		Ὁ Ἐφέτης κ. Γεώργ. Κορκάρης ὁ-	
Π.Α. κ. Στέφανος Χρηστίδης μα-		μοίως	3000
ζι μὲ τὰ ἐγκώμιά του καὶ ἐνί-		Ἡ κυρία Ἑλένη Κουρμαντζῆ ὁμοίως	3000
σχυση οἰκονομικῇ	2840	Ὁ κ. Τάσος Λαμπρίδης ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Λεοντία Κάραμπος γιὰ τὸ		Ὁ κ. Δημ. Ἐξαρχόπουλος γιὰ τὸ	
Δελτίο	1500	Δελτίο	500
Ὁ κ. Δημησθένης Νίκας ὁμοίως	1000	Ὁ Κρῆς κ. Παναγ. Χατζηδόκης	
Ὁ κ. Κλεάνθης Ρόκος ὁμοίως	1000	συνταξ. τραπεζικὸς γιὰ τὸ Δελ-	
Ὁ κ. Γιάννης Πεζᾶς ὁμοίως	1000	τίο καὶ γιὰ	1000
Ἡ κυρία Ἀννίκα Λάμπρου Γκανα-		ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	1000
θία γιὰ ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν	2000	Ὁ Κρῆς κ. Ἰωάν. Χατζηδόκης,	
Ὁ κ. Κώστας Τσοφόπουλος ὁμοίως	2000	Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου	
Ὁ ἀρχιμανδρέτης κ. Ἀνδρ. Τρεμ-		φιληπειρώτες ὡς Ἡπειρώτες γιὰ	
πέλας μὲ τίς εὐχάς του ἀπὸ τὴν		τὸ Δελτίο	1000
Κόνιτσα γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ Ἀρεσπαγίτης κ. Βλαδίμ. Βρέλ-	
Ὁ δικηγόρος κ. Γρηγ. Κόκκαρος		λης γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς	
γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ἑταιρείας	5000
Ὁ κ. Δημ. Κομπάρος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Γεώργ. Γάγαλης γεωπόνος	
Ὁ ἱατρός κ. Σωτ. Χρόνης ὁμοίως	2000	ὁμοίως	3000
Ἡ κυρία Ἑλπίς Δήμα ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Λεων. Πάντος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἡ δις Ἰσμήνη Δήμα γιὰ τοὺς γενι-		Ἡ κ. Παγωνή Δεληδημήτρη γιὰ	
κοὺς σκοποὺς	2000	ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	3000
Ὁ συμβολαιογράφος κ. Ἀχιλ. Τσορ-		Ὁ κ. Κων. Τσομπίκος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
τέχης ὁμοίως	2000	Ὁ κ. Κων. Πρίτσος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Χρ. Ἀλεξίου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ φαρμακοποιὸς κ. Πέτρος Οἰκονό-	
Ὁ κ. Σπύρ. Τσιγγέλης ὁμοίως	1000	μου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Περ. Φαιδερόπουλος ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Ἡρώ Δόξα ἐνίσχυση τοῦ	

Έργου τῆς Ἑταιρείας	2000	Ὁ κ. Δημ. Τόπης Δήμαρχος Με-	
Ὁ κ. Χαράλ. Λεοντίδης ὁμοίως	2000	τσόβου ὁμοίως	1000
Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος Κο-		Ὁ κ. Λάμπρ. Τσοῦμπος ὁμοίως	1000
σισδότητος Βορ. Ἡπείρου κ. Χρ.		Ὁ φαρμακοποιὸς κ. Ἰωάν. Γεωργά-	
Νιάκαρης γιὰ τὸ Δελτίο	1000	γάτης γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς	
γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας μαζί		Ἑταιρείας	3000
μὲ τίς εὐχές του	2000	Ἡ κυρία Ἐλευθ. Λιολιούση γιὰ τὸ	
Ἡ κυρία Δήμητρα Βαούτση γιὰ τὸ		Δελτίο	1000
Δελτίο	1000	Ὁ κ. Θεόφιλος Λαμπρίδης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Σπύρος Παπᾶς ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Ἀγγελος Δαλαγγέλης ὁμοίως	1000
Ἡ Ἑνωσις Δημοπολιτῶν «ὁ Δρίνος»		Ὁ κ. Σόλων Δερδεμέζης καὶ ἡ κυ-	
ὁμοίως	2000	ρία Μαίρη Σόλ. Δερδεμέζη τὸ γέ-	
Ὁ κ. Ἰωάν. Κάτσης ὁμοίως	1000	νος Καλλιῆ γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ἡ κυρία Βικτωρία Γόττου ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Χρῖστος Δαρίτσης ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Παρῆ Μιλάνου ὁμοίως	1000	Ὁ συνάδελφος κ. Κώστας Τέκτων	
Ἡ Ἑνωσις Ἡπειρωτῶν Βύρωνος ὁ-		ὁμοίως	2000
μοίως	1000	Ὁ κ. Θεόδ. Σακελλαρίδης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Εὐάγγελος Ἀγγελίδης ὁμοίως	1500	Ἡ κυρία Φερεινὴ Καλούδη ἐνί-	
Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Παπαστεφάνου		σχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	3000
ὁμοίως	1000	Ὁ Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἑ-	
Ὁ Ἐφέτης κ. Ἰωάν. Κουσουλὸς		ταῖρος κ. Ἀλέκος Τσουκανέλης	
φιληπειρώτης ὁμοίως	2000	σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ γιὰ ἐνίσχυση	
Ὁ κ. Κωνστ. Κοίλιας γιὰ τὸ Δελτίο	1000	τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ καλλιτέχνης - κεραμίστας κ. Ἀ-		Ὁ λυκειάρχης κ. Νικόλ. Παπασω-	
Δουρδούφης ὁμοίως	1000	τηρίου «ὁ τὰ ἴδια κοινὰ νομίσας»	
Ὁ κ. Μιχ. Κατσένης ὁμοίως	1000	Εὐεργέτης τῆς γενετείρας του	
Ὁ κ. Χαρ. Γεωργάκης τραπεζικός		Βούρμπιανης καὶ τῆς Ἑταιρείας	
ὁμοίως	1000	γιὰ τὸ ἔργο αὐτῆς	5000
Ὁ κ. Γεώργ. Καροῦς Δάσκαλος ὁ-		Ἡ κυρὶ Ἀγγελικὴ Τσιγγέλη συμ-	
μοίως	1000	βολαιογράφος πρασιάνης τῆς	
Ὁ κ. Βασίλειος Μπαλτζάκης ὁμοίως	2000	Ἑταιρείας	10.000
Ὁ ἱατρὸς καὶ λογοτέχνης κ. Ἀνα-		Ὁ ἱατρὸς κ. Γεώργ. Βίκας	2000
στάσιος Παπαγγέλης ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Γούσια Μάχη γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Σουλιώτης ὁμοίως	1000	Ὁ Καθηγητὴς κ. Μιλτιάδης Παπα-	
Ὁ τ. Διευθυντὴς τοῦ Γεν. Λογιστη-		νικολάου ὁμοίως	2000
ρίου τοῦ Κράτους κ. Σπ. Σπέγγος	2500	Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Θεοδούλου Νικολάου	
Ὁ κ. Φώτης Νικόπουλος ἐνίσχυση		ὁμοίως	2000
τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	1500	Ὁ κ. Δημ. Μαργιόλης ὁμοίως	2000
Ὁ ἱστορικὸς ἐρευνητὴς - Πρεσβύ-		Ὁ κ. Δημ. Χατζῆς ὁμοίως	1000
τερος κ. Διον. Γάτσης γιὰ τὸ		Ὁ κ. Ἠλ. Λυκώνας ὁμοίως	1000
Δελτίο	1000	Ὁ κ. Χριστάκης Παπαδασυλίου ὁ-	
		μοίως	1000

Ο κ. Σωτήριος Τσίγκος από ΗΠΑ τὸ ἰσὸτιμο σὲ δραχμὲς 100 Δολλ. γιά τὴν Ἑταιρεία	13.400	ρυπτοι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ γιά τὸ Δελτίο ἑκαστος ἀπὸ δρχ. 1000 =	2000
Ο κ. Νικόλ. Κατσένης γιά τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Εὐάγγ. Γεωργάκης γιά τὸ Δελτίο	1000
Ο κ. Βασίλ. Παπακύριος ὁμοίως	1000	Ἀρχαῖος Φίλος ὁ ἱατρὸς κ. Ἰωάν. Βεζιάνης ὁμοίως	1500
Ο κ. Λάκης Ἐξαρχος ὁμοίως	1000	Ο κ. Κώστας Ζαμπόπουλος Ἀκροα- τῆς, Συνδρομητῆς, Ἐταῖρος πασί- γνωστος γιά τὸν Ἑπαιρωτισμὸ του	1000
Ο κ. Γεώργ. Παπαζώης τακτικὸς τῆς Ἑταιρείας χορηγὸς	4000	Ο κ. Ἀπόστ. Ζώης ἄστυν. συντα- ξιούχος γιά τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Δανάη Ἀλεξίου γιά τὸ Δελτίο	1000	καὶ εἰς μνήμην τῆς πεθερᾶς του Εὐφροσύνης Κατρίκη (ἂν μπο- ρεῖτε ὀρέστε μου μιὰ ἄλλη περι- πτωση εὐγενικῆς ἐμδελείας σὰν αὐτή!)	1000
Ο κ. Ἀλέξ. Τσατσόπουλος ὁμοίως	1000	Ο κ. Σταῦρος Γέπης γιά τὸ Δελτίο	1000
Ο κ. Βασίλ. Μπαμπασίκας ὁμοίως	1000	Ο κ. Χαρίσης Πέτσας ὁμοίως	1000
Ο Γεν. Ἐπιθεωρητῆς κ. Κων. Γκα- τσόπουλος ὁμοίως	1000	Ο κ. Γεώργ. Παπαγεωργίου ὁμοίως	1000
Ο Σ) ρχης ἐ.ἀ. καὶ ἱστορικὸς συγ- γραφέας ἀπὸ τὴν Κοζάνη κύριος Γεώργ. Λυριτζῆς γιά τὴν Ἑ- ταιρεία	2000	Ἡ κ. Εὐαγγ. Βουγᾶ γιά ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	3000
Ο κ. Ἀλέξ. Τάτσης γιά τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Δημ. Ὑφαντῆς (Αἰτωλὸς) γιά τὸ Δελτίο	1000
Ο κ. Γεώργ. Σουρᾶς γιά ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	2000	Ο ἱατρὸς κ. Νικ. Σκοπούλης ὁμοίως	1000
Ο ἐκ Καλαμῶν ἀγωνιστῆς τοῦ '40 καὶ ἱστορικὸς συγγραφέας κ. Ἐ- λευθ. Παρρᾶς γιά ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	3000	Ο ἱερέας κ. Χρ. Μάτσιας ὁμοίως	1000
Ο κ. Βασίλ. Γέτας τακτικὸς χορη- γὸς τῆς Ἑταιρείας	5000	Ο κ. Βλάχης Οἰκονόμου ὁμοίως	1000
Ο κ. Λουκιανὸς Βαρσάμης γιά τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Ἐμμαν. Παπάζογλου ἀπὸ Βό- λο ἔμμεσος χορηγὸς τῇ» Ἑται- ρείας ἀντίτιμο ἀγορασθέντων δι- δύλων	10.700
Ο Δάσκαλος ἀπὸ Κόνιτσα κ. Κων. Τσολάκης ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Μαρίκα Πρίφτη γιά τὸ Δελτίο	1000
Ο Λυκειάρχης κ. Γεώργ. Σάρρος μόνιμος κάτοικος Κήπων (Μπά- γιας) Ζαγορίου ἐνίσχυση	3000	Ἡ κυρία Εὐαγγ. Μέντζου ὁμοίως	1000
Ἡ Φιλολόγος κυρία Ἰωάννα Σταυ- ραπούλου ὁμοίως	2000	Ο Ἰποστράτηγος κ. Ἰω. Κατσα- δήμας ὁμοίως	1000
Ο κ. Χρυσόστ. Λαμπρόδης καὶ ὁ συνεταῖρος του κ. Σταῦρος Μάκος Δάμων καὶ Φυγίας Σιαμαῖοι στίς ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία ἀχώ-		Ο κ. Σπύρος Χαρχαμόπουλος ὁμοίως	1000
		Ο κ. Ἰωάν. Κώστας ὁμοίως	1000
		Ἡ κυρία Νίκη Μπούντα ὁμοίως	1000
		Ο κ. Χρυσόφ. Γιάνναρος ὁμοίως	1000
		Ο κ. Ἀθανάσιος Λέκκας ὁμοίως	1000
		Ο κ. Θεμιστ. Λέκκας ὁμοίως	1000

Κωρς. Ή Φωτοπύλου

Τὰ Τζιαμιά
οἱ Μαχαλαδες τὰ κοινὰ καὶ
τὰ τοπωρύμια τὰς μετὰ τὴν ἱστορικὴν
καὶ λαογραφικὴν παράδοσιν καὶ
ἀρεχδοτα

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ τοῦ προηγουμένου)

Ἀπέναντί του ὁ θεόρατος πλάτανος μὲ μιὰ πεντάκρουνη
θρύση «τοῦ παζαριῦ». Ἐκεῖ ἀπόθεταν τὶς κανίστρες μὲ τὰ
ψωμιὰ τὰ σιμτζιόπλα γιὰ πούλημα, παραδίπλα «οἱ μάκινες»
(μηχανές) γιὰ τὸ σιδέρωμα τῶν φεσιῶν. Κι' ἦταν ἀστείον νὰ
βλέπεις τοὺς χωριάτες τὰ Σαββατόβραδα νὰ γυρίζουν στὰ
γύρω χωριὰ καθάλα στὰ γαϊδουράκια τους, φορτωμένα τρο-
βάδες μὲ πράσσα, τὰ λαδερὰ κλπ. φορῶντας τὰ σιδερωμένα
φέσια τῆς οἰκογενείας τὸ ἓνα πάνω στὸ ἄλλο γιὰ νὰ μὴ τσα-
λακώνονται!

130. Ντεντέ—Οὐρούτς Τζιαμί (Ντιντιρούτς):
Βρίσκονταν στὴ μικρὴ χαριτωμένη πλατειούλα μὲ τὸ μεγάλο
πλάτανο στὸ μέσο καὶ τὴν παλαιοῦ λαϊκοῦ τύπου θρυσούλα
μὲ τὸ ἀδιάκοπο τσιτσίρισμα στὴ μαρμάρινη καρούτα νεροῦ.
Χτίστηκε ἐσχάτως μὲ ἄλλες ὁχτῶ ἀδερφές σὲ διάφορα μέρη
ὅπως προαναφέραμε.

Στὴν πλατεία αὕτῃ καταλήγουν οἱ δρόμοι Δοσιθέου Φιλί-
του, Μελετίου Γεωγράφου, Σαμουήλ καὶ Δεσποτάτου τῆς Ἡ-
πείρου.

131. Ν α μ ἄ ζ Γ κ ι ἄ χ Τ ζ ι α μ ί: («Οἶκος προσευχῆς») κοινῶς ἀναματζίαι. Εἶχε ἀνεγερθῇ στὴ θέση τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς ὅπου τώρα τὸ μέγαρο τῆς Νομαρχίας. Ἰδρυτὴς ὁ Τεφτερτάρ Μουσταφᾶ Ἐφέντης. Ὁ Δ. Σαλαμάγκας τὸ φέρνει ἀνεγερθὲν τὸ 1484 καὶ ὁ Χρ. Σούλης μεταθέτει τὴ χρονολογία ἀνεγέρσεως, θάσει τῆς ὑπαρξάσης ὑπέρθυρης ἐπιγραφῆς, στὸ 1773.

Στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς φυλάσσονταν ἡ γνωστὴ παλαιὰ βυζαντινὴ θαυματουργὸς εἰκόνα τῆς Θεοτόκου «Ἐλεοῦσα», ποὺ μεταφέρθηκε στὸ Νησί, στὴ Μονὴ Γκουμάτων τὸ 1584 ἀπὸ τὴν Καλογραία Παρθενία, μόλις λίγο πρὶν τῆς κατάληψης τοῦ Ναοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. (Ν. Κουβαράς, Ἀθηναγόρας). Ἡ εἰς τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀναφερομένη «ἐνθύμησις» φέρει χρονολογία 1584 στὸ τελευταῖο φύλλο Ψαλτηρίου τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος. Ἀτυχῶς ἐκλάπη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. (Ἠπ. Χρον., σ. 86, καὶ Δ. Σαλαμάγκα Ἀπαντα τ. 2ος).

Στὸν περίβολο τοῦ τζαμιοῦ ἔγινε δοξολογία ἀπὸ τὸ Μουφτὴ Φουὰτ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἰωαννίνων (βλ. σχετικὴ φωτογραφία Κων. Τέκτονα). Παρίστανται ὁ Στρατηγὸς Δαγκλῆς, καὶ Σοῦτσος, ὁ Γεν. Δ)τῆς Γεώργ. Ζωγράφος, ὁ κατόπιν Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Β. Ἡπερίου.

132. Ὁ σ μ ἄ ν Τ σ ι α ο ὺ ς Τ ζ ι α μ ί: Δὲν ἀναφέρεται ἡ χρονολογία ἱδρύσεώς του. Στὸ χῶρο ποὺ χτίστηκε ἡ παλαιὰ Ζωσιμαία Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία (ὁδὸς Γεωργίου—Καλιάφα — Κ. Ἀράπη — Δ. Σαλαμάγκα).

Πλούσιο σὲ ἐμφάνιση μὲ πολυτελεῖς τάφους μὲ καμόρες καὶ κολῶνες, ἐπιτύμβιες πλάκες (Κεφαλάρια) μὲ τὸ ἀπαραίτητο πέτρινο Τουρμπάν (εἶδος φεσιοῦ) στὴν κορφή ἀπὸ σκαλιστὸ σαντοβιτσινὸ μάρμαρο.

Ἐκτυπα καλλιτεχνικὰ τὰ ἀραβικὰ γράμματα χρωματισμένα πράσινα μὲ τοὺς στίχους χωρισμένους μὲ ὀριζόντιες ἐπίσης ἔκτυπες γραμμές.

Στὸν τοῖχο τοῦ περιβόλου ὑπῆρχαν θυριδοῦλες μὲ σταυρωτὲς σιδεριές, γιὰ τοὺς διαβάτες πιστοὺς νὰ ἀπευθύνουν φατιχὰ (δέηση) γιὰ τοὺς νεκροὺς, μὲ τὶς παλάμες κολλημένες στὰ μηλίγκια, σύμφωνα καὶ μὲ ἐπιτύμβιες παρακελεύσεις.

«Ὁ Δημιουργὸς εἶναι αἰώνιος. Γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ραχμετλῆ (μακαρίτη) Κάλλιο Μεχμέτ Πασιᾶ γιοιοῦ τοῦ Ἐλχάτζ Μεχμέτ Πασιᾶ (ἀπάγγελε) ἓνα φατιχὰ 1199 (1784)» κλπ.

Στὴν ωραία λεωφόρο ὅπως δημιουργήθηκε τώρα, ἦταν

ἄθλιο στενὸ γκαλντεριμωτὸ σοκάκι, παγίδα γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς διαβάτες, ὅπου μέρα μεσημέρι παραμόνευαν Τουρκούλια μὲ τὶς πέτρες στὰ παληότερα χρόνια.

Στὸ παρακείμενο ἐπίσης ἄθλιο τότε κατηφορικὸ σοκάκι πρὸς τὴν Ξηρόβρυση, ποὺ κατεβαίνει στὴν Καλούτσια καὶ εἶναι τώρα ὁ πλατύσκαλος λιθόστρωτος ὠραῖος δρόμος Κουγκίου, ἀπὸ τὴν Γίλατεία Πύρρου βρέθηκε ἓνα πρωῒνὸ μαχαιρωμένος ἓνας Χριστιανὸς (Κ. Φωτοπούλου: Οἱ πετροπόλεμοι στὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας στὰ Γιάννινα, Η.Ε. 1972).

133. Σ ι έ μ σ ι — ε ν τ — ν τ ι ν (ἥλιος τῆς πίστεως) «Σιαψιαθμιά». Τὸ κτίριον κεῖται εἰς τὴν συνοικία Μεϊντάν. Κτίσμα τοῦ Ἀλῆ Γιουσούφ 954 (= 1547). Τέμενος Κληῆς, κατὰ τὴν ὑπέρθυρη ἐπιγραφή τῆς κυρίας εἰσόδου, τώρα ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς κατοικίας Ἀχ. Παπαχρήστου καὶ τοῦ γαμβροῦ του Κων. Μπαμπασίκα, φαρμακοποιοῦ.

Ὀνομάζονταν καὶ Σιερῆ, ἀπὸ τὸν Ἑβλιά (ἅγιο) Σιερῆ Ἐφέντη καὶ Ἑβλιά Ἐλιάζ Ἐφέντη (Ἡπ. Χρον. 1933).

Τὸ κύριο κτήριο διατηρεῖται σὰν κατοικία μαζί με τὴ θάση τοῦ μιναρὲ μέχρι τῆς στέγης, ὅπου κατασκευάσθηκε ταράτσα. Ἀποδείχτηκε στερεώτατο κατὰ τὸν ἰσχυρότατο σεισμὸ τοῦ 1966. Μόνο τὰ κονιάματά του ἔπεσαν. Ἀντίθετα πλεῖστα πολὺ νεώτερα κτίρια τῆς πόλεως ἔπαθαν μεγάλες ζημιές.

134. Τ σ ι κ ο ὺ ρ Τ ζ ι α μ ί: Διατηρεῖται ἀκόμη χωρίς τὸ μιναρὲ κοντὰ στὰ στρ. Λουτρά, τῆς παλαιᾶς συνοικίας Λιθαρίτσια, στὴ θέση τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Εἶναι κτίσμα τοῦ Βελῆ γυιοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ κατὰ τὸν Ψαλίδα. (Ἡπ. Ἐτ. σελ. 113).

135. Φ α τ ῖ χ ῆ Φ α τ ι γ ι ἔ Τ ζ ι α μ ί: Στὴ θέση τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ. Διασώζεται ἀκόμη σὲ καλὴ κατάσταση. Εἶναι τὸ δεύτερο τζιαμι τοῦ Κάστρου (Ν.Δ.) πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ (ὅπου τὸ ἀκέφαλο πτώμα του) καὶ τῆς συζύγου του Οὐμ. Γκιουλσούμ Χανούμ, κόρης τοῦ Καπλάν Πασιᾶ τοῦ Δελβίνου, σύμφωνα με τὴν πρὸ τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου ὑπάρχουσαν ἐπιτάφια πλάκα.

Στὴν πλάκα αὕτῃ ὑπῆρχε ἡ ἐπιγραφή:

«Ἄς ἔχει ζωὴν ἡ ὑψηλὴ οἰκογένειά της, διότι ἐλύπησε τὸν ἀρχηγὸν Ἀλῆ Πασιᾶν».

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὸ ἐπόμενο)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛ- ΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	250	19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασάς από την άλλη πλευ- ρά, 1968	300
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜ- ΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟ- ΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ό από 'Ιωαν- νίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	350	20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	300
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛ- ΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλά- νος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδο- σις 1963	250	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ηπειρος και Λακωνία. ('Από την Σπλάντζα έως τον Αυτόνο- μιακόν 'Αγώνα 1914), 1968	250
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμ- βολή της 'Ηπείρου εις τούς ά- γώνας υπέρ της 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	250	22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ : Τά 'Εθνικά Κληροδοτήματα και αί προς αυτά υποχρεώσεις της Πολιτείας, 1968	250
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ο μύθος της αλβανικής συμβο- λής εις την ανεξαρτησίαν της 'Ελλάδος, 1963	450	23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, ό ήρωας του Δρίσκου, 1969	250
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομι- κός προγραμματισμός του ήπει- ρωτικού χώρου, 1963	200	24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ : 'Η 'Απελευθέρωσις των 'Ιωαννί- νων, 1969	300
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, ό 'Ηπειρώ- της αγωνιστής, ό δημοσιογρά- φος, ό ποιητής, 1964	250	25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ι- ωάννης Βηλαράς, ό 'Ηπειρώτης ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λό- γιος, 1969	300
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοβασίλης, ό διηγημα- τογράφος, ό λαογράφος, ό πα- τριώτης, 1965	300	26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύ- ρος Χασιώτης, ό 'Ηπειρώτης πατήρ της Γεωργίας, 1969	250
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θά- νατος - 'Ανάστασις σέ μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» της λαϊ- κής λατρείας της 'Ηπείρου, 1965	350	27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τό νόημα του Σουλίου, 1969	250
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ό 'Ηπειρώτης Πρω- θυπουργός, 1966	300	28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗ- ΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνική Πολιτική και οι 'Ηπειρώται 'Εθνικοί Εύ- εργέται, 1970	250
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η ξενιτειά και τό δημοτικό τρα- γούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	250	29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Αί 'Ηπειρώτισσαι εις τούς έθνικούς άγώνας, 1970	250
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	250	30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις του Βο- ρειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970	300
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνι- κος Θεοτοκόπουλος, 1966	1000	31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στη Ρουμανία, Θωμάς, Πασχίδης, 1970	300
14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δρο- σουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	250	32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Απόστολος 'Αρσάκης και ή Φιλεκπαιδευτική 'Εταιρεία, 1970	300
15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου και ή 'Εθνι- κή Τράπεζα, 1967	250	33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευ- ματική κατάσταση στα Γιάννι- να στις αρχές του 19ου αιώνα, όπως την είδαν οι ξένοι περιη- γηταί, 1971	250
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Αγγελική Χατζημιχάλη και ή 'Ηπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967	300	34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ : 'Η συμβολή των 'Αδελφών Ριζάρη εις την έ- πανόστασιν του 1821, 1972	300
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται εις την Ρουμανίαν (Α' και Β')	300	35. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομ- πογιαννίτες, Ματσουκάδες, οι ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι για-	

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
τροί απ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, 1972	300	Πόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ο εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1000
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : Ἡπειρώται δημοσογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος — Ζαχ. Σαρδέλλης κλπ., 1973	300	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	500
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	250	ΔΕΛΤΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.	300	— Πλήρης σειρὰ Δελτίου (12 τόμ.)	22.200
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόγανη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973	400	— Τεύχη 1 — 30 τιμὴ τεύχους	100
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρώτες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973	800	— » 32—122 τιμὴ τεύχ.	200
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	400	— Τεύχος 31 τιμὴ τεύχ.	300
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975	250	— » 34 » »	400
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ : Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡπειρῷ Μαντείου Δωδώνης, 1975	250	— » 40—41 » »	300
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ : Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	300	— » 53—54 » »	500
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παροιμιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρωτῶν, 1976	400	— » 55 » »	200
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ : Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977	250	— » 59, 60, 61 » »	400
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρωτικὴ Γῆ, 1977	250	— » 62 » »	400
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαράλαμπος Καταιμῆτρος, Πρόμαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	500	— » 76—77 » »	200
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979	350	— » 93 » »	300
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1200	Β' ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ : Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	300	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκόφως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	300
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογράφοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	250	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγραψα στὸ Μοναστήρι	600
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	300	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειὲς κι ἀνάλαφρες πνοές	100
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ : Κώστας Γκράτζιος, 1983	350	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	300
55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἀλλοτινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	600	5. Κ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ: Τὰ σκλαβωμένα Γιάννινα	400
56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ : Ἡ		6. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπειρος προμαχοῦσα	200
		7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	300
		8. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπανοὶ - Ἑλλήνες	300
		9. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Τιμητικὴ ἐκδήλωση	150
		10. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσεις - Ὑποπίσεις	200
		11. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	200
		12. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἡπείρου	600
		13. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πραγματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐθν. Ἑλληνικῆς Μειονότητος	250
		14. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντσίωτικα	1500
		15. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πινακοθήκη Ἰωαννίνων	250
		16. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Γεν. Βιολογίας ἀπλὰ στοιχεῖα	100
		17. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Ὁ Οὐρανὸς	100
		18. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	500
		19. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἀπαντα(Τόμοι 5)	6000
		α.—Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	200
		β.—Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χαράδρα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000

Η ποιότητα επιβραβεύεται

... γιατί πιστεύουμε ότι η προτίμηση του κοινού πάνω από μισό αιώνα στα προϊόντα MISKO, είναι η καλύτερη επιβράβευση.

Ωστόσο έρχεται σαν επιβεβαίωση και το γεγονός ότι στα τελευταία 5 χρόνια κερδίσαμε 4 ακόμα Διεθνή Βραβεία.

Τα βραβεία αυτά καταξιώνουν την προσπάθεια της MISKO να προσφέρει ποιοτικά προϊόντα όχι μόνο στο Εσωτερικό, αλλά και στο Εξωτερικό

Τώρα η MISKO έχει συνολικά 54 Διεθνή Βραβεία σε 58 χρόνια.

Τα συμπεράσματα βγαίνουν μόνα τους.

MISKO
ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ ΚΟΡΥΦΑΙΑΣ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ΛΑΜΔΑ ΑΛΦΑ

22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.

Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

